

НАЦРТ

На основу члана 10. Закона о младима („Службени гласник РС”, број 50/11) и члана 38. став 1. Закона о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС”, број 30/18)

Влада доноси

СТРАТЕГИЈУ ЗА МЛАДЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ ЗА ПЕРИОД ОД 2022. ДО 2030. ГОДИНЕ

1. УВОД

Правни основ за доношење Стратегије за младе у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године (у даљем тексту: Стратегија) налази се у одредби члана 38. став 1. Закона о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС”, број 30/18 – у даљем тексту: Закон) којим је прописано да документ јавних политика на републичком нивоу усваја Влада, осим ако је другачије прописано посебним законом. Одредбом члана 10. став 2. тог закона дефинисани су документи јавних политика, међу којима су стратегија и акциони план.

Министарство омладине и спорта (у даљем тексту: МОС) покренуло је иницијативу за ревизију Националне стратегије за младе за период од 2015. до 2025. године („Службени гласник РС”, број 22/15) (у даљем тексту: НСМ), односно израду новог документа јавних политика, као надлежни предлагач, а у складу са чланом 29. став 1. Закона о планском систему Републике Србије.

Доношењем НСМ, Влада је утврдила основне принципе деловања, правце деловања и очекиване резултате деловања свих субјеката омладинске политике ка унапређењу друштвеног положаја младих и стварању услова за остваривање права и интереса младих у свим областима. У циљу реализације, Влада је донела Акциони план за спровођење Националне стратегије за младе за период од 2015. до 2017. године („Службени гласник РС”, број 70/15) и Акциони план за спровођење Националне стратегије за младе за период од 2018. до 2020. године („Службени гласник РС”, број 99/18), у којима су наведени сви носиоци и учесници процеса реализације и дефинисана потребна средства за остварење постављених циљева.

Одредбама Закона о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС”, број 30/18) утврђена је обавеза да се закони и подзаконски акти који уређују поступак доношења докумената јавних политика, ускладе са одредбама тог закона у року од две године од дана ступања на снагу тог закона, као и да се важећи документи јавних политика ускладе са тим законом приликом првих измена и допуна тих докумената.

С обзиром на то да би доношење новог акционог плана било засновано на документу јавне политике који није усаглашен са одредбама тог закона, закључено је да би ревизија важеће НСМ представљала бољу примену начела управљања системом јавних

политика, боље прилагођавање динамичном развоју и омладинског сектора и планског система и допринело унапређењу спровођења и вредновања учинка.

Приликом утврђивања потребе да се приступи ревидирању НСМ или изради нове стратегије за младе, МОС је размотрио и досадашњи процес праћења спровођења НСМ и акционих планова, закључке и препоруке из извештаја, истраживања о положају и потребама младих у Републици Србији, међународне јавне политике за младе и прописе којима је уређен плански систем у Републици Србији. Такође су обављене консултације са удружењима младих, удружењима за младе и њиховим савезима. У Плану рада Владе за 2021. годину предвиђено је ревидирање НСМ и израда припадајућег Акционог плана за њену примену. Такође, на 14. седници Савета за младе, одржаној 16. марта, министар омладине и спорта најавио је интензиван рад свих субјеката омладинске политике у 2021. години на изради нормативних аката, међу којима и активности на ажурирању НСМ и изради припадајућег Акционог плана, а на 17. седници Савета за младе, одржаној 17. јуна усвојена је Информација о почетку спровођења поступка ревизије НСМ.

Подршку изради Стратегије пружио је Дечји фонд Уједињених нација (УНИЦЕФ) кроз ангажовање консултанткиња које су, у сарадњи са заинтересованим странама, урадиле Ех-рост и Ех-анте анализу НСМ за период од 2015-2020. године. Такође, подршку је пружио и глобални програм „Миграције у функцији одрживог развоја – фаза III” Међународне организације за миграције (ИОМ) и Програм за развој Уједињених нација (УНДП), који се финансира преко Швајцарске агенције за развој и сарадњу (у даљем тексту: СДЦ), кроз израду упоредне анализе НСМ и међународних и националних стратегија/програма у области омладинске политике.

У току петогодишње примене НСМ наступиле су промене и у правном систему Републике Србије, као резултат законодавне активности. Поред потребе усаглашавања са прописима и актима јавних политика Републике Србије који су релевантни за омладинску политику, постоји потреба да се изврши прилагођена примена релевантних међународних стратешких докумената. Један број стратегија које су од значаја за младе већ је донет након усвајања Закона о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС”, број 30/18), Уредбе о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката и садржају појединачних докумената јавних политика („Службени гласник РС”, број 8/19) и Уредбе о средњорочном планирању („Службени гласник РС”, број 8/19). Осим националних стратегија усвојених у последњих пар година, ово је период доношења и нових међународних стратегија, глобалних и европских, које имају утицај и на омладинску политику у нашој земљи: Стратегија Европске уније за младе за период 2019-2027¹, Стратегија омладинског сектора Савета Европе 2030², Млади 2030: Стратегија Уједињених нација за младе³, Агенда 2030 за одрживи развој⁴ и

¹ Resolution of the Council of the European Union and the Representatives of the Governments of the Member States meeting within the Council on a framework for European cooperation in the youth field: The European Union Youth Strategy 2019-2027, OJ C 456, 18.12.2018, p. 1–22 доступно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2018:456:FULL>

² Council of Europe youth sector strategy 2030, Resolution CM/Res (2020)2 on the Council of Europe youth sector strategy 2030 (Adopted by the Committee of Ministers on 22 January 2020 at the 1365th meeting of the Ministers' Deputies) доступно на <https://rm.coe.int/0900001680998935>

³ Youth 2030: The United Nations Strategy on Youth, доступна на https://www.un.org/youthenvoy/wp-content/uploads/2018/09/18-00080_UN-Youth-Strategy_Web.pdf

Декларација о омладинском раду (заједнички стратешки документ Савета Европе и Европске комисије).⁵

Пандемија болести COVID-19 (у даљем тексту: пандемија COVID-19) такође је утицала и још увек делује на промене у животу младих. То је један од разлога да у Стратегији буду обрађена и питања која се односе на активности младих у ванредним ситуацијама.

Анализа опција за остваривање циљева

Када је реч о идентификовању и анализи могућих опција за даљи развој и имплементацију омладинске политике, важно је напоменути да се ex-ante анализа реализује на половини спровођења важеће Националне стратегије за младе 2015 – 2025, тако да није истекло предвиђено време за реализацију дефинисаних приоритета⁶. Имајући у виду стратешке и законодавне промене контекста на националном, али и на међународном нивоу, као и утицај пандемије COVID-19 на спровођење одређених активности, Министарство омладине и спорта је оценило да је неопходна свеобухватна анализа спровођења Националне стратегије за младе и дефинисање наредних корака везано за омладинску политику, иако она није истекла. У складу са тим, а у циљу прихватања најбољег решења сагледане су следеће опције:

- 1) *Status quo* опција (постојећа секторска стратегија, у даљем тексту – опција 1
- 2) Ревидирање Националне стратегије за младе – опција 2
- 3) Нова стратегија за младе 2022-2030⁷ – опција 3

Опција 1 - Наставити примену постојеће секторске Националне стратегије за младе 2015-2025. године (*Status quo* опција, опција бр. 1). Спровођење опције 1 је дало одређене помаке код кључних показатеља и очекивано је да би наставак примене такође допринео остваривању дефинисаних резултата. Ова опција оцењена је као ефикасна, јер не би захтевала додатна издвајања финансијских средства за креирање јавне политике, као што је случај са опцијом 2, која подразумева опсежне ревизије мера, и опцијом 3, која подразумева покретање процеса израде нове Националне стратегије за младе.

Највећи изазов ове опције представља то што се реализацијом ове опције може допринети остваривању дефинисаних резултата, али се тренутни контекст и потребе циљних група променио. У складу са тим, критеријум релевантности је оцењен негативно, јер ова опција не подразумева усклађеност са новим стратешким националним и међународним документима, као и због тога што не нуди довољно простора за одговор на пандемију ковида-19. Изазови, који се односе на недостатак капацитета субјеката омладинске политике, недовољно развијену међусекторску сарадњу и непрецизно дефинисане показатеље за праћење ефеката, додатно отежавају

⁴ Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development, Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015, A/RES/70/1 General Assembly Distr.: General 21 October 2015, доступно на https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

⁵The 3rd European Youth Work Convention, доступно на https://www.eywc2020.eu/downloads/doctrine/WebforumVeranstaltungenWebsiteBundle:Media-file-54/EN_3rd%20EYWC_final%20Declaration.pdf

⁶ Ex-ante анализа, стр. 87.

⁷ Предложено трајање Стратегије у складу је са са међународним документима, пре свега Агендом Уједињених нација за одрживи развој од 2015. до 2030. и Стратегијом омладинског сектора Савета Европе до 2030. године.

успостављање ефикасних мера и одрживих механизма за унапређење омладинске политике.

Опција 2 - спровести значајну ревизију постојеће Стратегије у сегменту мера и активности на основу Закона о планском систему. Опција 2 омогућава значајну ревизију дефинисаних мера и активности и могла би делимично да пружи помак у односу на релевантност. Узимајући у виду утицај пандемије ковида-19 и друге стратешке документе, ова опција би омогућила ревидирање имплементације мера и активности, чиме би се обезбедило квалитетније спровођење НСМ, али би ревидиране мере и активности остале у оквирима већ дефинисаних приоритета (стратешких циљева).

Такође, требало би издвојити додатна буџетска средства за процес ревидирања мера, али би то обезбедило ефикаснију реализацију буџетских средства. Међутим, и у том домену остао би изазов недовољног праћења утрошених средстава и остварених ефеката.

Опција 3 - усвојити нову Националну стратегију за младе за период 2022-2030. године. Опција 3 подразумева покретање процеса израде и усвајање нове стратегије, укључујући и процес консултација, идентификовање кључних проблема и дефинисање нових приоритета. Ова опција је означена као релевантна, ефективна и одржива. Другим речима, само избором ове опције може се у потпуности одговорити на промењен контекст, до кога се дошло пре свега због пандемије ковида-19, али и због појављивања нових стратешких, националних и међународних докумената. Новонастала ситуација донела је нове изазове у свим секторима, због чега се морају размотрити, не само мере и активности за имплементацију, већ и главни приоритете. Тиме ће се обезбедити креирање делотворних мера, које ће директно одговорити на новонастале изазове и потребе циљних група.

Ако говоримо о ефикасности, неопходна су, слично као и у опцији 2, додатна улагања финансијских средстава, како би се обезбедио процес креирања нове јавне политике. Ту се, пре свега, ради о трошковима који се односе на процес консултација и укључивање свих заинтересованих актера. На овај начин се може обезбедити да се буџетска средства ефикасније улажу у новонастале потребе, док се, с друге стране, могу отклонити изазови који се односе на праћење реализованих средстава. Када је реч о одрживости, ова опција пружа могућност креирања квалитетнијег система праћења ефеката резултата, унапређивања капацитета субјеката омладинске политике и подршке развоју међусекторске сарадње на свим нивоима. Један изазов свакако остаје како одговорити на области које нису у директној надлежности МОС-а, али се овде, за разлику од опција 1 и 2, ти ризици могу препознати и може се покушати са креирањем мера које ће их решити.

У складу са резултатима анализе према критеријумима релевантности, ефикасности, ефективности и одрживости, опција 3, тј. усвајање нове стратегије за младе у Републици Србији за период 2022-2030. године оцењена је као оптимална.

На основу спроведених Ex-post и Ex-ante анализа⁸, вредновања учинка спровођења НСМ за период 2015-2020. године и акционих планова за њену примену, различитих истраживања о положају и потребама младих и компаративних анализа и студија, праћења остварености индикатора омладинске политике и реализације циљева

⁸ Закон о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС”, број 30/18).

одрживог развоја од посебног значаја за младе (Републички завод за статистику, Евростат/Канцеларија Европске уније за статистику), сагледани су кључни резултати у досадашњем периоду примене НСМ и предложени правци даљег развоја омладинске политике, који треба да буду саставни део нове Стратегије. Основне и суштинске измене које треба да обезбеди Стратегија за младе тичу се, пре свега, следећих питања:

1) усаглашавање садржине Стратегије са одредбама Закона о планском систему Републике Србије;

2) усклађивање Стратегије са другим актима јавних политика и планским документима који су релевантни за омладинску политику на националном и међународном нивоу;

3) усклађивање циљева, мера и кључних показатеља учинка Стратегије са резултатима анализе ефеката њене досадашње примене, истраживањима о положају и потребама младих и другим релевантним истраживањима о младима на националном и међународном нивоу, као и са потребом да се темељније обради област омладинског рада и стварање услова за остваривање права и интереса младих у свим областима;

4) унапређивање спровођења, праћења спровођења, вредновања учинака и извештавања о постигнутим учинцима Стратегије.

Сви изрази који се користе у Стратегији користе се родно неутрално.

2. ПРЕГЛЕД ЈАВНИХ ПОЛИТИКА И ПРОПИСА РЕЛЕВАНТНИХ ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕГИЈЕ

Осим Закона о младима (у даљем тексту ЗоМ) и НСМ за период од 2015. до 2025. године, као основа за израду Стратегије, релевантни су и други правни акти и документи јавне политике који заједно чине оквир за развој омладинске политике. Омладинска политика је крос-секторско питање, те постоји низ закона и стратегија од значаја за младе на националном и међународном нивоу.

2.1 Закони и документа јавних политика у Републици Србији

Након 2015. године, донет је велики број докумената јавних политика и закона, или су постојећи измењени и допуњени, а релевантни су за омладински сектор. Поред тога, на снази су и други закони и документа јавне политике важни за младе, а донети пре усвајања НСМ. Приликом израде Стратегије узети су у обзир кључни прописи и документа јавних политика који доприносе стварању услова за унапређивање друштвеног положаја младих, њиховом организовању, друштвеном деловању и остваривању потенцијала на личну и друштвену добробит. Најважнији су закони који се односе на следеће области: образовање на свим нивоима, национални оквир квалификација, наука и истраживање, ученички и студентски стандард, студентско организовање, здравље, социјална заштита, рад и запошљавање, волонтирање, породица, култура, јавно информисање и медији, забрана дискриминације, посебно особа са инвалидитетом, родна равноправност, миграције, удружења.

1. *Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, број 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19, 27/18 – др. закон и 6/20)* је општи, системски закон којим се уређује доуниверзитетско образовање и васпитање: циљеви образовања и васпитања, кључне компетенције за целоживотно учење и опште међупредметне

компетенције, питања релевантна за делатност образовно-васпитних установа, наставнике и друге запослене, ученике, посебно ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом, ученички парламент, права и обавезе ученика, родитеља/старатеља и других актера, савет родитеља, остваривање образовно-васпитног рада, школски програм, различите врсте испита, оцењивање, евиденција и јавне исправе, развој, обезбеђивање и осигурање квалитета образовања, начин финансирања и друго.

2. *Закон о средњем образовању и васпитању* („Службени гласник РС”, број 55/13, 101/17, 27/18 – др. закон, 6/20 и 52/21) је посебни закон који регулише питања средњошколског образовања која се тичу и омладинске политике, између осталих и циљеве и исходе образовања као компетенције, врсте средњих школа, врсте програма међу којима и програм каријерног вођења и саветовања, програм заштите животне средине, програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програми превенције других облика ризичног понашања и др.
3. *Закон о дуалном образовању* („Службени гласник РС”, број 18/10, 101/17 и 6/20) уређује начин остваривања дуалног образовања у систему средњег стручног образовања и васпитања, права и обавезе ученика, родитеља/старатеља, школе и послодавца, материјално и финансијско обезбеђење ученика, као и друга питања. Један од принципа дуалног образовања је каријерно вођење и запошљивост - развој вештина управљања каријером и већих шанси за запошљавање, а међу циљевима је и развијање предузимљивости, иновативности и креативности сваког појединца ради његовог професионалног и каријерног развоја.
4. *Закон о високом образовању* („Службени гласник РС”, број 88/17, 27/18 – др. закон, 73/18, 67/19 и 6/20) уређује систем високог образовања, услове и начин обављања делатности високог образовања, основе финансирања високог образовања, као и друга питања од значаја за обављање ове делатности. Између осталих питања уређује и питање Студентске конференције универзитета и Студентске конференције академија и високих школа, Студентски парламент, права и обавезе студената, акредитацију установа.
5. *Закон о образовању одраслих* („Службени гласник РС”, број 55/13, 88/17 – др. закон, 27/18 – др. закон и 6/20 – др. закон) уређује образовање и целоживотно учење одраслих као део јединственог система образовања у Републици Србији и то: принципе и циљеве, компетенције, квалификације и стандард квалификација, активности у образовању одраслих, остваривање образовања одраслих, планови и програми образовања одраслих, полазници и кандидати, и друга питања од значаја за образовање одраслих. Неформално образовање одраслих, у смислу овог закона, јесу организовани процеси учења одраслих на основу посебних програма, ради стицања знања, вредности, ставова, способности и вештина усмерених на лични развој одраслих, рад и запошљавање и социјалне активности, а информално учење одраслих, у смислу овог закона, јесте процес самосталног стицања знања, вредности, ставова, способности и вештина, у свакодневном животном, радном и социјалном окружењу.
6. *Закон о дуалном моделу студија у високом образовању* („Службени гласник РС”, број 66/19) уређује садржај и начин остваривања дуалног модела у високом

образовању, узајамна права и обавезе студената, високошколских установа и послодаваца, материјално и финансијско обезбеђење студената, као и друга питања од значаја за реализацију студија по дуалном моделу.

7. *Закон о Националном оквиру квалификација Републике Србије* („Службени гласник РС”, број 27/18 и 6/20) један је од кључних закона за омладинску политику. Има за циљ, између осталог, да обезбеђује препознавање и признавање неформалног образовања и информалног учења, уређује састав и надлежност Савета за Национални оквир квалификација (НОКС) и других тела, дефинише нивое квалификација, начин стицања квалификације, стандарде квалификација, стицање статуса јавно признатог организатора активности (ЈПОА) образовања одраслих, промовише кључне и међупредметне компетенције и целожовотно учење.
8. *Закон о науци и истраживањима* („Службени гласник РС”, број 49/19) базира се, између осталог, на начелима родне равноправности у науци и истраживањима, као и у органима одлучивања, повезаности са системом образовања, а посебно са системом високог образовања, отворености за међународну научну и технолошку сарадњу, бризи за одрживи развој и заштиту животне средине.
9. *Закон о ученичком и студентском стандарду* („Службени гласник РС”, број 18/10, 55/13, 27/18– др. закон и 10/19) регулише обезбеђивање додатних услова за доступније, ефикасније и квалитетније образовање и васпитање ученика и студената. Има за циљ стварање материјалних, културних, социјалних, здравствених и других услова којима се подстиче стицање образовања, друштвена укљученост и свестрани развој личности ученика и студената. Утврђује права, обавезе и одговорности ученика и студената, између осталих и право на културне, уметничке, спортске и рекреативне активности и информисање.
10. *Закон о студентском организовању* („Службени гласник РС”, број 67/21) уређује положај, област деловања, овлашћења, организацију и начин финансирања студентских представничких тела и студентских организација, као и оквир за остваривање заједничких интереса студената на националном нивоу кроз рад студентских конференција и националне студентске организације. Дефинисана су овлашћења студентских конференција и студентског парламента и учешће студената у органима и телима високошколске установе. Ради обављања студентских активности, унапређења услова за лични и друштвени развој студената према њиховим потребама и могућностима и укључивања студената у друштвени живот академске заједнице и њиховог информисања, могу се оснивати удружења, у складу са овим законом и законом којим се уређује оснивање и правни положај удружења. Удружење чије чланство чине искључиво студенти једне високошколске установе, може стећи статус студентске организације. Уређено је оснивање и националног савеза студентских организација.
11. *Закон о здравственој заштити* („Службени гласник РС”, број 25/19) уређује, између осталог, питања друштвене бриге за здравље, обезбеђивањем здравствене заштите групацијама становништва које су изложене повећаном ризику оболевања, здравствене заштите лица у вези са спречавањем, сузбијањем, раним откривањем и

лечењем болести и стања од већег јавноздравственог значаја, као и здравствене заштите социјално угроженог становништва, под једнаким условима на територији Републике Србије. Друштвеном бригом су обухваћена деца до навршених 18 година живота, ученици и студенти до краја прописаног школовања, а најкасније до навршених 26 година живота, у складу са законом, млада незапослена лица која се не налазе на школовању, а највише до навршених 26 година живота. Локална самоуправа сарађује са хуманитарним и стручним организацијама, савезима и удружењима, на пословима развоја здравствене заштите.

12. *Закон о социјалној заштити* („Службени гласник РС”, број 24/11) уређује питања од значаја за омладинску политику, а пре свега, питање материјалне сигурности појединца и породице, остваривање права на услуге у социјалној заштити, стварању једнаких могућности за социјални живот и социјалну укљученост, унапређивање породичне, родне и међугенерациске солидарности, превенције злостављања, занемаривања и експлоатације. Малолетно лице (у даљем тексту: дете) и пунолетно лице до навршених 26 година живота (у даљем тексту: млада особа, млади, односно омладина) јесте корисник, када му је услед породичних и других животних околности, угрожено здравље, безбедност и развој, односно ако је извесно да без подршке система социјалне заштите не може да достигне оптимални ниво развоја. Закон регулише поступак за коришћење услуга социјалне заштите, услове за добијање материјалне помоћи, волонтерски рад и обуку волонтерских радника у установама социјалне заштите и друга питања.
13. *Породични закон* („Службени гласник РС”, број 18/05, 72/11 - др. закон и 6/15) уређује различите аспекте породице, брака, материнства и очинства, родитељског старања, усвојења деце, хранитељство, старатељство, заштиту од насиља у породици. Према овом закону особа до 18 година сматра се дететом, исто као према закону о здравственој заштити и закону о социјалној заштити.
14. *Закон о раду* („Службени гласник РС” број 24/05, 61/05, 54/09, 32/13, 75/14, 13/17 – УС, 113/17 и 95/18 – аутентично тумачење) уређује права, обавезе и одговорности из радног односа, односно по основу рада. Запослени млађи од 18 година живота и запослена особа са инвалидитетом имају право на посебну заштиту, у складу са законом. Законом је забрањена непосредна и посредна дискриминација лица која траже запослење, по било ком основу, укључујући пол и старост. Регулисано је заснивање радног односа и заштита запослених, посебно заштита омладине, тако што млађи од 18 година не могу да раде одређене послове, нити могу да раде дуже од 35 часова недељно.
15. *Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености* („Службени гласник РС”, број 36/09, 88/10, 38/15, 113/17 – др. закон и 113/17 и 49/21) уређује послове запошљавања као обавештавање о могућностима и условима за запошљавање, посредовање у запошљавању у земљи и иностранству, професионалну оријентацију и саветовање о планирању каријере, спровођење мера активне политике запошљавања. Такође, регулише права и обавезе незапосленог и послодавца, подршку у професионалној оријентацији и саветовању о планирању каријере,

подршку самозапошљавању, додатно образовање и обуку, запошљавање на јавним радовима, осигурање за случај незапослености, запошљавање у иностранству.

16. *Закон о волонтирању* („Службени гласник РС”, број 36/10) уређује питања од интереса за младе волонтере, од разумевања појмова у вези са волонтирањем, принципа волонтирања, уговора о волонтирању, до права и обавеза волонтера и организатора волонтирања. У току је припрема Закона о изменама и допунама Закона о волонтирању.
17. *Закон о удружењима* („Службени гласник РС”, број 51/09, 99/11 – др. закон и 44/18 - др. закон) је од значаја за удружења младих, а њиме се уређује оснивање и правни положај удружења, упис и брисање из регистра, чланство и органи удружења, статусне промене и престанак постојања удружења, као и друга питања значајна за рад удружења.
18. *Закон о задругама* („Службени гласник РС”, број 112/15) уређује правни положај задруга, њихово оснивање, управљање и органе задруге, стицање и престанак статуса задругара, имовину и пословање задруге, фондове, расподелу добити, престанак задруге, као и друга питања значајна за положај и рад задруге. Закон је од значаја, пре свега, за студентско-омладинске задруге и младе пољопривреднике.
19. *Закон о забрани дискриминације* („Службени гласник РС”, број 22/09 и 52/21) дефинише појам дискриминације, посредне дискриминације, сегрегације, облике и случајеве дискриминације, истиче општу забрану дискриминације као и поступке заштите од дискриминације. За омладинску политику је важна забрана дискриминације у области рада, између осталих, забрана дискриминације студента или ученика на пракси, волонтера, лица на професионалном оспособљавању и слично, забрана дискриминације на основу старосног доба, пола, рода и родног идентитета, сексуалне оријентације, здравственог стања и других личних својстава, укључујући верску и националну припадност.
20. *Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом* („Службени гласник РС”, број 33/06 и 13/16) уређује општи режим забране дискриминације по основу инвалидности, посебне случајеве дискриминације особа са инвалидитетом, поступак заштите особа изложених дискриминацији и мере које се предузимају ради подстицања равноправности и социјалне укључености особа са инвалидитетом. Из угла омладинске политике Закон је од значаја за инклузивни приступ у активностима, удружењима младих, асоцијацијама младих и организовану подршку младих у спречавању дискриминације.
21. *Закон о родној равноправности* („Службени гласник РС”, број 52/21) уређује, између осталог, мере и политике за остваривање и унапређивање родне равноправности, институционални оквир за остваривање родне равноправности, надзор над применом закона и друга питања од значаја за остваривање и унапређивање родне равноправности. Мере за остваривање и унапређивање родне равноправности подразумевају стварање једнаких могућности за учешће и

равноправан третман жена и мушкараца у области рада, запошљавања и самозапошљавања, социјалне и здравствене заштите, образовања, васпитања, науке и технолошког развоја, информационо-комуникационих технологија и информационог друштва, одбране и безбедности, саобраћаја, енергетике, заштите животне средине, културе, јавног информисања, спорта, у органима управљања и надзора и њиховим телима, политичког деловања и јавних послова, сексуалног и репродуктивног здравља и права, приступа роби и услугама. Законом се уређују и мере за сузбијање и спречавање свих облика родно заснованог насиља, насиља према женама и насиља у породици.

22. *Закон о култури* („Службени гласник РС”, број 72/09, 13/16, 30/16 - испр., 6/20 и 47/21) уређује општи интерес у култури, начин остваривања општег интереса и обављање културних делатности, права, обавезе и одговорности на свим нивоима, а сврха закона је, између осталог, подстицање младих талената у области културног и уметничког стваралаштва, стварање услова за подстицање самосталног културног и уметничког стваралаштва, подстицање аматерског културног и уметничког стваралаштва, дечијег стваралаштва и стваралаштва за децу и младе у култури, стваралаштва особа са инвалидитетом, особа из друштвено осетљивих група, подстицање развоја креативних индустрија, подстицање доступности свих културних садржаја особама са инвалидитетом.
23. *Закон о јавном информисању и медијима* („Службени гласник РС”, број 83/14, 58/15 и 12/16 - аутентично тумачење) уређује начин остваривања слободе јавног информисања која посебно обухвата слободу прикупљања, објављивања и примања информација, слободу формирања и изражавања идеја и мишљења, слободу штампања и дистрибуције новина и слободу производње, пружања и објављивања аудио и аудио-визуелних медијских услуга, слободу ширења информација и идеја преко интернета и других платформи, као и слободу издавања медија и обављања делатности јавног информисања. У циљу заштите слободног развоја личности малолетника, посебно се мора водити рачуна да садржај медија и начин дистрибуције медија не нашкоде моралном, интелектуалном, емотивном или социјалном развоју малолетника.
24. *Закон о јавним медијским сервисима* („Службени гласник РС”, број 83/14, 103/15, 108/16 и 161/20) уређује рад јавних медијских сервиса чији је задатак задовољавање потреба у информисању свих делова друштва без дискриминације, водећи рачуна нарочито о друштвено осетљивим групама као што су деца, омладина и стари, мањинске групе, особе са инвалидитетом, социјално и здравствено угрожени и др. Јавни сервис има обавезу да ради на медијској писмености становништва, унапређивању општег образовања, здравственог образовања и образовања у вези са заштитом животне средине, развијању културе и уметничког стваралаштва, неговању хуманих, моралних, уметничких и креативних вредности, задовољавању забавних, рекреативних, спортских и других потреба грађана.
25. *Закон о управљању миграцијама* („Службени гласник РС”, број 107/12) уређује прикупљање, анализу, обраду, организовање, размену, чување и заштиту података

релевантних за управљање миграцијама, утврђивање показатеља, података релевантних за управљање миграцијама, успостављање јединственог система и других механизма размене података у области миграција, утврђивање и предлагање циљева и приоритета миграционе политике, предлагање и предузимање мера за спровођење миграционе политике и координацију органа који обављају послове везане за управљање миграцијама, као доприноса осталим законом успостављеним механизмима у области миграција. Регулисано је да повратницима по основу споразума о реадмисији, који нису у могућности да себи обезбеде смештај, непосредно по повратку обезбеђује се привремени колективни смештај.

26. *Закон о азилу и привременој заштити* („Службени гласник РС”, број 24/18) уређује сва питања азила: поступак азила, ко су тражиоци азила, разлика између тражилаца азила и избеглица, право на заштиту, забрана дискриминације по било ком основу, начело родне равноправности и осетљивости итд. Посебно се регулише питање малолетних лица, односно, странаца који нису навршили 18 година, малолетних лица без пратње родитеља или старатеља, малолетних лица одвојених од родитеља. Важно је да млади буду информисани о томе, будући да је најчешће реч о старосној групи којој и сами припадају и подршци коју младим азилантима могу да пруже удружења младих и за младе.
27. *Кривични законик* („Службени гласник РС”, број 85/05, 88/05 - испр., 107/05 - испр., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16 и 35/19) уређује питање разних кривичних дела и казни за поједине врсте кривичних дела што може допринети информисаности младих и превенцији одређених понашања. Кривичне санкције су: казне, мере упозорења, мере безбедности и васпитне мере. Закон дефинише које се мере могу изрећи малолетнику или малолетном лицу и даје објашњење ових појмова. Малолетником се сматра лице које је навршило четрнаест година, а није навршило осамнаест година, а малолетним лицем сматра се лице које није навршило осамнаест година. Прописане васпитне мере и друге кривичне санкције могу се изрећи малолетнику под условима регулисаним *Законом о малолетним учиниоцима кривичног дела и кривичноправној заштити малолетних лица* („Службени гласник РС”, број 85/05).

Осим закона, за израду Стратегије релевантне су и следеће националне стратегије:

- 1) *Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године* („Службени гласник РС”, број 18/21 и 36/21 – исправка) Овај стратешки документ је донет у циљу успостављања стабилног и одрживог раста запослености заснованог на знању и достојанственом раду. Између осталог, приказани су подаци о свим облицима и трендовима у запошљавању младих, с тим да су млади дефинисани као особе од 15 до 24 године. Предложене су мере за побољшање положаја младих на тржишту рада: повезивање младих са тржиштем рада још у време формалног образовања, унапређење регулаторног оквира за облике рада које млади најчешће предузимају, увођење формализације радних пракси, системски приступ предузетништву младих, посебно младих жена, додатно образовање и обуке, посебно за активно тражење посла, пилотирање неких од мера ЕУ програма „Гаранција за младе”, већа финансијска улагања из буџета РС за запошљавање младих.

- 2) *Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године* („Службени гласник РС”, број 63/21-4) има два општа циља: да се обезбеди квалитетно образовање за постизање пуног потенцијала сваког детета, младе и одрасле особе у Републици Србији и да се унапреди доступност, квалитет, релевантност и праведност високог образовања. За достизање ових циљева планиране су мере за унапређење наставе и учења, система за осигурања квалитета и развоја дигиталног образовања у доуниверзитетском образовању и васпитању као и унапређење његове доступности, праведности и отворености и унапређење услова за целоживотно учење. Када је у питању високо образовање, предвиђене су мере које се тичу унапређења квалитета понуде, људских ресурса, исхода и релевантности високог образовања, као и унапређење његовог обухвата и праведности, као и мере које се односе на дигитализацију.
- 3) *Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године „Моћ знања”* („Службени гласник РС”, број 10/21) дефинише као општи циљ да научно-технолошки и иновациони систем доприноси убрзаном развоју Републике Србије кроз унапређење квалитета и ефикасности науке, технолошког развоја и иновација и даље интеграције у Европски истраживачки простор. Посебни циљеви су усмерени на обезбеђивање неопходних услова за динамични развој науке, технолошког развоја и иновација, повећање ефикасности коришћења ресурса научноистраживачког система, неговање врхунског квалитета науке и технолошког развоја и јачање конкурентности привреде, фокусирање истраживања на друштвене изазове и приоритете и јачање међународне сарадње. Стратегија предвиђа мере које се односе на развој људских ресурса, које обухватају и мере везане за укључивање младих истраживача у научноистраживачки рад.
- 4) *Стратегија развоја дигиталних вештина у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године* („Службени гласник РС”, број 21/20) има као општи циљ унапређење дигиталних знања и вештина свих грађана, укључујући припаднике осетљивих друштвених група, ради омогућавања праћења развоја информационо-комуникационих технологија у свим областима и обезбеђивања потреба привреде и тржишта рада. Посебни циљеви се односе и на младе и укључују унапређивање дигиталних компетенција у образовном систему, унапређење основних и напредних дигиталних вештина за све грађане, развој дигиталних вештина у односу на потребе тржишта рада и целоживотно учење ИКТ стручњака за које је предвиђена мера праћења броја младих, посебно жена које се образују и обучавају за ИКТ занимања.
- 5) *Стратегија развоја вештачке интелигенције у Републици Србији за период 2020–2025. године* („Службени гласник РС”, број 96/19) за циљ поставља употребу вештачке интелигенције у функцији економског раста, запошљавања и квалитетнијег живота. У оквиру мера за постизање циљева развоја образовања, науке и иновација и економије у вези са вештачком интелигенцијом, предвиђено је, између осталог, и унапређивање наставних садржаја у средњим школама, измене основних студија и развој постдипломских и кратких програма студија, као и неформалног образовања у области вештачке интелигенције, подизање нивоа подршке истраживачима, стартап компанијама и предузећима у овој области.

- 6) *Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године* („Службени гласник РС”, број 21/20) део је нове парадигме иновационе политике која окупља доносиоце одлука, академску и пословну заједницу и цивилно друштво у циљу подизања конкурентности привреде, привредног раста и напретка друштва кроз повезивање истраживачких, индустријских и иновационих снага и ресурса са ограниченим бројем приоритетних привредних области. Ова Стратегија је један од кључних докумената Владе РС за развој друштва заснованог на знању. Предвиђа усмеравање образовања и науке на индустрије које су препознате као приоритетне: Храна за будућност, Машине и процеси за будућност, ИКТ и Креативне индустрије. Од изузетног је значаја за професионални развој, запошљивост и samozapošljivost младих и њихову будућност.
- 7) *Стратегија о економским миграцијама Републике Србије за период 2021 – 2027. године* („Службени гласник РС”, број 21/20) је документ јавне политике који има општи циљ стварање привредног и друштвеног амбијента за успоравање одласка радно способног становништва, јачање веза са дијаспором, подстицање повратних и циркуларних миграција, као и привлачење странаца различитих образовних профила. Стратегија предвиђа мере које се између осталог односе и на омогућавање одговарајућег стручног оспособљавања и стручног усавршавања младих и стварање услова за њихов повратак укључујући и успостављање координације локалних савета за миграције са канцеларијама за младе и локалним саветима за запошљавање.
- 8) *Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. до 2030. године* („Службени гласник РС”, број 35/20) је документ јавне политике чији је општи циљ подизање конкурентности индустрије Републике Србије, а посебни циљеви се односе на унапређену дигитализацију пословних модела индустријске производње, развој индустрије базиране на иновацијама и развоју виших фаза технолошке производње, повећање укупног обима инвестиција у индустрију уз раст квалитета инвестиција, унапређење технолошке структуре извоза и трансформацију индустрије од линеарног ка циркуларном моделу.
- 9) *Стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља за период од 2020. до 2023. године* („Службени гласник РС”, број 80/20) је документ чији је општи циљ обезбеђен континуирани свеобухватни одговор друштва на насиље према деци, у складу са динамиком изазова, ризика и претњи, кроз унапређен систем превенције, заштите и подршке. Посебни циљеви стратегије укључују превенцију и систематски рад на промени ставова, вредности и понашања у односу на насиље према деци, интервенције усмерене на заштиту деце од насиља и нормативни оквир, институционални и организациони механизми за превенцију и заштиту деце од насиља. Циљеви и мере ове стратегије се односе и на децу узраста 15–18 година, па су стога релевантни и за омладинску политику.
- 10) *Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период од 2021–2025. године* („Службени гласник РС”, број 47/21) која за циљ има успостављање ефикасне превенције и заштите од свих облика насиља према женама и девојчицама, насиља у породици и развијање родно одговорног система услуга подршке жртвама

насиља. Посебни циљеви ове стратегије, који су релевантни и за омладинску политику, односе се на унапређено деловање свих актера на превенцији родно заснованог насиља према женама и насиља у породици, обезбеђење ефикасне и делотворне заштите жртава и адекватне услуге подршке жртвама насиља, инкриминисање свих облика насиља према женама и насиља у породици и интегрисање јавних политика и успостављање система прикупљања и анализе података о родно заснованом насиљу према женама и насиљу у породици.

- 11) *Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године* („Службени гласник РС”, број 44/20) као општи циљ поставља изједначавање могућности особа са инвалидитетом у уживању свих грађанских, политичких, економских, социјалних и културних права, уз пуно поштовање њиховог достојанства и индивидуалне аутономије, обезбеђивања независности, слободе избора и пуне и ефективне партиципације у свим областима друштвеног живота, укључујући и живот у заједници. Да би се постигао општи циљ ове стратегије, утврђени су посебни циљеви, који се односе и на младе са инвалидитетом и то: повећана друштвена инклузија особа са инвалидитетом; обезбеђено уживање права особа са инвалидитетом на пословну способност и породични живот на равноправној основи са другима и ефикасна заштита од дискриминације, насиља и злостављања као и системско увођење перспективе инвалидитета у доношење, спровођење и праћење јавних политика.
- 12) *Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године* („Службени гласник РС”, број 26/16) поставља као општи циљ побољшање социјално-економског положаја ромске националне мањине у Републици Србији, уз пуно уживање мањинских права, елиминисање дискриминације и постизање веће социјалне укључености Рома и Ромкиња у све сегменте друштва. Неколико постављених исхода до 2025. године у оквиру овог документа директно препознаје младе укључујући: смањен удео младих 18-24 године у ромској популацији који су прерано напустили образовање, повећан број младих из ромске заједнице који су завршили средњошколско образовање и побољшање њихових образовних постигнућа, делотворно идентификовање и законско процесуирање случајева дискриминације младих из ромске заједнице у приступу квалитетним услугама у домену образовања и спровођење програма стажирања младих високообразованих Рома и Ромкиња у институцијама на националном и локалном нивоу.
- 13) *Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018 - 2026. година* („Службени гласник РС”, број 61/18-6) подржава унапређење здравља, спречавање болести и продужење квалитетног живота становништва. Стратегија поставља за циљеве унапређење здравља и смањивање неједнакости у здрављу, унапређење животне средине и радне околине, спречавање и сузбијање болести и водећих ризика по здравље становништва, развој акција промоције здравља у заједници, подршку развоју доступне, квалитетне и ефикасне здравствене заштите, развој система јавног здравља заснованог на доказима из истраживања и унапређење управљања, комуникације и партнерства за примену начела „здравље у свим политикама”. Планиране су мере промоције здравља у заједници, посебна истраживања осетљивих група радноактивне популације међу којима су и млади, унапређење приступачности здравствених услуга и доступности здравствене заштите осетљивим друштвеним групама на територији јединица

локалне самоуправе, превенција и сузбијање пушења и изложености дуванском диму, штетне употребе алкохола и злоупотребе дрога.

14) *Програм о заштити менталног здравља у Републици Србији за период 2019–2026. године* („Службени гласник РС”, број 84/19) представља усаглашен систем мера, услова и инструмената јавне политике који треба да се спроведу ради заштите менталног здравља превенцијом настанка менталних поремећаја, унапређењем менталног здравља, анализом и дијагнозом менталног стања лица, лечењем и рехабилитацијом лица са менталним поремећајима, као и сумње на постојање менталних поремећаја, а уз поштовање људских права и јачање достојанства лица са менталним сметњама и примене најмање рестриктивних облика третмана. Млади (15–24 године) су препознати као једна од посебно вулнерабилних популација и предвиђено је да се рад на превенцији менталних поремећаја и унапређењу менталног здравља посебно усмери и на младе, и да се у вези са тим подржи развој мреже специфичних служби.

15) *Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године* („Службени гласник РС”, број 85/14) дефинише као један од стратешких развојних циљева унапређење квалитета живота у руралним подручјима и смањење сиромаштва. У Стратегији је идентификовано низ изазова са којима се млади из руралних средина сусрећу и предложене су мере подршке за побољшање њиховог положаја. Међу подручјима стратешких промена су и две које се директније тичу младих: а) диверзификација руралне економије и очување културне и природне баштине кроз различите врсте инвестиционе и саветодавне подршке у пољопривреди, чиме ће рурална подручја бити у прилици да понуде атрактивнија радна места млађој и образованијој популацији и б) унапређење социјалне структуре и јачање социјалног капитала кроз оперативне циљеве: заустављање негативних демографских трендова у руралним подручјима, већа доступност социјалних услуга руралној популацији и афирмација предузетништва жена и младих у руралним срединама.

16) *Стратегија развоја система јавног информисања у Републици Србији за период од 2020. до 2025. године* („Службени гласник РС”, број 11/20) има за општи циљ унапређен систем јавног информисања кроз хармонизован позитивни правни оквир који гарантује слободу изражавања, слободу медија, безбедност новинара, медијски плурализам, развијено медијско тржиште, оснажену новинарску професију, едуковано грађанство и институције способне за примену регулативе. Стратегија садржи мере које директно помињу младе укључујући унапређење медијске писмености и повећање медијске видљивости и недискриминаторног извештавања медија о женама и осетљивим друштвеним групама.

С обзиром на велики број заинтересованих страна за питања младих, велики је број закона и докумената јавних политика који се директно или индиректно односе на омладинску политику. Како би се међусекторска сарадња учинила функционалнијом, потребно је на јединствен и прецизан начин дефинисати узраст/старост дела популације који се називају „млади”, младе особе, будући да постоје разлике између дефиниције младих у ЗОМ-у и употребе овог појма у другим законима.

2.2. Међународна документа од значаја за младе

У последњих пет година донето је низ међународних докумената, пре свега Уједињених нација (у даљем тексту: УН), Европске уније (у даљем тексту: ЕУ) и Савета Европе (у даљем тексту: СЕ) који се директно или индиректно баве младима и представљају део оквира за израду Стратегије.

2.2.1 УН документа

2.2.1.1 Агенда Уједињених нација за одрживи развој од 2015. до 2030. (Агенда 2030)⁹ бави се суштинским питањима која се тичу целокупног глобалног друштва. Агенда је релевантна за младе као дела опште популације, а посебно се истичу области окончавања сиромаштва, здравља, инклузивног и квалитетног образовања, родне равноправности, економског раста и запослености, подстицања иновација, климатских промена и њихових последица, мирољубивог и инклузивног друштва, заштите животне средине и др. Агенда дефинише 17 главних циљева одрживог развоја за период до 2030. године, од којих су за Стратегију најважнији циљ 4. Обезбедити инклузивно и праведно, квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све; циљ 8. Промовисати континуирани, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све, али и циљ 3. Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за људе свих генерација, жена и мушкараца; циљ 16. – Промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све и изградити делотворне, одговорне и инклузивне институције на свим нивоима. Имајући у виду сложеност овог документа, издваја се неколико начела и принципа који су важни за младе: принцип слободе и једнакости, у виду достојанства и остваривања свих права, принцип једнакости, у виду недискриминације приликом остваривања права, принцип права на живот, слободу и безбедност, принцип права на образовање и др. Влада Републике Србије директно је учествовала у развоју и писању Агенде одрживог развоја, кроз укључивање грађана у процес, путем консултација и директним учешћем представника државе на глобалним форумима, на којима су дефинисани циљеви одрживог развоја. У децембру 2015. године, основана је мултиресорна радна група за спровођење Агенде за одрживи развој 2030, са задатком да прати њену имплементацију, координира ставове надлежних министарстава и припрема периодичне извештаје о њеној примени. Остваривање циљева прати се кроз 247 индикатора, од којих се у Србији прикупљају подаци и извештава о 107 индикатора од стране Републичког завода за статистику, као националне статистичке институције.

2.2.1.2 Стратегија УН за младе¹⁰ је стратегија која делује као кровни оквир за вођење целог система Уједињених нација у раду са младима, у свим контекстима, преко три стуба: мир и сигурност, људска права и одрживи развој. Следећи приоритети су дефинисани у оквиру стратегије: 1) укључивање, партиципација и заговарање – појачати гласове младих у сврху промоције мирног, праведног и одрживог света; 2) темељи информисаности и здравља – подржати већи приступ младих квалитетном образовању и здравственим услугама; 3) економско оснаживање кроз пристојно запослење – подржати већи приступ младих пристојном и продуктивном запослењу; 4) млади и људска права – заштитити и промовисати права младих и подржати њихово грађанско и политичко ангажовање и 5) изградња мира и отпорности – подржати младе

⁹ [United Nations the 2030 agenda for sustainable development](#)

¹⁰ [Youth 2030: The UN Youth Strategy](#)

као покретаче за мир, безбедност и хуманитарне акције. За координацију спровођења Стратегије задужен је Управни одбор којим председава изасланик генералног секретара УН за младе.

2.2.1.3 Стратегија за писменост младих и одраслих 2020-2025¹¹, УНЕСКО донета је у време важеће *Оперативне стратегије за младе 2014-2021¹²*. Оперативна стратегија је усмерена на подршку земљама чланицама да усвоје и имплементирају инклузивне и трансверзалне јавне политике о младима, примењујући приступ укључивања свих заинтересованих страна и са инклузивном партиципацијом младих. С обзиром на значај писмености младих (и одраслих) као кључној компетенцији, а с друге стране, незадовољавајућим просечним нивоом писмености, Стратегија за писменост младих и одраслих има за циљ да подржи земље широм света да развију политике и стратегије које интегришу писменост из холистичке, међусекторске, доживотне перспективе учења и учења током целог живота. Фокус је на потребама група у неповољном положају, посебно омладине ван школе, жена и девојчица и људи у покрету. Ова стратегија усклађена је са одрживим циљем образовања 4 и Агендом за образовање 2030. да би се мобилисала снажнија политичка и финансијска посвећеност једнаком и равноправном приступу квалитетном образовању, како нико не би изостао. Подизање нивоа писмености одраслих широм света биће потпомогнуто употребом дигиталних технологија, како би се прилике за учење пружиле већем броју људи.

2.2.2 Европска и регионална документа

2.2.2.1 Стратегија омладинског сектора Савета Европе до 2030.¹³ године дефинише кључне принципе: узајамно поштовање и поверење, инклузивност, трајна посвећеност, учешће, једнакост, транспарентност и сарадња и поставља четири тематска приоритета који се односе на учешће младих у доношењу одлука и активно грађанство; приступ младих грађанским, политичким, дигиталним и социјалним правима и уважавање различитости, изградњи мира, борби против свих облика расизма и нетолеранције, интеркултурном дијалогу и учењу, те специфичном раду са заједницама младих људи које су погођене таквим феноменима. Један од приоритета је и омладински рад, који обухвата активности Савета Европе на јачању развоја квалитета и признања омладинског рада и промоцију приступа Савета Европе неформалном образовању. Кроз Стратегију је препознато да није довољно радити само на изградњи капацитета омладинских радника и развоју иновација у омладинском раду. Како би шира популација младих, посебно младих у НЕЕТ статусу¹⁴, сазнала за прилике које креира омладински сектор, потребно је радити на повећању атрактивности омладинског рада и одрживости пружалаца услуга омладинског рада. Стратегија се имплементира кроз неколико механизма: коменаџмент тела Савета Европе, Европске омладинске центре, Европску омладинску фондацију и Партнерство Европске комисије и Савета Европе.

¹¹ <https://en.unesco.org/themes/literacy/strategy>

¹² <http://unesblob.blob.core.windows.net/documenti/4f3f290a-c6bf-4072-ad5d-b3c2c40f57b8/strategyonyouth.pdf>

¹³ [Council of Europe Youth sector strategy 2030](#)

¹⁴ НЕЕТ је скраћеница за израз на енглеском језику not in education employment or training и односи се на особе које нису у образовању, радном односу нити обуци.

2.2.2.2 *Стратегија ЕУ за младе за период 2019–2027*¹⁵ има за циљ да подстакне друштвени и грађански ангажман, као и учешће у демократском животу свих младих људи, у складу са чланом 165 Уговора о функционисању ЕУ¹⁶. Главни и најрепрезентативнији механизам учешћа младих из ЕУ у процесу доношења одлука је ЕУ дијалог са младима¹⁷ (раније познат као структурирани дијалог). ЕУ дијалог са младима је континуирани процес консултација између младих и доносилаца одлука у ЕУ, са циљем заједничког дефинисања и спровођења политика значајних за младе на свим нивоима. Овако успостављен процес обавезао је Европску комисију и све државе ЕУ да редовно одржавају консултације са младима. Једанаест европских циљева за унапређење положаја младих одражава ставове европске омладине и дефинише стратешке приоритете за све земље чланице. То су повезивање ЕУ са младима, равноправност свих полова, инклузивно друштво, информисање и конструктивни дијалог, ментално здравље и благостање младих, подршка младима у руралним срединама, квалитетно запошљавање за све младе, квалитетно учење, простор за учешће свих младих, одржива зелена Европа и омладинске организације и европски програми. Стратегија ЕУ за младе усредсређена је на три основна подручја деловања: 1. укључивање – смислено грађанско, економско, друштвено, културно и политичко учешће младих људи у животу ЕУ, како би имали право гласа у развоју, спровођењу и евалуацији политика које утичу на њих; 2. повезивање – повезивање младих у ЕУ је кључно средство за солидарност и будући развој ЕУ. Ова веза се најбоље негује кроз различите облике мобилности, који су подржани кроз различите ЕУ програме у области младих. Стратегијом се такође препознаје и сарадња са земљама ван ЕУ, укључујући и РС у оквиру Западног Балкана; 3. оснаживање – омладински сектор је (по први пут) новом стратегијом стављен у фокус, као катализатор за оснаживање младих широм Европе који се суочавају с различитим изазовима. Омладински рад је у центру Стратегије ЕУ за младе и предвиђа се низ мера за подршку у овој области. Како би се искористиле предности омладинског рада, постоји већа потреба за признавањем неформалног и информалног учења у оквиру рада с младима, које је посебно корисно за оне са мало формалних квалификација, као начин подршке запошљивости и инклузији младих. За реализацију Стратегије ЕУ за младе за период 2019–2027, дефинисани су конкретни програми на нивоу ЕУ, који садрже мере за имплементацију: Еразмус+ програм, ЦЕПУС програм, Европска иницијатива за солидарност, Европски структурни и инвестициони фондови, Хоризонт 2020, Марија Склодовска Кири акције, Креативна Европа и други¹⁸. Поред програма ЕУ, Стратегијом је предвиђено низ нових или ажурираних инструмената за имплементацију и праћење, као што су Youth Wiki – платформа преко које се прати развој националних политика за младе у државама чланицама, Платформе за ЕУ стратегију за младе, Приказ показатеља ЕУ за младе. Институција одговорна за праћење и имплементацију је Генерални директорат Европске комисије за образовање, младе, спорт и културу. У јуну 2021. именована је и прва координаторка ЕУ за младе, са циљем унапређења међусекторске сарадње, као и развоја знања и размене знања о питањима младих у оквиру Европске комисије. Саставни део Стратегије је План рада за период 2019-2021.

¹⁵ [EU Youth Strategy 2019-2027](#)

¹⁶ https://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/ugovor_eu.pdf

¹⁷ [EU Youth Dialogue](#)

¹⁸ Оригинални називи на енглеском језику и линкови за више детаља: [Erasmus+](#), [European Solidarity Corps](#), [European Structural and Investment Funds](#), [Horizon 2020](#), [Marie Skłodowska-Curie Actions](#), [Creative Europe](#).

2.2.2.3 *Извештај о имплементацији ЕУ Стратегије за младе за период 2019-2021. године*¹⁹, Европска комисија је усвојила у октобру 2021. године. У закључцима се наводи да би у наредном периоду Стратегија могла да се користи за боље ангажовање, повезивање и оснаживање младих, укључујући даље јачање учешћа младих, као и спровођење имплементације Европске агенде за омладински рад. Такође могла би се користити за решавање конкретних будућих изазова, укључујући утицај пандемије COVID-19 на образовање младих, запошљавање и ментално здравље, посебно за младе у неповољном положају, као и повећану потребу за дигиталним радом младих. Ови тренутни приоритети биће укључени у нови план рада за трогодишњи период 2022-2024. године, који ће се првенствено фокусирати на отпорност и опоравак младих у време и после пандемије COVID-19. Програми и фондови ЕУ као што су Еразмус+, Европска иницијатива за солидарност, Хоризонт Европа и Европски социјални фонд плус, могу значајно да допринесу оснаживању младих, јер су ојачани и прилагођени њиховим потребама (образовање, вештине, запошљавање, клима итд.). Европска комисија је предложила да 2022. година буде Европска година младих, као „година посвећена оснаживању оних који су толико посветили другима”²⁰. Година ће имати за циљ да подстакне напоре Уније, држава чланица, регионалних и локалних власти да одају почаст, подрже и ангажују се са младима у постпандемијској перспективи под идејом „Европи је потребна сва њена младост”.

2.2.2.4 ЕУ је донела и *Дигитални образовни акциони план 2019–2027*²¹, чиме је обновљена иницијатива политике ЕУ за подршку одрживом и ефикасном прилагођавању система образовања и обуке земаља чланица ЕУ дигиталном добу. Утврђене су две приоритетне области: 1) Подстицање развоја екосистема дигиталног образовања високих перформанси, што укључује инфраструктуру, повезаност и дигиталну опрему, ефикасно планирање и развој дигиталних капацитета, укључујући најновије организационе способности, дигитално компетентне и сигурне наставнике и особље за образовање и обуку, висококвалитетан садржај за учење, алате прилагођене кориснику и сигурне платформе које поштују правила е-приватности и етичке стандарде и 2) Унапређење дигиталних вештина и компетенција за дигиталну трансформацију, односно основне дигиталне вештине и компетенције од најранијег узраста, дигитална писменост, укључујући борбу против дезинформација, рачунарско образовање, добро познавање и разумевање технологија које захтевају велики број података, као што је вештачка интелигенција, напредне дигиталне вештине, које производе више дигиталних стручњака, обезбеђујући да девојке и младе жене буду подједнако заступљене у дигиталним студијама и каријери.

2.2.2.5 *Европски зелени договор (European Green Deal)* је скуп стратешких иницијатива Европске комисије са свеобухватним циљем да Европску унију учини климатски неутралном 2050. године. Примена Европског зеленог договора ће створити нове могућности за иновације, инвестиције и радна места, смањити емисије и енергетско сиромаштво, смањити зависност од спољне енергије, побољшати здравље и благостање. Истовремено, обезбедиће да постоје могућности за све, подржавајући угрожене грађане кроз борбу против неједнакости и енергетског сиромаштва и јачање конкурентности европских компанија. Укључивање младих у његову примену од

¹⁹ <https://youthnetworks.net/eu-youth-strategy-2019-2021-report/>

²⁰ Председница ЕК у свом обраћању 15. септембра 2021. године о Стању у Унији најавила је 2022. као Европску годину младих.

²¹ https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_en

изузетног значаја је за реализацију циљева Европског зеленог договора. Европски омладински форум је истакао да говорити о климатским променама није довољно, потребан нам је значајан ангажман младих у климатској политици.

2.2.2.6 *Споразум о оснивању Регионалне канцеларије за сарадњу младих*²² са Статутом потписан је 4. јула 2016. године у Паризу на Самиту о Западном Балкану. Све потписнице Споразума ратификовале су га у својим парламентима. Народна скупштина Републике Србије је на седници одржаној 29. маја 2017. године прогласила Закон о потврђивању Споразума о оснивању Регионалне канцеларије за сарадњу младих, са Статутом Регионалне канцеларије за сарадњу младих²³. У члану 2. Споразума наводи се да је мисија Регионалне канцеларије за сарадњу младих (у даљем тексту: РКСМ): а) Да подржи регионалну размену младих и њихову размену идеја, као основе будућих перспектива за сарадњу у региону, заснованих на вредностима суживота, толеранције и поштовања људских права и разноликости, као и посвећености инклузији и безбедности; б) Да интензивира регионалну сарадњу младих и институција које се баве младима и да обезбеди имплементацију заједничких програма за младе који се фокусирају на принципе демократског управљања, одрживог економског развоја, образовања и иновација; в) Да координира сарадњу младих на Западном Балкану. РКСМ је од 2017. до 2021. године, кроз реализована четири конкурса, подржала преко 110 пројеката укупне вредности око 3 милиона евра, кроз које је остварено преко 2.800 партнерстава, уз учешће преко 5.000 младих у разменама. Регионална канцеларија је одабрала 39 пројеката удружења и средњих школа из Србије, који чине више од 1/3 свих одобрених пројеката. Укупна вредност уговорених пројеката је око 900.000 евра. Преко 6.500 младих људи из региона имало је користи од пројеката и програма РКСМ у претходних неколико година. У оквиру ова четири конкурса РКСМ, носиоци пројеката из Србије остварили су партнерство са 93 организације и школе из региона.

2.2.2.7 *ЕУ Стратегија за Западни Балкан 2018*, односно стратегија за „Веродостојну перспективу проширења и појачано ангажовање ЕУ на Западном Балкану”. Стратегијом придруживања земаља Западног Балкана Европској унији и пратећим Акционим планом подршке трансформацији земаља Западног Балкана 2018-2020 истиче се шест кључних поља интервенције и то 1. Јачање подршке владавини права 2. Јачање подршке у области безбедности и миграција 3. Подршка социо-економском развоју 4. Повећање повезаности земаља 5. Дигитална Агенда за Западни Балкан и 6. Подршка помирењу и добрим суседским односима. У оквиру ових иницијатива постоји могућност укључивања младих у програм економских реформи у делу социо-економски развој, а предвиђен је и значајнији фокус на области запошљавања и социјалних реформи, здравља и образовања (нарочито у делу стручног образовања и обука, али и кроз дуплирање доступних фондова програма Еразмус+ који се у великој мери односи и на младе). ЕК планира да кроз развој снажног приватног сектора, предвођеног предузетницима из региона и из ЕУ, боље искористи динамичан потенцијал младих у региону и да подстакне обострано корисну економску интеграцију. Како би подстакла предузетништво и иновације, Комисија ће увести грант шему која подржава трансфер технологије и стартапове у целом региону и подржаће напоре усмерене на паметну специјализацију, као и на циркуларну економију. У оквиру 6. кључног поља интервенције, Подршка помирењу и добрим суседским односима,

²² „Службени гласник РС - Међународни уговори”, број 4 од 30. маја 2017.

²³ „Службени гласник РС - Међународни уговори”, број 4 од 30. маја 2017.

значајну улогу за иницијативе помирења има РКСМ за сарадњу младих, путем увођења интра-регионалне шеме мобилности.

2.2.3 Национални програм за усвајање правних тековина ЕУ и имплементација ЕУ програма

2.2.3.1 *Национални програм за усвајање правних тековина Европске уније, 2018²⁴* је приказ статуса усклађености омладинске политике у РС са државама чланицама Европске уније. У ту сврху успостављен је отворен метод координације, у коме земље заједнички креирају приступе у овим областима, ради усклађивања националних политика и постизања заједничких циљева, уз размену примера добре праксе. У оквиру отвореног метода координације, Министарство омладине и спорта је до 2018. године учествовало у експертској групи за праћење ЕУ индикатора о младима и заинтересовано је да по позиву Европске комисије учествује и у осталим експертским групама отвореног метода координације. У Националном програму за усвајање правних тековина ЕУ 2018. године констатује се да је правни оквир политике у области омладине Републике Србије (Закон о младима и НСМ) усаглашен са документима и начелима Европске уније у овој области. За постизање пуне усаглашености са правним тековинама ЕУ потребно је да Република Србија, као земља кандидат, учествује у свим експертским групама отвореног метода координације из области омладине које треба да се успоставе, а које ће се бавити следећим темама: дефинисање посебног доприноса омладинског рада, као и неформалног и информалног учења у сврху подстицања активног грађанства и партиципације младих у диверсификованим и толерантним друштвима, као и превенција маргинализације и радикализације која потенцијално резултира насилним понашањем; препознавање ризика, могућности и импликација дигитализације по младе, омладински рад и омладинску политику. У складу са досадашњим резултатима РС у процесу прикључивања ЕУ, Стратегија је усклађена са свим документима ЕУ релевантним за младе.

2.2.3.2 *Европска комисија: Република Србија, Извештај за 2021. годину који прати Саопштење Комисије упућено Европском парламенту, Савету, Европском економском и социјалном комитету и Комитету региона, Саопштење о политици проширења ЕУ за 2021. годину²⁵*. У најновијем Извештају ЕК о напретку Републике Србије у процесу придруживања ЕУ у оквиру Кластера 3. Конкурентност и инклузивни раст, дата је ЕК оцена стања у осам поглавља, међу којима је и поглавље 26, које се односи на омладинску политику. За поглавље 26. Образовање и култура, предложено је да се даље консолидује систем НОК, са додатним фокусом на квалитет и обим неформалног образовања. Такође је потребно појачати спровођење мера за смањење стопе напуштања образовања и сегрегације, посебно на локалном нивоу. Млади су у фокусу и у другим поглављима. У поглављу 19. *Социјална политика и запошљавање* у оквиру истог кластера, констатује се да у наредном периоду РС треба нарочито да обезбеди адекватне финансијске и институционалне ресурсе за запошљавање и социјалну политику, који би систематичније били усмерени на младе, жене и дугорочно незапослене и побољшали адекватност социјалних давања за особе испод прага сиромаштва. Осим тога, РС треба да предузме кораке за успостављање и спровођење

²⁴ https://www.mei.gov.rs/upload/documents/nacionalna_dokumenta/npaa/npaa_2018_2021.pdf

²⁵ https://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izvestaj_ek_oktobar_21.PDF

*Гаранције за младе*²⁶, тако што ће развити план спровођења Гаранције за младе у складу са моделом и смерницама ЕУ, у партнерству са представницима младих.

2.2.3.3 *Програм Еразмус+*²⁷ један је од највећих програма ЕУ који финансира пројекте мобилности и сарадње у области образовања, обука младих и спорта. Настао је 2014. године, а 2021. је ушао у нови седмогодишњи период спровођења, који ће трајати до 2027. године. Предвиђени буџет за овај седмогодишњи период новог Еразмус+ програма износи 26 милијарди евра, чиме се омогућује учешће још већем броју учесника и ширем спектру организација. На основу формалног мандата, Фондација Темпус²⁸ многобројним активностима промовише и спроводи програм Еразмус+. Она пружа подршку, како организацијама, тако и појединцима у личном и професионалном развоју, као што су каријерно вођење, развој вештина, компетенција и квалификација, лични развој и међународна мобилност кључних актера у области образовања, са посебним фокусом на практичаре, младе и младе са смањеним могућностима. У оквиру Еразмус+ програма у области младих, од 2014. године до сада, подржан је велики број пројеката у којима су омладинске организације из Србије биле координатори или партнери. Укупно је одобрено 2.647 децентрализованих и централизованих пројеката у области младих. Од тога, у децентрализованим пројектима, Фондација Темпус подржала је 78, а друге националне агенције подржале су 2.449 пројеката. Додатно, Извршна агенција из Брисела је у централизованим пројектима подржала 120 пројеката. Укупна вредност подржаних децентрализованих и централизованих пројеката у области младих је преко 83.3 милиона евра. Од тога је преко 76 милиона евра уложено за децентрализоване пројекте и преко 7.3 милиона евра за централизоване. Србија је пуноправна чланица програма Еразмус+ од 2019. године, што значи да установе и организације из Србије настављају да се пријављују за све врсте пројеката као и државе чланице Европске уније. То су пројекти изградње капацитета у области рада са младима и пројекти партнерства у области младих за јачање капацитета и креирање високо квалитетних производа интелектуалног рада кроз међународну сарадњу. Нови програм истиче инклузивност, зелене иницијативе и дигитализацију као кључне и најважније приоритете које подржава кроз низ финансијских механизма, затим јачање грађанских вредности, дијалог култура, толеранцију и разумевање друштвеног, културног и историјског наслеђа. Током 2019. и 2020. године, у области мобилности младих подржано је финансирање 38 пројеката из Србије, од чега 21 пројекат - 2019. године и 17 пројеката – 2020. године, које су поднеле организације цивилног сектора.

2.2.3.4 *Европска иницијатива за солидарност 2021-2027 (European Solidarity Corps)*²⁹ је програм Европске комисије, који је намењен младима и пружа им прилику за стицања искуства живота и рада у некој другој земљи кроз програме волонтирања и рада. Тренутно, у овом програму пуно учешће има свих 27 држава чланица Европске уније, плус Исланд, Лихтенштајн, Норвешка, Турска и Северна Македонија. У појединим деловима програма (волонтирање) могу учествовати тзв. ЕСЦ партнерске

²⁶ Програм *Гаранција за младе* у европским земљама покренула је Европска комисија 2013. године, а 2020. године је појачан, као политичко опредељење свих држава чланица ЕУ да свим младим људима млађим од 30 година пружи квалитетну понуду за запошљавање, наставак образовања, праксу, или обуку, у року од 4 месеца од изласка из система формалног образовања или од губитка претходног запослења.

²⁷ <https://erasmusplus.rs/>

²⁸ <https://tempus.ac.rs/erasmusplus/>

²⁹ https://europa.eu/youth/news/european-solidarity-corps-2021-2027-launched_en

земље, а то су земље из суседства ЕУ, међу којима је и Србија. Тренутни статус Србије у Европској иницијативи за солидарност подразумева могућности да организације из Србије могу да поднесу захтев и добију ознаку квалитета (*Quality Label*) и остваре предуслов за учешће у ЕСЦ, уколико испуњавају предуслове квалитета; да организације из Србије буду партнери у области волонтирања и шаљу младе на краткорочне и дугорочне пројекте/активности, као и да угосте младе из земаља пуноправних учесница програма ЕСЦ на краткорочним и дугорочним волонтерским пројектима/активностима; да млади из Србије волонтирају у земљама пуноправних учесница програма; да млади из земаља пуноправних учесница ЕСЦ могу волонтирати у Србији. Програм промовише инклузију и разноликост, а има и за циљ да укључи зелене праксе у пројекте и да подстиче еколошки одрживо и одговорно понашање међу учесницима и организацијама које учествују. Подржава дигиталну транзицију кроз пројекте и активности које развијају дигиталне вештине и дигиталну писменост. Програм такође промовише учешће младих у демократским процесима и грађански ангажман. Поред тога, нови програм има флексибилност да додаје годишње приоритете који се баве хитним питањима. Додатна тематска област за 2021. годину је здравље. Програм ће мобилисати младе људе у пројекте који се баве здравственим изазовима, укључујући утицај пандемије COVID-19 и опоравак.

2.2.3.5 Бонски процес: Завршна декларација Треће европске конвенције омладинског рада „Путокази за будућност 2020”³⁰. Омладински рад је препознат у више докумената СЕ и ЕУ, а пре свега у документу СЕ *Препоруке Савета министара о омладинском раду, 2017. године*³¹ и у *Резолуцији о Европској агенди за омладински рад, Савет ЕУ, 2020*³². Циљ Бонског процеса је јачање пружања услуга омладинског рада у Европи. Трећа европска конвенција омладинског рада је увод у Бонски процес, односно почетак имплементације Европске агенде за омладински рад, током кога ће се радити на укључивању омладинског рада у документа јавних политика у свим земљама, у складу са европским оквиром и националним приоритетима. Претходно су донете Европске конвенције омладинског рада 2010. и 2015. године. Општи циљеви Конвенције су: повезати праксу омладинског рада и омладинску политику, радити заједно на даљем развоју праксе омладинског рада, побољшати видљивост омладинског рада и његове вредности, олакшати дискусије о одређеним темама, стећи нове увиде и преносити знања и промовисати заједничку основу и заједничку акцију у оквиру омладинске радне заједнице. Амбиција заједнице практичара/ки омладинског рада је да развија и шири понуду омладинског рада, допирући до више младих и укључујући их, а посебно да се побрине да млади из свих миљеа, укључујући и оне са мањим могућностима, добију приступ омладинском раду. Осим тога, у Европи, након пандемије, омладински рад мора тежити иновацијама и решењима ван до сада познатих. Ограничења и оквири омладинског рада, у смислу узраста, циљних група, проблема, а можда и других димензија, требало би ојачати, како би се формирала основа за заговарање раста омладинског рада. У Резолуцији о Европској агенди за омладински рад, 2020. године, препознати су изазови у овој области и донет је план за процес имплементације Агенде, кроз тзв. Бонски процес. План се састоји од развоја и предлагања имплементационих стратегија, мера и приоритета за омладински рад на свим нивоима, од локалног до европског.

³⁰ https://www.eywc2020.eu/downloads/doctrine/WebforumVeranstaltungenWebsiteBundle:Media-file-74/RS_3rd%20EYWC_final%20Declaration.pdf

³¹ https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680717e78

³² https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=uriserv:OJ.C_.2020.415.01.0001.01.ENG

3. ПРЕГЛЕД И АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА У ОБЛАСТИ ОМЛАДИНСКЕ ПОЛИТИКЕ

Омладинска политика подразумева све мере и активности које су усмерене на побољшање положаја младих, које полазе од потреба младих, а које спроводе различити актери омладинске политике, односно државни органи, установе, организације цивилног друштва, заједно са удружењима младих и удружењима за младе, њиховим савезима и канцеларијама за младе.

Праћење спровођења НСМ и пратећих акционих планова у периоду од 2015. до 2020. године и њихова евалуација, као и разна домаћа и међународна истраживања положаја и потреба младих, пружили су богат материјал о стању младих у Србији, који је узет у обзир током процеса израде Стратегије.

Редовна годишња истраживања положаја и потреба младих рађена на репрезентативном узорку су основ МОС-у али и другим субјектима омладинске политике за доношење докумената јавних политика који су зановани на подацима, као и за утврђивање приоритетних праваца деловања у омладинском сектору и планирање програма пројеката који су најпотребнији младима и у складу са њиховим потребама, а у циљу унапређивања квалитета њиховог живота у Србији. Истраживања обезбеђују континуитет у праћењу основних показатеља о обрасцима понашања младих, њиховим навикама, потребама и интересовањима у свим областима предвиђеним НСМ и зато се одређена питања понављају сваке године.

Такође, различита истраживања о положају и потребама младих, која су реализована од стране органа, невладиних организација, компанија, академске заједнице и међународних партнера, указала су на потребу јачања развојне компоненте Стратегије, али и на другачији фокус, како би Стратегија одговорила на потребе младих и њихово боље организовање и друштвено деловање, развој и остваривање потенцијала на личну и друштвену добробит и да би имали унапређене услове за квалитетан живот у Србији.

3.1. Млади у Републици Србији - опис постојећег стања

Стратегија у фокусу има одређену узрасну групу са свим њеним потребама и потенцијалима, улогама и изазовима, па самим тим, осим МОС-а као одговорног државног органа за омладинску политику и остали државни, покрајински и локални органи власти кроз своје политике препознају одговорност за питања младих у оквиру њихове надлежности. Такође, организације цивилног друштва, привредни субјекти и установе баве се питањима младих у оквиру својих активности. Имајући у виду такав контекст, за доношење и имплементацију Стратегије неопходна је интензивна, координисана, системска међусекторска сарадња и координација и стављање младих у агенде свих релевантних државних, покрајинских и локалних органа власти.

У различитим земљама постоје разлике у дефинисању узраста који покрива категорију младих. Према ЗоМ-у³³ у Републици Србији млади се дефинишу као лица од навршених 15 година до навршених 30 година живота. У Евростату прате се подаци за младе, углавном, узраста од 15 до 29 година живота.

³³ „Службени гласник РС”, број 50/11 од 8.7.2011. године, члан 3.

На основу анализе 13 најрелевантнијих националних стратегија³⁴, утврђено је да су у девет млади препознати као посебна интересна група, а не као део опште популације, као и да је у пет стратегија МОС препознат у спровођењу одређених мера тих стратегија. У свих 13 стратегија млади су препознати у мерама и активностима планираним у тим документима. Само две стратегије: Стратегија развоја образовања и васпитања до 2030. и Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године дефинишу младе као особе између 15-30 година, односно, у складу са Законом о младима, док се у осталим анализираним стратегијама млади спомињу као особе од 15 до 18 година старости, од 15 до 24 година и од 18 до 25 година.

3.1.1. Демографска ситуација и миграције младих

Према подацима Републичког завода за статистику³⁵ процењен број становника у Србији у 2020. години је износио 6.899.126. Посматрано по полу, 51,3% чине жене (3.538.820), а 48,7% мушкарци (3.360.306). Процењен број младих узраста од 15 до 30 година износио је 1.218.789 тј. 17,7% укупног броја становника. Посматрано по полу младих, 48,7% чине жене (592.995), а 51,3% мушкарци (625.794). Удео жена је већи у укупној популацији од удела мушкараца, док је у популацији младих већи удео мушкараца. Процес демографског старења становништва манифестује се ниским и стално опадајућим учешћем младих и високим и континуирано растућим уделом старих у укупном становништву. Према подацима за Републику Србију, у 2020. години удео лица старих 65 и више година износи 21,1%, а млађих од 15 година има 14,3%.

Према резултатима Пописа становништва 2011. године у Србији је било укупно 7.186.862 становника, од чега младих узраста 15-30 година 1.419.328 (19,7%). То говори да је број младих у Србији опао за два процентна поена у последњих десет година. Поред негативног природног прираштаја, који настаје као последица ниског наталитета (свака нова генерација је малобројнија него претходна) и високог морталитета, присутно је и континуирано иселјавање становништва. Према резултатима Пописа становништва 2011. године, у иностранство је отишло преко 150.000 грађана Републике Србије, просечне старости 28,7 година, од којих је 19% са вишом школом или факултетом. Србија не поседује егзактну статистичку евиденцију о емиграцији. Организација за економску сарадњу и развој (ОЕЦД) процењује да се у последњих 20 година из Србије иселило 598.200 лица, и то само у земље чланице ове организације. Просечан годишњи број емиграната у периоду од 2005. до 2014. године износио је 31.000³⁶.

Према резултатима Истраживања положаја и потреба младих у Републици Србији, које је 2020. године за потребе МОС-а реализовала Нинамедија³⁷, 9,6% младих планира да оде за стално из земље, 13,8% планира да напусти земљу на одређено време, док 58,7%

³⁴ Митровић, С. (2021): Упоредна анализа Националне стратегије за младе Републике Србије 2015–2025. и међународних и националних стратегија/програма у области омладинске политике, <https://www.mos.gov.rs/storage/2021/11/uporedna-analiza-nsm-republike-srbije-2015-2025-i-medunarodnih-i-nacionalnih-strategija-i-programa-u-oblasti-omladinske-politike-2021-cirilica-converted.pdf>

³⁵ Процене становништва, 2020, број 181 - год. LXX, 01.07.2021. Републички завод за статистику, <https://www.stat.gov.rs/oblasti/stanovnistvo/procene-stanovnistva/> Републички завод за статистику од 1999. године не располаже подацима за АП Косово и Метохија, тако да они нису садржани у обухвату података за Републику Србију (укупно).

³⁶ Стратегија о економским миграцијама Републике Србије за период 2021-2027. године.

³⁷ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020).

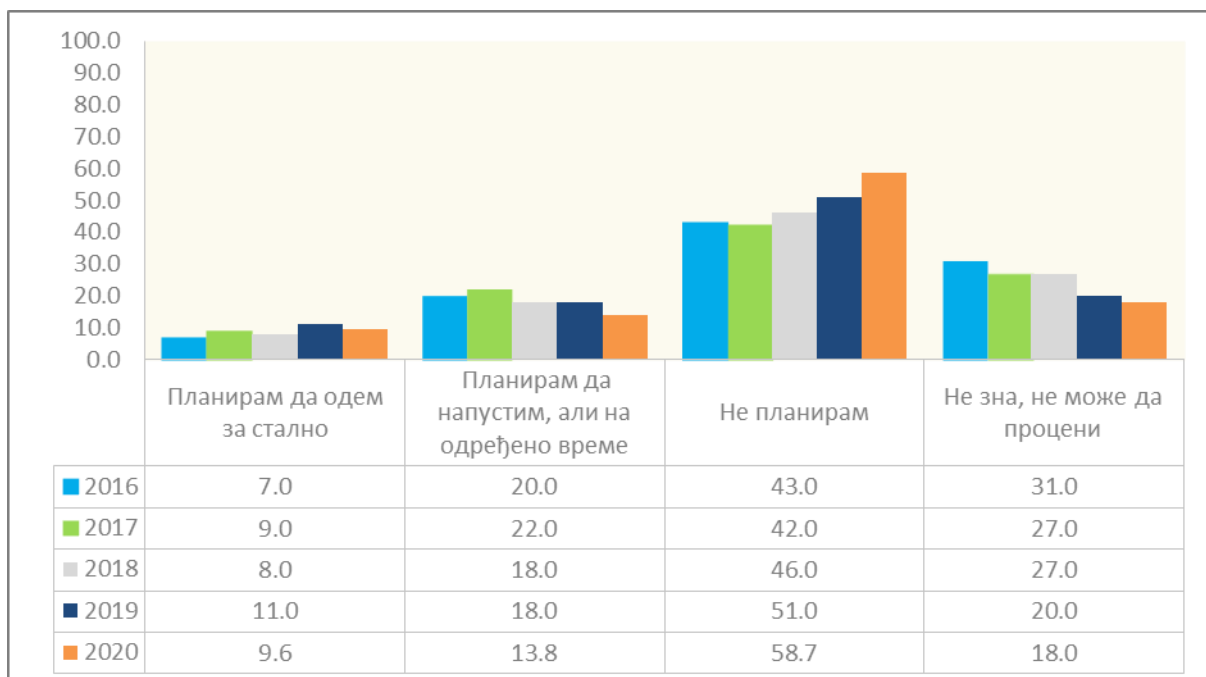
уопште не планира да напусти земљу. Као главни разлог за одлазак из земље млади наводе посао (84,8%), па школовање (5,5%), остали разлози (5,1%), породица (4,6%). Посао као разлог наводи 90,1% мушкараца и 76,7% жена. Због школовања планира да оде 6,2% мушкараца и 5,0% жена, док породичне разлоге (спајање породице, одлазак за партнером/породицом) наводе само испитанице (11,7%). Све добијене разлике по полу су статистички значајне. На графикону 1. приказани су одговори младих који се односе на намеру исељавања, а на графикону 2. дат је упоредни приказ одговора на ово питање у пет истраживачких таласа (2016-2020).

Графикон 1. Да ли планирате да у наредне 2 године напустите земљу на дуже време? (%)

Извор: Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, 2020. године, стр. 225.

Графикон 2. Упоредни приказ одговора на питање о намери да се у наредне 2 године напусти земља у пет истраживачких таласа (2016-2020).

Извор: Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, 2020. године, стр. 226.

Према подацима Евростата³⁸ за 2019. годину, у 46 земаља, учешће младих (15-29 година) у укупној популацији за ЕУ27 је 16,6%, док је 2011. године било 18,1%. У Србији просечно учешће младих овог узраста у укупној популацији у 2019. години је на нивоу просека земаља ЕУ, тј. 16,6%, а 2011. године је било 18,6%, што значи да је опало за два п.п.³⁹.

Националне стратегије/програми РС⁴⁰ посматрају миграције младих углавном као негативни феномен у друштву. Разлог за то је негативни миграциони салдо у коме високообразовани млади емигрирају из РС у друге земље или где млади (свих образовних профила) напуштају руралне средине у оквиру унутрашњих миграционих токова и одлазе у градове. Више анализираних националних стратегија наводи ово као кључни демографски проблем. Према анализираним стратегијама, овај проблем би требало и успорити, радити на повећаном броју повратних и циркуларних миграција младих и предузети проактивне мере у циљу привлачења младих странаца различитих, углавном високообразовних профила. Управљање миграцијама и њихово сагледавање у функцији развоја један је од највећих изазова националних, регионалних и глобалних политика.

Демографски подаци указују на континуирано опадање броја младих у Србији у укупној популацији, што уз процес демографског старења становништва представља велики изазов за будућност Србије, те је неопходно додатно улагање државе у младе у циљу стварања услова за квалитетнији живот у земљи, посебно из угла образовања и запошљавања и становања. Низ стратешких докумената које је донела Влада РС у последње две године односи се управо на подстицање рађања, олакшано становање, подстицаје за младе за предузетништво и за стварање услова за смањење емиграције младих, те се очекује да ће се њиховим успешним спровођењем утицати на побољшање демографских трендова у Србији⁴¹.

3.1.2. Институционални оквир омладинске политике

Стратешко опредељење Србије је да ради са младима и за младе на стварању адекватних и подстицајних услова за квалитетан живот младих, њихово равноправно, активно и организовано учешће и развој потенцијала који доприносе личној и друштвеној добробити уз примену политике једнаких могућности и родне равноправности.

С обзиром на различитости потреба и изазова са којима се млади суочавају у својим локалним заједницама, посебно у руралним подручјима где је отежана доступност културним, здравственим, социјалним и другим услугама, МОС је од почетка свог рада заговарао оснивање канцеларија за младе, јер су оне један од важних механизма за ефикасно подстицање развоја омладинске политике на локалном нивоу. Стога је било неопходно створити предуслове, односно успоставити сарадњу са јединицама локалне самоуправе, ради њиховог активног укључивања у овај процес кроз формирање

³⁸ <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>, Chapter: Population and Social conditions/ Youth population

³⁹ Клашња, С. (2020): Основни показатељи положаја младих у Србији. Министарство омладине и спорта, доступно на <https://www.mos.gov.rs/storage/2021/01/naliza-osnovnih-pokazatelja-polozaja-mladih-mos-s-klasnja-novembar-2020-godine.pdf>

⁴⁰ Митровић, С. (2021): Упоредна анализа Националне стратегије за младе Републике Србије 2015–2025. и међународних и националних стратегија/програма у области омладинске политике, године, стр. 94.

⁴¹ Клашња, С. (2020): Основни показатељи положаја младих у Србији. Министарство омладине и спорта.

канцеларија за младе, именовање локалних координатора, формирање локалних Савета за младе и израде локалних акционих планова за младе. У Србији тренутно 140 јединица локалне самоуправе имају формирану канцеларију за младе, формирано је око 80 локалних савета за младе, на снази су 43 локална акциона плана за младе, а око 20 је у фази израде. Кроз изградњу, опремање и рад 65 омладинских клубова, 73 теретане на отвореном, као и малих спортских терена⁴², створени су услови за квалитетно провођење слободног времена, развијање здравих стилова живота, активно учешће младих у друштву, коришћење и креирање културних садржаја, неформално образовање и информисање прилагођено потребама младих. У порасту је број јавних простора за младе који раде на испуњавању европских стандарда, а у којима могу да се реализују активности у локалној заједници и младима пруже интегрисане услуге на локалном нивоу.

Поред канцеларија за младе, важан партнер на локалном нивоу за директан рад са младима су и удружења младих/удружења за младе и њихови савези, као и омладински радници/це, који чине мрежу од преко 1.700 актера и делају широм Србије, од националног до локалног нивоа. На њеној одрживости раде министарства, локалне самоуправе, цивилни и приватни сектор.

Омладински рад⁴³ представља део омладинских активности које се организују са младима и за младе, а заснивају се на неформалном образовању, одвијају у оквиру слободног времена младих и предузимају ради унапређивања услова за лични и друштвени развој младих, у складу с њиховим потребама и могућностима и уз њихово добровољно учешће.

У Извештају експертске радне групе за омладински рад успостављене у оквиру реализације ЕУ Акционог плана за младе за период 2014-2015. године⁴⁴, истиче се да омладински рад даје одговор на широк спектар друштвених изазова, а пре свега на социјално укључивање младих, активну партиципацију у друштву и транзицију из образовања и обуке на тржиште рада. Омладински рад доноси систематски и холистички приступ међусекторској омладинској политици. Омладински радници/це својом стручношћу, искуством и добрим познавањем тренутне ситуације младих могу да умреже и координирају акције за младе са другим кључним актерима и да буду носиоци за стварање и развој међусекторских иницијатива. Због тога је важно да омладински радници/це буду укључени у релевантне процесе креирања, спровођења и праћења ефеката омладинске политике на свим нивоима.

Канцеларије за младе (у даљем тексту: КЗМ), простори за младе и компетенције оних који раде са младима у неформалном образовању једна су од значајних тема у омладинској политици. У циљу пружања помоћи јединицама локалне самоуправе у спровођењу омладинске политике на локалном нивоу, а у складу са Законом о младима, МОС је у оквиру ГИЗ пројекта „Јачање структура за партиципацију и оснаживање младих у Србији” у сарадњи са ГИЗ-ом, члановима експертске радне групе и координаторима канцеларија за младе, као и представницима цивилног сектора, 2012. године припремио смернице „Примена Националне стратегије за младе на локалном

⁴² База података Министарства омладине и спорта.

⁴³ Закон о младима („Службени гласник РС”, број 50/11), члан 3.

⁴⁴ Results of the expert group set up under the European Union Work Plan for Youth for 2014-2015 – Executive summary https://ec.europa.eu/assets/eac/youth/library/reports/contribution-youth-work-summary_en.pdf

нивоу/стандарди рада канцеларија за младе и компетенције координатора”⁴⁵ и дистрибуирао их свим ЈЛС у Србији. Стандарди рада КзМ дефинишу квалитет који је неопходно постићи у раду канцеларија за младе, како би КзМ успешно деловале у оквиру својих локалних могућности. Да би се обезбедио успешан рад локалних канцеларија за младе, неопходно је испуњење следећа четири стандарда: 1. Добро управљање КзМ; 2. Активно партнерство субјеката омладинске политике у омладинским активностима; 3. Висок степен учешћа младих у локалној омладинској политици и 4. Инклузивна локална омладинска политика. Обим и садржај активности за испуњење стандарда рада КзМ нису исти за све локалне средине, будући да се општине/градови разликују по многим елементима - демографским и економским, као и по обиму ресурса (финансијски, материјални, људски, технички). Зато је у документу дефинисан минимум остварености стандарда.

Дефинисано је и девет општих компетенција (знања, вештине и вредносни ставови), које треба да поседује или да развије координатор КзМ. У оквиру компетенције која се односи на рад са младима, предвиђено је да координатор поседује знања и вештине потребне за други ниво компетенција омладинског радника/це. Стандарде за три нивоа занимања у омладинском раду (омладински лидер, омладински радник и специјалиста за омладински рад и политике) развила је Национална асоцијација омладинских радника/ца (у даљем тексту: НАПОР). На основу смерница вршене су повремено самопроцене координатора КзМ о испуњености стандарда и рађени индивидуални планови професионалног развоја у циљу достизања неопходних компетенција у раду са младима.

Међутим, истраживања показују да половина младих није упозната да ли у њиховој ЈЛС постоји КзМ⁴⁶, а услуге КзМ и ЈЛС где оне постоје, користило је 16% младих, више жена него мушкараца. Велике су и регионалне разлике, јер у Београду је услуге користило 27% младих, у Источној и Јужној Србији 22%, у Шумадији и Западној Србији 11%, а у Војводини свега 10%.

У циљу осигурања квалитета рада КзМ и стандардизације рада са младима потребно је постојеће смернице ажурирати и разрадити свеобухватни механизам праћења њихове примене, укључујући и спољашње вредновање и самовредновање. Такође је неопходно боље информисање о постојању и укључивање младих у активности КзМ, посебно младих из осетљивих група.

Поред КзМ на нивоу ЈЛС, важно је и постојање различитих простора у којима млади могу на квалитетан начин да проводе слободно време и реализују различите облике неформалног образовања. Скоро две трећине младих (64%) изјављује да у њиховој локалној заједници постоји јавни простор за провођење слободног времена младих⁴⁷ (омладински клуб, дом културе, културни центар, спортски центар, теретана на отвореном и сл). Да је постојећи простор довољан процењује 14% младих, а да није 50%. Са друге стране, 17% младих изјављује да нема таквог простора у њиховој локалној заједници, а чак 18% не зна да ли га има или не, што може бити последица недовољне информисаности, али и недовољног интересовања за јавне просторе. У

⁴⁵ доступно на

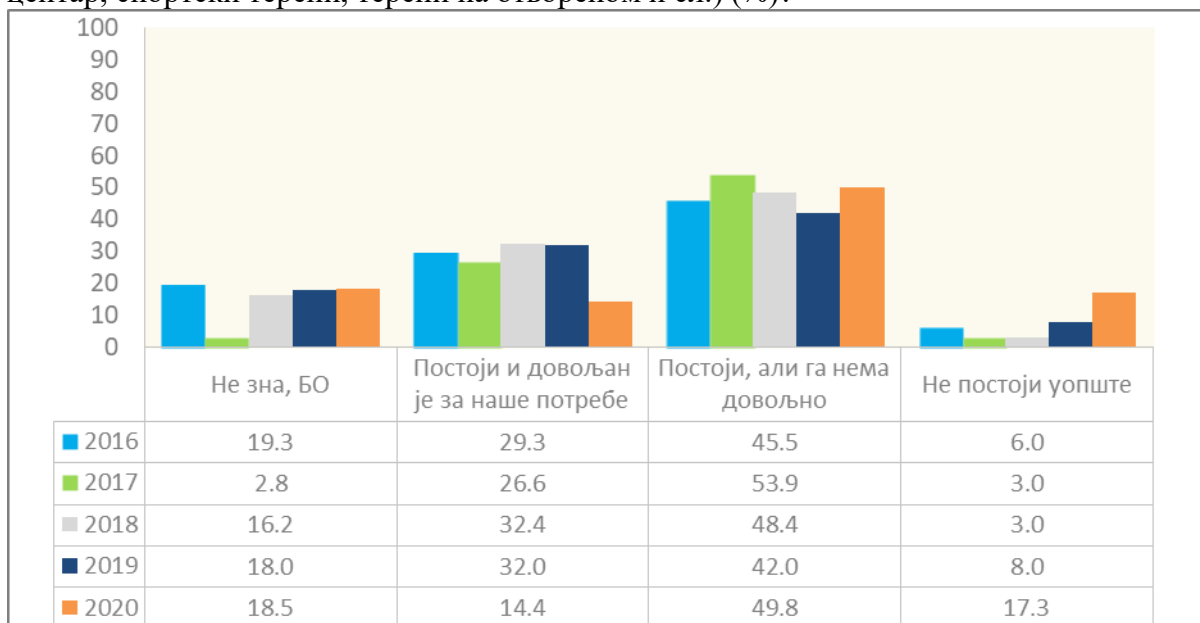
<https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Dokumenta/Omladina/publikacije/Primena%20nacionalne%20strategije%20za%20mlade%20na%20lokalnom%20nivou.pdf>, 2016. година.

⁴⁶ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 268.

⁴⁷ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 199.

последњих пет година знатно је порастао проценат младих који сматрају да постојећи простор није довољан, као и број младих који изјављују да таквог простора уопште нема.

Графикон 3. Да ли у Вашој локалној заједници постоји јавни простор за провођење слободног времена младих (омладински клуб, дом културе, културни центар, спортски центар, спортски терени, терени на отвореном и сл.) (%)?

Извор: Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, 2020. године, стр. 199.

Да би се обезбедили адекватни и функционални простори за квалитетно провођење слободног времена, потребна је, пре свега, набавка реквизита и спортске опреме, додатно опремање простора (рачунари, канцеларијска опрема, пројектор, озвучење, намештај..) и инфраструктурна улагања (реновирање, адаптација, прилагођавање приступа младима са инвалидитетом).

Поред омладинских клубова у Србији, тренутно постоје три омладинска центра (у Сремским Карловцима, Лозници и Новом Саду), у оквиру којих се пружају интегрисане услуге за младе на локалном нивоу. Еколошки центар Радуловачки у Сремским Карловцима је акредитован од стране Савета Европе⁴⁸ 2015. године и реакредитован 2018. године. Стандарди за омладинске центре који покривају аспекте, како политике рада у њима, тако и програма, инфраструктуре, менаџмента и администрације, настали су на основу позитивне праксе омладинских центара у Стразбуру и Будимпешти, у којима се реализују активности које спроводи Савет Европе у омладинском пољу. Да би се дошло до најбољег решења за оснивање омладинских центара у Србији, у току је израда анализе оптималног обима и модела организовања мреже омладинских центара у Србији, а у циљу пружања интегрисаних услуга за младе које су доступне свим младима. У оквиру анализе урадиће се и препоруке за даље правце деловања да би се дошло до најбољег решења за оснивање и рад омладинских центара у складу са предложеним стандардима који треба да буду задовољени.

⁴⁸ Стандарди СЕ за акредитацију омладинских центара доступни су на линку Савета Европе <https://www.coe.int/en/web/youth/quality-label-for-youth-centres>

3.1.3. Активно учешће младих у друштву

Млади су у веома малом броју чланови неких организација⁴⁹. Око 90% испитаника није било члан спортског клуба, политичке партије, културно-уметничког друштва или удружења грађана. Свега 8% младих било је члан културно-уметничког друштва, 7% члан неког удружења, 8% политичке партије, а 11% спортског клуба. При томе су млади углавном неактивни чланови, сем када је у питању спортски клуб. Више од две трећине младих (68%) није спремно да се ангажује у раду тела које иницира или доноси одлуке од значаја за младе, а као најчешће разлоге наводе да немају довољно информација о њиховом раду (35%) и да сматрају да се њиховим ангажовањем ништа не би променило (33%).

Од младих који желе да се ангажују, највећи проценат би се ангажовало у раду ученичког/студентског парламента (10%), локалног савета за младе (8%) и удружења (7%), и то већином жене. Уочава се раст броја младих који сматрају да се њиховим ангажовањем ништа не би променило, као и пад оних који сматрају да тела не раде у интересу грађана, већ за остваривање сопствених циљева и оних који не знају на који начин да се прикључе. Већина младих сматра да није адекватно укључена у процесе доношења одлука на националном нивоу (75%), у локалној заједници (73%), у школи (51%). Скоро четвртина младих (22%) наводи да немају времена да се активније укључе у иницијативе које имају за циљ позитивне промене у друштвеном животу, на националном или нивоу локалне заједнице, а да се активније укључи спремно је 16% младих. Већина младих (87%) не користи интернет како би учествовала у јавним расправама, програмима дигиталног волонтирања или да би се обрађали државним органима⁵⁰.

У волонтерским активностима учествовало је 31%⁵¹ младих и тај број континуирано расте од 2015. године (22%) до 2019. године (33%)⁵². У 2020. години смањење од два процентна поена вероватно је узроковано и пандемијом. Подршку породице за волонтирање имало је 93% младих и та подршка такође расте у односу на претходне године, сем у односу на 2019. годину, када је износила 95%. Више од половине испитаника (59%) слаже се да су волонтерске активности корисне за младе (да је потребно да се млади више укључе у друштвене активности, да су волонтерске активности забавне, да се волонтирањем стиче искуство корисно за добијање посла и да волонтерске активности могу да утичу на промене у друштву). Ипак, 15% младих сматра да волонтерске активности нису корисне за младе. Трећина испитаника (33%) наводи да је након волонтирања добило писмену потврду, што је пад у односу на претходне две године и указује на потребу бољег регулисања овог питања.

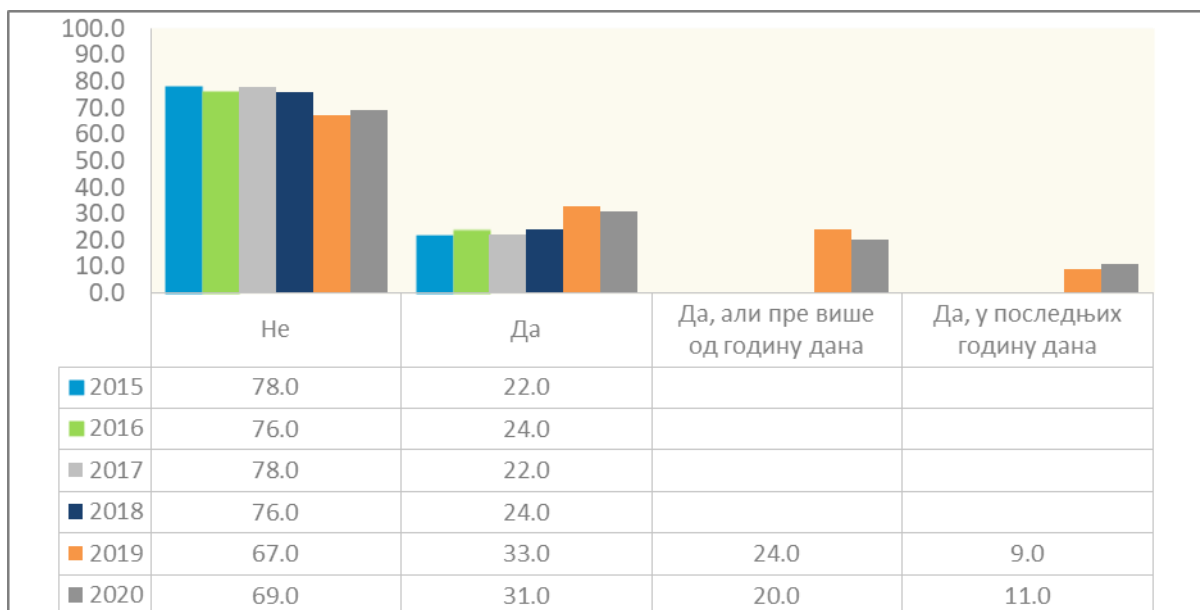
Графикон 4. Упоредни приказ резултата из шест истраживачких таласа на питање: Да ли сте до сада учествовали у неким волонтерским активностима? (%)

⁴⁹ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 250.

⁵⁰ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 262.

⁵¹ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 288.

⁵² Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 290.

Извор: Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, 2020. године, стр. 290.

Према подацима Евростата⁵³ за 33 земље у 2015. години, у последњих годину дана у ЕУ/27 земљама у културним и спортским догађајима учествовало је 85% младих (у културним 83%, а у спортским 45%), док је у Србији учествовало 69% младих (у културним 57% а у спортским 43%). У уметничким активностима сваки дан учествује 7,2% младих из ЕУ27 и из Србије. Према подацима Евростата за 2019. годину, за 33 земље, интернет је свакодневно користило 94% младих узраста 16-29 година у ЕУ27, (нема разлике у половима), а у Србији 96% (мушкарци 97%, а жене 94%). За комуникацију са јавним властима у последњих 12 месеци интернет је користило 57% младих у ЕУ27, а у Србији 33%, док је за учешће у јавним расправама, консултацијама, гласањима, петицијама 12% младих у ЕУ27 (13% мушкарци и 12% жене), а 4% у Србији (нема разлике по полу). За изражавање мишљења о грађанским и политичким питањима преко вебсајтова (блогова, друштвених мрежа итд.) у 2019. години интернет је користило 15% младих узраста 16-29 година у ЕУ27 (16% мушкарци и 13% жене), а у Србији 10% (11% мушкарци и 9% жене). Посао преко интернета у 2019. години у ЕУ27 је тражило 29% младих (мушкарци 28%, а жене 30%), а у Србији 22% (мушкарци 16%, а жене 27%). Интернет у циљу неформалног образовања кроз онлајн курсеве у ЕУ27 користило је 13% младих (мушкарци 13%, а жене 12%), а у Србији 11% (мушкарци 9%, а жене 14%). Интернет за продају роба и услуга користило је 21% младих у ЕУ27 (мушкарци 22%, а жене 20%), а у Србији 13% (мушкарци 15%, а жене 12%). Интернет банкарство у ЕУ27 користило је 59% (58% мушкарци, а 59% жене), док је тај проценат у Србији свега 18% (19% мушкарци, а 17% жене).

Узимајући у обзир континуирани пораст у коришћењу интернета у свакодневном животу и мало учешће младих у друштвено-политичком животу и у друштвеном ангажовању уопште, потребно је више комуницирати са младима преко друштвених мрежа и правовремено их информисати о могућностима које им се нуде за квалитетно коришћење слободног времена, учење и учешће у процесу доношења одлука за области

⁵³ Клашња, С. (2020): Основни показатељи положаја младих у Србији. Министарство омладине и спорта

које их интересују. У стратегији ЕУ о младима⁵⁴ истиче се важност да млади имају прилике за „учење учествовања”, као и да се млади подрже у истраживању и унапређивању примене иновативних и алтернативних облика демократског учешћа, нпр. алата дигиталне демократије, уз повећање доступности ових алата, посебно младима који немају приступ интернету и дигиталним технологијама, као ни вештинама потребним за њихово коришћење.

У циљу даљег развоја волонтирања младих⁵⁵, ЕУ је развила програм - Европска иницијатива за солидарност, у коме могу да учествују и млади из Србије, волонтирајући у некој од програмских држава у Европи, а за пуно коришћење овог програма важно је да се Србија укључи у пуном капацитету. У тренуцима криза, као што су биле поплаве 2014. године и пандемија COVID-19, важност активног учешћа у друштву и волонтерских акција још више долази до изражаја. Потребно је наставити са коришћењем U-Reporta УНИЦЕФ-а као корисне алатке за активније учешће младих у друштву и долажење до њихових ставова и предлога о питањима за које су заинтересовани, правовремено и објективно информисање младих о свим темама укључујући и пандемију COVID-19, онлајн обуке и волонтирање. У Извештају о људским правима младих⁵⁶ наводи се да ако се од младих очекује да током епидемије преузму одговорност и одиграју своју улогу у спречавању и ширењу епидемије, нужно је обезбедити њихово адекватно и правовремено информисање.

Стратегија ЕУ за младе⁵⁷ у фокус ставља остваривање смисленог грађанског, економског, друштвеног, културног и политичког учешћа младих. Зато ангажовање младих мора да буде камен темељац будуће сарадње у области политике ЕУ за младе. Млади морају да имају право гласа када је реч о изради, спровођењу и процени политика које се на њих односе. У Стратегији се позивају државе чланице и Европска комисија да, у оквиру својих надлежности:

- Подстичу и унапређују инклузивно демократско учешће свих младих у друштву и демократским процесима;
- Активно укључе младе, омладинске организације и друге организаторе рада са младима у израду, спровођење и процену политика које утичу на живот младих на локалном, регионалном, националном и европском нивоу;
- Подрже успоставу и развој заступања младих на локалном, регионалном и националном нивоу, признајући младима право учешћа и самоорганизације, уз признање представничких структура младих и њихово укључивање у рад локалних, регионалних, националних и европских органа власти;
- Подрже и омогуће Дијалог ЕУ у области младих, како би се различити ставови младих укључили у процесе доношења одлука на свим нивоима и подстакао развој грађанских компетенција, кроз образовање грађанства и применом стратегија за учење;
- Подрже и развију прилике за „учење учествовања”, чиме се повећава интерес за партиципативне активности и помаже младима да се припреме за учествовање;
- Истраже и унапређују примену иновативних и алтернативних облика демократског учешћа, нпр. алата дигиталне демократије и олакшају приступ, како би подржали

⁵⁴ ЕУ стратегија о младима, стр. 8.

⁵⁵ Клашња, С. (2020): Основни показатељи положаја младих у Србији. Министарство омладине и спорта, стр. 60.

⁵⁶ Београдски центар за људска права (2021): Извештај о људским правима младих у Републици Србији у 2020. години, стр. 82. доступно на <http://www.bgcentar.org.rs/bgcentar/wp-content/uploads/2014/01/Ljudska-prava-mladih-u-Srbiji-2020.pdf>

⁵⁷ ЕУ стратегија о младима, стр. 9.

учешће младих у демократском животу и укључили младе на инклузиван начин, уз свест о томе да неки млади људи немају приступ интернету и дигиталним технологијама, као ни вештинама потребним за коришћење истих.

Сви ови предлози за смислено и активно учешће младих у друштву релевантни су и за Србију, не само због тога што је Србија земља кандидат за улазак у ЕУ, већ и због настојања МОС-а и свих осталих субјеката омладинске политике да се у развој, спровођење, праћење и вредновање ефеката јавних политика на младе системски и на одржив начин укључи што већи број младих, да би се њихов глас чуо и уважио. То је у складу и са инклузивном омладинском политиком, која је једна од окосница Стратегије.

Република Србија оформила је Стални стручни тим за ЕУ дијалог са младима у оквиру Савета за младе како би се институционализовала примена ЕУ дијалога са младима, са циљем имплементације Европске стратегије за младе коришћењем механизма који се примењују у државама чланицама Европске Уније. Стални стручни тим формиран је по узору на Националне радне групе држава чланица ЕУ за примену ЕУ дијалога са младима на свим нивоима. Од 2014. године и председавања Грчке Саветом Европске уније, Република Србија редовно је учествовала на ЕУ омладинским конференцијама. Омладински делегати као и доносиоци одлука дали су огроман допринос процесу нудећи иновативне перспективе и праксе у области омладинских политика свим државама чланицама Европске уније и другим државама учесницама ЕУ дијалога младих. Након учешћа Републике Србије на ЕУ омладинској конференцији у марту 2019. године у Букурешту, у склопу председавања Румуније, настала је пауза у учешћу Републике Србије и њених представника. Државе чланице које су у међувремену председавале, нису у спровођењу циклуса укључивале државе нечланице. Министарство омладине и спорта и Крвна организација младих Србије су партнерски спроводили различите заговарачке активности усмерене на поновно укључивање Србије у циклусе спровођења ЕУ дијалога са младима, што је резултовало учешћем омладинске представнице Србије на ЕУ омладинској конференцији марта 2021. године, у склопу португалског председавања Саветом ЕУ. На ЕУ омладинској конференцији одржаној септембра 2021. године, у склопу словеначког председавања Саветом ЕУ, учествовали су представници и младих и Министарства омладине и спорта.

За унапређење међународне сарадње, размене искуства и пракси младих један од битних механизма је програм Еразмус+. Према подацима Фондације Темпус која координира овај програм у Србији у оквиру Еразмус+ програма у области младих, од 2014. године до сада, подржан је велики број пројеката у којима су омладинске организације из Србије биле координатори или партнери. Одобрено је 2.647 децентрализованих и централизованих пројеката у области младих, у укупном износу од преко 83.3 милиона евра.

У истраживању положаја и потреба младих⁵⁸ 5% младих наводи да се осећа угрожено, дискриминисано и уочава се благи пад у односу на претходне године. Највише су изложени дискриминацији млади угрожени сиромаштвом, млади са инвалидитетом, млади Роми и припадници ЛГБТ+ популације.

⁵⁸ Клашња, С. (2020): Основни показатељи положаја младих у Србији. Министарство омладине и спорта, стр. 66.

Графикон 5. Које су од наведених осетљивих група младих највише изложене дискриминацији у друштву?

Извор: Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, 2020. године, стр. 172.

Иако не постоји посебан међународни уговор који се експлицитно бави правима младих, њихова права могу се штитити и посматрати кроз одредбе свих постојећих међународних инструмената који се на ову категорију односе – како директно, тако и индиректно (нпр. младе особе са инвалидитетом, младе жене и девојчице, млади Роми и Ромкиње, млади тражиоци азила и избеглице и тако даље)⁵⁹. Исто тако, од укупно 392 препоруке које су уговорна тела и Савет за људска права упутили Србији, ниједна препорука не односи се експлицитно на младе. Међутим, истраживање Београдског центра за људска права⁶⁰ показало је да се 47 препорука може довести у везу са положајем и правима младих људи у Србији. Најчешће теме ових препорука јесу: образовање и спречавање напуштања школовања и борба против пракси које су штетне за младе (нпр. рани бракови и трудноће, насиље у породици и слично).

У складу са Стратегијом ЕУ за младе⁶¹ и подацима истраживања спроведених у Србији, посебну пажњу треба посветити младима у ризику од маргинализације на основу потенцијалних извора дискриминације, као што су етничко порекло, пол, полна оријентација, инвалидитет, вера, уверење односно политички ставови.

3.1.4. образовање и запошљавање младих

⁵⁹ Београдски центар за људска права (2021): Извештај о људским правима младих у Републици Србији у 2020 години, стр. 142.

⁶⁰ Београдски центар за људска права (2020): Нулти извештај о правима младих у Србији, 2019, стр. 13–16., доступно на <http://www.bgcentar.org.rs/multi-izvestaj-o-pravima-mladih-u-republici-srbiji-2019/>

⁶¹ исто

Према попису, 2011. године⁶² било је 1.322.021 младих узраста 15-29 година, од чега 677.110 мушкараца и 644.911 жена. У погледу нивоа образовања највише младих имало је завршено средње образовање 56,6%, затим основно образовање 28,4%, док је са вишим и високим образовањем у овој узрасној групи било 11,9%. Без школске спреме или са непотпуним основним образовањем било је 2,9% младих. Посматрано по полу, мушкараца је више у свим категоријама, осим када је у питању више и високо образовање, где имамо 96.970 жена и 60.184 мушкараца. У градским срединама је 15,3%, а у ванградским свега 6,6% особа са вишим или високим образовањем. Однос је обрнут у погледу процента особа са основним образовањем и ниже од тога, јер их је у градским срединама 27,4%, а у ванградским срединама 37,3%.

Према подацима РЗС⁶³ нето стопа обухвата основним образовањем у 2020. години била је 93,5%, а стопа завршавања основне школе износила је 95,9%, док је стопа одустајања од школовања у основном образовању била 0,4%. Обухват деце средњим образовањем (2020) је 86,8%, а стопа завршавања средње школе 85,2%, док је стопа одустајања од школовања у средњем образовању 0,8%.

Подаци Истраживања вишеструких показатеља положаја жена и деце у Србији (MICS6)⁶⁴ објављени 2020. године указују на велике неједнакости између опште популације и осетљивих група деце. Иако су стопе завршавања основне и средње школе у општој популацији високе, оне су значајно ниже код деце која живе у ромским насељима. У основну школу упише се 85,4% деце из ромских породица, а од тог броја похађа је 92,3%. Од броја уписаних, стопа завршавања основне школе за целу популацију је 99,5%, а за децу из ромских насеља је 63,7%. Од укупног броја оних који су завршили основну школу, само 54,9% деце из ромских породица прелази у средњу школу (у целој популацији тај број је 95,2%), а од тог броја завршава 61%. У свим регионима, стопе похађања образовања у општој популацији у Србији су високе и за основно и за средње образовање (94% и више), а неједнакости су уочљиве према социоекономском статусу: код деце из најсиромашнијих домаћинстава (79%) и код деце из ромских насеља (61%). Стопа похађања образовања за децу из ромских насеља нижа је од националног просека за све нивое образовања.

Према подацима Евростата за 2020. годину који су дати за 35 земаља, стопа напуштања школовања младих (18-24)⁶⁵ у ЕУ27 је износила 9,9% (11,8% мушкарци и 8% жене), а у Србији 5,6% (5,4% мушкарци и 5,8% жене).

У ЕУ27 у 2020. години 41% особа узраста 30-34 године има терцијално образовање. Тај проценат код жена је већи за 10,1 процентних поена и износи 46,1%, док је код мушкараца 36%. У Србији 2020. године 33% особа узраста 30-34 године има

⁶² Млади у Србији почетком 21. века, Милка Бубало Живковић и Тамара Лукић, 2015, РЗС.

⁶³ ДЕВИНФО база података, новембар 2021, РЗС

http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Republika%20Srbija_EURSRB.pdf#page=7

⁶⁴ https://www.stat.gov.rs/media/5611/mics6_izvestaj_srbija.pdf

⁶⁵ Евростат база података <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>, Youth education and training participation у Евростату под појмом млади који су напустили школовање и обуку се дефинише као проценат становништва у доби од 18 до 24 године са највише нижим средњим образовањем (у Србији је то завршена основна школа), а који није на додатном образовању или оспособљавању у последње четири недеље пре истраживања.

терцијално образовање, и то за 12 процентних поена више жена него мушкараца (39,1% жена и 27,1% мушкараца).

У Евростату дати су и подаци за 35 земаља о младима узраста 20-24 године са најмање завршеном средњом школом⁶⁶. У земаљама ЕУ27 у 2020. години 84,3% младих узраста 20-24 године има завршену средњу школу (81,5% мушкараца и 87,1% жена). У Србији је тај проценат већи и износи 93,6% (94% мушкараца и 93,2% жена). У Србији је 2010. године било 89,8% младих узраста 20-24 године који имају завршену најмање средњу школу, што је повећано за 3,8 процентних поена у 2020. години.

Резултати Анкете о образовању одраслих у Србији спроведене 2016. године а објављене 2018. године⁶⁷ показују да стопа учешћа одраслих у неком облику формалног или неформалног образовања или обука износи 19,8%, што је за 3,3 процентна поена више него у 2011. години, али је знатно испод просека земаља чланица ЕУ (45,1%). У неком виду образовања и обуке у периоду од 12 месеци који су претходили анкетирању, заступљеније су жене (21,4%) него мушкарци (18%). Скоро половина испитаника (47%) желело је да учествује у неком виду образовања, али су били спречени, првенствено због трошкова образовања/обуке, породичних разлога, распореда обука, тј. преклапања са радним временом и неодговарајуће понуде обука. Већина испитаника учествује у неком од облика информалног учења. Око две трећине њих нова знања стиче тако што користи компјутер (65,8%). Од члана породице, пријатеља или колега учи 63,6% а преко телевизије/радија, видеа око 60%. У знатној мери (57,5%) испитаници уче и из штампаних материјала (књиге, стручни часописи и др.), а у најмањој мери обилазећи музеје, библиотеке, центре за учење и сл.

Четвртина младих у Србији⁶⁸ похађала је курсеве и обуке који нису повезани са школским-студијским програмима, чешће жене (29,5%) него мушкарци (19,6%). Са узрастом расте и проценат младих који се додатно усавршавају, те се креће од 11,7% за узраст од 15 до 19 година, преко 24,7% за узраст од 20 до 24 године, до 33,5% за узраст од 25 до 30 година. Иако више од половине младих сматра да је битно додатно усавршавање ван наставе (56,1%), у 2020. години само је четвртина младих (24,6%) похађала неке додатне курсеве и обуке који нису повезани са школским-студијским програмима, што је пад у односу на претходне две године (2018. године 29%, а 2019. године 27%). У 2020. години млади су највише били заинтересовани за обуке и курсеве који покривају теме личног развоја (26%), запошљавања (19%), здравља (14%), предузетништва (13%), демократије и људских права (7,5%), екологије (6,7%), безбедности (6,2%), толеранције и социјалног укључивања (5,9%). У свих шест истраживачких таласа млади су највише заинтересовани за теме из личног развоја. У последње три године расте интересовање за обуке које покривају теме личног развоја, запошљавања и демократије и људских права, а опада интересовање за безбедност, здравље и предузетништво. Младима је најбитније да су обуке бесплатне (22,6%), да доприносе њиховом личном и професионалном развоју (20%), да након похађања добију сертификат/потврду учешћа (13,3%) и да су организоване у њиховом месту (11,7%). У последње три године расте заинтересованост младих за бесплатне обуке. На

⁶⁶ Евростат база података <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>, Youth education and training participation, дати су подаци за нивое 3-8 по Међународној стандардној класификацији образовања ISCED11.

⁶⁷ Анкета о образовању одраслих, 2016, Статистика образовања, Саопштење број 131 - год. LXVIII, 30.05.2018., РЗС.

⁶⁸ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020).

питање колико редовно или често користе онлајн алате, 22,1% младих је одговорило да их користи редовно или често, док је 50,6% њих одговорило да их не користи никада, или ретко, а овај податак указује на то да на овом пољу још треба радити на подизању компетенција младих, али и да постоје обуке које дају боље резултате када се одвијају у реалном физичком окружењу.

У програмима стручних пракси у 2020. години⁶⁹ учествовало је 21% младих (26% у 2019. години). Закључен уговор о обављању стручне праксе на свим или на неким програмима имало је 63% младих (2019. године 45% младих), док је финансијску надокнаду добијало 45% младих (2019. године 32%). Приметан је тренд раста у последњих шест година по питању закључених уговора и финансијске надокнаде за праксу.

У табели 1. дати су детаљнији подаци о закљученим уговорима о обављању стручне праксе⁷⁰.

	Пол		Године старости			Тип насеља		Регион			
	мушк и	женск и	15- 19	20- 24	25- 30	Градс ко	ванградс ко	Беогр ад	Војводи на	Западна Србија са Шумадиј ом	Источ на и Јужна Србија
Не, ни на једном од програма праксе	34,5%	38,0%	50,0 %	30,9 %	38,7 %	35,5%	38,5%	50,0%	45,0%	26,8%	20,0%
Да, на неким од програма праксе	31,0%	35,2%	25,0 %	40,0 %	29,0 %	36,8%	26,9%	10,7%	27,5%	41,5%	60,0%
Да, на свим програмама праксе	34,5%	26,8%	25,0 %	29,1 %	32,3 %	27,6%	34,6%	39,3%	27,5%	31,7%	20,0%
Тотал	100%	100%	100 %	100 %	100 %	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Извор: Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, 2020. године, стр. 107.

Стручне праксе млади су највише реализовали у приватним компанијама 48,7% и јавним институцијама 47,9%, у организацијама цивилног друштва (5,2%) и у међународним организацијама (3,2%). У последње две године приметан је пораст броја младих који су стручну праксу имали у организацијама цивилног друштва. Као главни разлог за неучествовање у програму стручних пракси млади наводе да немају довољно информација о самим програмима праксе (36,2%). Поређењем са претходним истраживањима, уочава се раст броја младих који наводе да нема програма стручних пракси за њихово занимање и да им представља потешкоћу да учествују у неплаћеним програмима.

⁶⁹ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020).

⁷⁰ Црвеном бојом су означене статистички значајне разлике.

Млади су тражили и добијали потребне информације о развоју каријере највише кроз програм професионалне оријентације. Услуге каријерног вођења и саветовања у којима су учествовали у највећем проценту су организовали школа или факултет (47,1%), као и Национална служба за запошљавање (32,5%).

Млади у Србији као три највећа проблема са којима се суочавају у 2020. години наводе: незапосленост и економске проблеме (26,4%), постојећи образовни систем и квалитет наставе (11,9%) и недостатак културних и спортских дешавања за младе (11,8%)⁷¹. Незапосленост и економски проблеми су највећи изазов за младе од 2016. до 2020. године, са изузетком 2019. године, када су били на другом месту, а на првом је било недовољно могућности за младе у месту у коме живе (мало радних места, нема могућности за напредовање и усавршавање, недовољно културних дешавања и других начина забаве итд.). Економску ситуацију у свом домаћинству као просечну описује 50,1% младих⁷² (у 2019. години било је 48%, у 2018. години 60%), 27,4 % као добру и веома добру (у 2019. години је било 23,4%, у 2018. години 29%), а 22,4 % као лошу и веома лошу (у 2019. години је било 13%, у 2018. години 12%). У односу на претходне две године, расте број испитаника који своју економску ситуацију процењују као лошу и веома лошу.

Мање од петине младих у Србији узраста од 15 до 30 година (17,5%) се финансијски и стамбено осамосталило од родитеља, и то више жене него мушкарци (21,9% жене и 13,1% мушкарци). Стамбено се осамосталило само 3,2% младих, и то углавном узраста 20-24 године. Основни разлози за неосамостаљивање код 59,9% испитаника су финансијски (нема/недовољна лична примања/родитељи не желе да плаћају), док 35,5% још увек не жели да се одвоји од родитеља. Младима би за стамбено осамостаљивање била најзначајнија подршка државе у виду изградње непрофитних станова за младе (34,1%), субвенционисани кредити (28,1%), издавање кућа - станова по повољнијим условима за младе (26,2%) и посао са довољно високом платом (7,5%)⁷³.

Млади у земљама Европске уније (у даљем тексту: ЕУ27) у просеку напуштају породицу на узрасту од 26,2 године (мушкарци са 27,1 година, а жене са 25,2 година), а млади у Србији на узрасту од 31,1 године (мушкарци са 33,7 година, а жене са 28,4 године). Од 32 земље за које су дати подаци, породицу најкасније напуштају млади у Црној Гори (31,1), Хрватској, Северној Македонији (31,8), Србији (31,1) и Словачкој (30,9), а најраније у Шведској (17,8), Луксембургу (20,1), Данској (21,1), Естонији (22,2) и Немачкој (23,7)⁷⁴.

Скоро трећина младих (32%)⁷⁵ пријављена је на биро рада Националне службе за запошљавање (највише у најстаријој групи младих 56,4%). 38% испитаника било је активно по питању тражења посла, већином најстарија група младих (56,4%) и из Војводине (51,4%). У последње три године приметан је тренд раста броја младих који се изјашњавају да се не налазе у евиденцији Националне службе за запошљавање, као и оних који активно траже посао. Од испитаника који траже посао, највећи проценат

⁷¹ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020).

⁷² Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020).

⁷³ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020).

⁷⁴ Клашња, С. (2020): Основни показатељи положаја младих у Србији. Министарство омладине и спорта, доступно на <https://www.mos.gov.rs/storage/2021/01/naliza-osnovnih-pokazatelja-polozaja-mladih-mos-s-klasnja-novembar-2020-godine.pdf>

⁷⁵ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020).

младих је у потрази за послом више од годину дана (26,2%), и то скоро дупло више у ванградским насељима (35,9%), него у градским (19,6%). Велике су разлике и у половима, јер дуже од годину дана посао тражи 33,9% жена наспрам 14,3% мушкараца.

Самостални посао жели да отпочне 36% младих, пре свега испитаници мушког пола, старији од 20 година, из градских насеља, Источне и Јужне Србије, док 41% младих наводи да не би желели да отпочну самостални посао, нарочито млађи од 20 година. Поређењем са претходним таласима, уочава се тренд раста особа које не желе да започну самостални посао. Више од половине младих (54,3%) сматра да је државни посао најбољи за младе, нарочито из региона Шумадије и Западне Србије и Београда, док се 49,4% младих слаже или се потпуно слаже са тврдњом да је за младог човека боље да покрене сопствени посао, него да ради за друге, нарочито из региона Београда и Јужне и Источне Србије. Поређењем са истраживачким таласима у последње три године, уочава се тренд раста особа које не желе да започну самостални посао и које сматрају да је државни посао најбољи за младе. Младима су приликом тражења посла најзначајнији следећи подстицаји: субвенције за запошљавање, програми преквалификације, програми попут „Прве шансе” и сајмови запошљавања.

Сви наведени подаци показују да је неопходно смањити разлике у стопи обухвата и завршавања доуниверзитетског образовања између опште популације и осетљивих група деце/младих и повећати проценат високообразованих, посебно међу мушкарцима и осетљивим групама, пре свега Ромима. Потребно је уложити додатне напоре да се повећа обухват младих неформалним образовањем.

Без нових знања и иновација у пољу науке, без њихове адекватне примене у свакодневном животу грађана, друштва немају могућност да напредују у 21. веку. Зато је препознавање потенцијала младих и стварања адекватних могућности за њихов развој у свим срединама у Србији основни правац у коме Министарство треба да делује са партнерима. Влада Републике Србије основала је Фонд за младе таленте Републике Србије (у даљем тексту: Фонд) у циљу подстицања и вредновања изузетних постигнућа младих у различитим областима, као и њиховог даљег усавршавања и професионалног развоја. Кроз рад Фонда за младе таленте на годишњем нивоу, финансијску подршку добија више од 3.500 најбољих средњошколаца и студената. Фонд својим стипендистима, кроз сарадњу са значајним институцијама, обезбеђује могућност стручних пракси и запошљавања, као и низ додатних активности и погодности које им могу пружити значајну подршку у даљем школовању и стручном усавршавању. Неопходно је наставити са интензивном подршком младим талентима.

У последњих десет година највеће смањење стопе незапослености младих у Европи је у Србији. Стопа незапослености младих у Србији узраста 15-30 године у 2020. години износила је 19,3%, што је смањење за 16,3 процентна поена у односу на 2014. годину. Према подацима Евростата за 2019. годину, стопа незапослености младих од 15 до 29 година износила је 11,9% у ЕУ27, а у Србији је за тај узраст износила 21,5%. У 2020. години, када је почела пандемија, дошло је до благог повећања стопе незапослености у ЕУ27 од 13,2% (1,3 процентна поена), али је у Србији стопа незапослености наставила да се смањује и износила је 20,5%. Међутим, стопа незапослености младих у Србији у 2020. години⁷⁶ два пута је већа од укупне стопе незапослености становништва радног

⁷⁶ Билтен: Републички завод за статистику, Анкета о радној снази у Републици Србији, 2020.
<https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20215671.pdf>

узраста (9,5%), као и од просека ЕУ, те је потребно још доста напора уложити у побољшање положаја младих на тржишту рада. Посебна пажња треба да се посвети омладинском предузетништву и повећању удела жена у њему (само 23% samozапослених у Србији су жене), као и развијању интегрисаних услуга за младе на локалном нивоу. Акцент стављамо на увођење концепта дуалног образовања, како би млади стицали функционална и применљива знања. Узимајући у обзир последице које COVID-19 има на образовање и запошљавање младих, ови напори се морају интензивирати да се не би изгубили позитивни трендови постигнути у овој области.

Да би се смањило ризик од сиромаштва или социјалне искључености⁷⁷ неопходно је дати посебну подршку младима, нарочито у руралним срединама и онима који имају нижи степен образовања. У том циљу, неопходно је радити на стварању услова за достојанствен рад и већу (само)запошљивост младих. У циљу смањења дискриминације, повећања социјалне кохезије и пружања једнаких шанси свим младима, битно је континуирано радити на социјалној инклузији младих из осетљивих група, смањивању и превазилажењу предрасуда, како кроз омладинске, тако и кроз спортске активности.

3.1.5. Здравље и благостање и безбедност

Светска здравствена организација (у даљем тексту: СЗО)⁷⁸ дефинисала је здравље као стање потпуног физичког, менталног и социјалног благостања, а не само одсуство болести и онеспособљености.

Истраживање положаја и потреба младих у РС⁷⁹ садржи и питања која се односе на здравље младих. Већина младих (81%) своје здравље оцењује као добро и веома добро, већином мушкарци, узраста 15-19 година, из Западне Србије и Шумадије. Свега 1% младих своје здравље процењује као лоше. У последњих 12 месеци 14% младих је било забринуто за своје ментално здравље, и то више жена него мушкараца. Забринутост расте са порастом година испитаника. Помоћ/савет је тражило свега 52% младих. Најчешће су је тражили од пријатеља (42%), родитеља (26%), психолога (12%), лекара (7%) и духовника (6%). Највећи проценат младих (84%) не користи средства за смирење, док их 11% користи ретко. Млади стрес превазилазе најчешће физичком активношћу (21%), провођењем времена са породицом и пријатељима (18%) и хобијима (читање, свирање, пецање) (17%).

Табела 3. Укрштање циљних група са питањем: „Да ли сте у претходних 12 месеци били забринути за своје ментално здравље?“

	Пол	Године старости	Тип насеља	Регион
--	-----	-----------------	------------	--------

⁷⁷ Клашња, С. (2020): Основни показатељи положаја младих у Србији. Министарство омладине и спорта, стр. 62.

⁷⁸ Доступно на <https://www.who.int/about/who-we-are/constitution>

⁷⁹ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 122.

	мушки	женски	15-19	20-24	25-30	Градско	ванградско	Београд	Војводина	Западна Србија са Шумадијом	Источна и Јужна Србија
Да	9,8 %	17,0 %	6,5 %	12,4 %	19,3 %	14,7 %	12,0 %	17,7 %	10,2 %	9,3 %	18,5 %
Не	90,2 %	83,0 %	93,5 %	87,6 %	80,7 %	85,3 %	88,0 %	82,3 %	89,8 %	90,7 %	81,5 %
Укупно	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Извор: Истраживање положаја и потребе младих у Републици Србији, Нинамедија, 2020. године, стр. 136.

По питању конзумације цигарета и алкохола, млади имају негативнији став према пушењу него према конзумирању алкохола. Активних пушача је 25%, а повремено конзумира цигарете 12% младих, док 63% младих не конзумирају цигарете (54% никада није пушило а 9% је оставило цигарете). Са друге стране, 26% младих не конзумира алкохол (никада не конзумира 24% младих, а 2% је оставило алкохол), 34% га конзумира ретко, 35% када изађе са друштвом, а 5% га узима више пута недељно или сваки дан. 3% младих наводи да су користили или користе психоактивне супстанце, од којих најчешће користе марихуану (55%) и седативе (24%). Уочава се тренд пада коришћења екстазија и кокаина, док се уочава раст коришћења седатива. Као главни разлог експериментисања са психоактивним супстанцама млади наводе утицај друштва (60%), али и радозналост (38%).

Већина младих (62%)⁸⁰ процењује своју телесну тежину као одговарајућу, у већем проценту мушкарци, 15-19 година старости, из Војводине. Уочава се тренд раста броја младих који процењују да имају вишак килограма. Већина младих не регулише своју телесну тежину (44%), а они који је регулишу то раде кроз тренинге и активности (30%).

Прекомерна ухрањеност и гојазност, како у популацији одраслих, тако и у популацији деце и адолесцената, представља поремећаје здравља од изузетног епидемиолошког и клиничког значаја и један је од највећих јавно-здравствених проблема данашњице⁸¹. Гојазност је данас најчешћи поремећај исхране и СЗО га је прогласила највећим непрепознатим јавно-здравственим проблемом. Процењује се да ће до 2025. године 50% светске популације бити гојазно уколико се не предузму одлучне мере у циљу смањења превенције и лечења гојазности⁸². Будући да је умерена физичка активност

⁸⁰ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 139.

⁸¹ Уредба о Националном програму за превенцију гојазности код деце и одраслих, „Службени гласник РС”, број 9/18, стр. 1.

⁸² Уредба о Националном програму за превенцију гојазности код деце и одраслих, „Службени гласник РС”, број 9/18, стр. 3.

важна за здравље и контролу телесне масе, СЗО препоручује физичке активности умереног интензитета сваког дана у трајању од 30 минута.

У циљу унапређења здравља младих⁸³, потребно је радити више на стварању услова за развој здравих стилова живота, као и информисању о важности избегавања ризика по здравље и о заштити животне средине. Важно је развијати иновативне и младима прилагођене и доступне програме превенције ризичног понашања, уз пуно поштовање приватности, као и програме усмерене ка развијању свести о штетности конзумирања алкохола и важности бављења спортом и рекреацијом за здравље. Бављење спортом, нарочито у рекреативне сврхе, важно је да буде доступно свим младима, без обзира на имовинско стање и место живљења. Неопходно је редовно праћење индикатора здравља младих да би сви подаци могли да се нађу у Евростат бази података, а нарочито података везаних за ментално здравље младих. Континуирано праћење спровођења донетих стратешких докумената је неопходно у циљу доношења адекватних одлука по питању приоритетних активности у које треба више улагати. Доношење Програма о заштити менталног здравља у Републици Србији за период 2019-2026. године, са акционим планом, управо као општи циљ наводи: Унапређен систем заштите менталног здравља за спровођење превенције, лечења и пружања свеобухватних, интегрисаних услуга, у складу са најбољом међународном праксом.

Скоро 50% младих наводи да током сексуалног односа користи контрацептивна средства увек или понекад, већином узраста 20-24 године. У циљу смањења броја младих оболелих од полно преносивих болести и намерних прекида трудноћа, потребно је више радити на едукацији из области репродуктивног здравља, повећати број и унапредити рад саветовалишта за младе.

У међународном истраживању утицаја болести COVID-19 на младе у домену образовања, запошљавања, менталног здравља и активизма, спроведеном од 21. априла до 21. маја 2020. године у 112 земаља⁸⁴, анализирани су подаци за 11.130 младих узраста 18-29 година. Основни резултати истраживања говоре о високом утицају COVID-19 на живот младих. Анксиозношћу или депресијом погођено је 17% младих, а ментално здравље је угрођеније код жена и младих у доби 15-24 године. Међу младима који лоше процењују своје здравствено стање дупло је више оних чији су рад или студирање ометени пандемијом.

Као резултат пандемије COVID-19⁸⁵ Србија је усвојила богат и свеобухватан економски пакет готово универзалне подршке, како фирмама, тако и грађанима, пакет подршке који је највећи међу економијама западног Балкана. Процена утицаја на запошљавање и политичких одговора изазваних кризом COVID-19 од стране Међународне организације за рад (МОП 2020) идентификује низ сектора у којима су радници и предузећа озбиљно погођени: трговина на велико и мало; смештај; транспорт; хране и пића; услужне делатности; шумарство, ратарство и сточарство. Већ угрођени радници - неформално запослени, samozапослени, особе са ниским

⁸³ Клашња, С. (2020): Основни показатељи положаја младих у Србији. Министарство омладине и спорта, стр. 65.

⁸⁴ Youth and covid-19 impacts on jobs, education, rights and mental well-being, Survey Report 2020 ILO, доступно на <https://www.decentjobsforyouth.org/wordpress/wp-content/uploads/2020/08/Youth-and-COVID-19-Survey-Report-English.pdf>

⁸⁵ Европска фондација за обуку и Фондација за развој економске науке (2021) „Положај младих у Србији - запошљавање, вештине и социјална инклузија”, доступно на <https://fren.org.rs/publikacija/studija-o-polozaju-mladih-u-srbiji/> и на https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2021-06/youth_in_serbia.pdf

надницама, запослени са несталним уговорима и у малим фирмама, као и жене и млади - под највећим су ризиком да пате од овог економског пада. Са друге стране, велики удео младих запослених на рањивим пословима у малопродаји, храни и пићима, рачунарском програмирању, саветовању и сродним активностима може имати већи негативан утицај на радна места у поређењу са основним сценаријем.

Три четвртине младих (75%)⁸⁶ се увек придржава мере ношења заштитних маски у затвореном простору, 45,% у отвореном простору, а 39% њих се придржава мере одржавања социјалне дистанце од два метра у затвореном и отвореном простору. Већина младих (81%) наводи да од тренутка проглашења пандемије вируса COVID-19 чешће него раније одржава хигијену руку, већином жене, ванградских насеља, свих региона осим Београда. Две трећине младих је ређе него пре присуствовало окупљањима (изласци, рођендани, свадбе), већином из Источне и Јужне Србије.

У НСМ⁸⁷ је још 2015. године истакнуто да су главни проблеми заштите животне средине: низак ниво свести о животној средини, недовољна едукација о животној средини и неадекватно учешће јавности у одлучивању. Велико је неразумавање важности и хитности решавања ових питања у циљу очувања здравља људи. Формално образовање из области заштите животне средине у оквиру васпитно-образовног процеса још увек није задовољавајуће. Информисаност младих о доступним програмима неформалног образовања из области заштите животне средине један је од фактора за њихово веће укључивање у ову област. У Националном програму заштите животне средине⁸⁸ истакнуто је да је недовољно неформално образовање из области заштите животне средине присутно као последица недоступности одговарајућих информација и ограниченог интереса медија. У НСМ⁸⁹ се истиче да је учешће младих у програмима образовања становништва и подизања јавне свести о значају заштите животне средине недовољно, јер не постоје довољно развијени механизми за учешће грађана у одлучивању о проблемима повезаним са овом облашћу, а као један од очекиваних резултата наводи се унапређивање доступности информација младима о стању животне средине у сарадњи са субјектима омладинске политике. У раду Дијане Топрек „Улога масовних медија у обликовању еколошког понашања”⁹⁰ указује се на значај медија за развијање еколошке свести и за понашање. Испитивано је и мишљење ученика о утицају масмедија на обликовање еколошког понашања. Средњошколци сматрају да би медији више пажње требало да посвете еколошким темама и утврђено је да стоји позитивна корелација између еколошког понашања и утицаја медија на еколошку свест.

За проблеме заштите животне средине, током периода досадашње примене НСМ, порасло је интересовање медија, пре свега због великих последица климатских промена на живот и здравље грађана, а порасло је и интересовање младих за ову област и повећао се број програма неформалног образовања.

⁸⁶ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 301.

⁸⁷ Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025. године, стр. 28.

⁸⁸ Одлука о утврђивању Националног програма заштите животне средине „Службени гласник РС“, број 12/10, поглавље 5.1.

⁸⁹ Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025. године „Службени гласник РС“, број 22/15, стр.21.

⁹⁰ Д. Топрек „Улога масовних медија у обликовању еколошког понашања”, Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, 2019, доступно на http://remaster.ff.uns.ac.rs/materijal/punirad/Master_rad_20191015_ped_310016_2018.pdf

Млади сматрају да је највећи проблем у области заштите животне средине у њиховом окружењу⁹¹ низак ниво еколошке свести и бахатост (34%), као и загађење ваздуха, земљишта и воде (26%). У некој акцији на тему заштите животне средине у последњих годину дана учествовало је 10% младих, већином из Западне Србије и Шумадије.

Графикон 6. Према Вашем мишљењу, шта је највећи проблем у области заштите животне средине у Вашем окружењу? (%)

Извор: Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, 2020. године, стр. 204.

У Стратегији се посебна пажња посвећује јачању капацитета младих за активно учешће у заштити животне средине и одрживог развоја и примени зелене економије, као и правовременом информисању и учешћу у еколошким програмима и борби против негативних ефеката климатских промена.

У НСМ⁹² је наведено да када се разматра питање безбедности младих као посебне друштвене групе, неопходно је уважити специфичности ове групе и на пољу претњи којима су изложени и на пољу вредности које је потребно заштитити, а самим тим и на начину на који се може постићи њихова безбедност. Млади су значајан ресурс сваког друштва, са потенцијалом да постану активни и продуктивни, али за многе од њих, на путу њиховог развоја, постоје бројни безбедносни изазови, ризици и претње. То су изазови, ризици и претње који подстичу насилно понашање, екстремизам и нетолеранцију према различитим културним моделима и вредностима, утичу на пораст

⁹¹ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 174.

⁹² Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025. године („Службени гласник РС”, број 22/15), стр. 32.

криминала, доводе до забрињавајућег пораста употребе опојних дрога и алкохола, коцкања, неговања небезбедних стилова живота у саобраћају, на спортским и другим јавним манифестацијама, у јавном простору, несналажења у новим, неочекиваним, „ванредним“ ситуацијама и слично. Праћење спровођења НСМ у овој области показало је да је унапређен систем прикупљања података о безбедности младих⁹³ израдом анализе „Преглед основних показатеља безбедности младих у 2020. години (са краћим освртом на стање у периоду од 2015. до 2020. године)“, на основу статистичких података Министарства унутрашњих послова. На основу тих података види се смањење броја кривичних дела, повреда и настрадалих младих, али се ти подаци морају узимати опрезно у разматрање, имајући у виду да су пандемија и стриктне мере имале за последицу смањење свих друштвених активности. Током фокус групе, препознато је да се у школама спроводе успешни програми превенције ризичног понашања и истакнуто као важно то што је оформљена Национална платформа за превенцију насиља у школама. Са друге стране, наведено је и да превентивни програми најчешће укључују младе који су у школама, а не младе који нису у систему образовања и да је важно проширити број младих који учествују у овим програмима.

Анализа спровођења акционих планова за младе указује на растући тренд броја младих који су сведочили одређеном физичком или вербалном насиљу и нетолеранцији, док број младих који су били жртве насиља/нетолеранције стагнира. Оно што је позитивно у овом домену јесте да расте број младих коју су пријавили надлежним органима ове случајеве насиља/нетолеранције.

Током фокус група, препоручено је да део програма за младе укључује и теме нових безбедносних изазова и претњи, као што су сајбер булинг и еколошка безбедност.

У највећем проценту⁹⁴ млади наводе да никада нису били изложени некој врсти насиља (79%), док млади који јесу били изложени најчешће наводе вршњачко насиље (10%). Уочава се благи раст броја младих који су били изложени вршњачком насиљу, док се смањује број особа које никада нису биле изложене насиљу. У последњих годину дана, 19% испитаника било је сведок физичког насиља и нетолеранције међу вршњацима. Особе које су биле изложене или сведоци неке врсте насиља у највећем проценту (43%) то нису пријавиле надлежним органима, јер нису желели да се мешају или нису знали коме да пријаве (26%). Чак 22% оних који јесу пријавили кажу да се ништа није десило. Млади из ванградских насеља у већем проценту пријављују насиље надлежним органима. У последњих 12 месеци свега 2% младих учествовало је у неком програму који промовише толеранцију, разумевање и антидискриминацију, већином из Источне и Јужне Србије, док 6% није сигурно да је учествовало у таквим програмима.

Графкон 7. Одговори младих на питање: „Да ли сте у последњих 12 месеци били изложени насиљу“?

⁹³ Ех-пост анализа НСМ, стр. 32.

⁹⁴ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 161.

Извор: Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, 2020. године, стр. 164.

3.2. Циљеви одрживог развоја и млади

УН Агенда одрживог развоја за период од 2015. до 2030. године, као глобална развојна стратегија, је од кључне важности за стварање предуслова за бољи и просперитетнији, али и безбеднији и стабилнији свет. Агенда 2030, са свих 17 циљева, укључује три димензије одрживог развоја: економски раст, социјалну инклузију и заштиту животне средине. Влада РС је 2015. године основала Међуресорну радну групу за спровођење Агенде 2030. У изради Агенде учествовали су и млади те је, у складу са тим, први добровољни национални извештај о спровођењу Циљева одрживог развоја (у даљем тексту: ЦОР) који је Србија представила 2019. године⁹⁵ у УН рађен у сарадњи са младима и уз учешће омладинског делегата током самог представљања извештаја. Млади су заједничко питање свих циљева Агенде 2030, јер се сваки од тих циљева тиче и младих.

Републички завод за статистику⁹⁶ је на интернет платформи за праћење напретка остваривања ЦОР поставио податке на основу којих је у Србији тренутно могуће пратити 107 од укупно 247 индикатора.

У публикацији Републичког завода за статистику „Не изоставити никога из развоја! Напредак у остваривању Циљева одрживог развоја међу младима у Србији”, која је израђена уз подршку влада Швајцарске и Немачке⁹⁷, дат је приказ остваривања ЦОР у односу на младе. Наведени су следећи подаци о младима.

⁹⁵ Добровољни извештај Републике Србије о спровођењу Агенде 2030 за одрживи развој <http://www.skgo.org/storage/app/media/uploadedfiles/Dobrovoljni%20nacionalni%20izvestaj%20Republike%20SRbije%20o%20spvodjenju%20Agende%202030%20za%20odrzivi%20razvoj.pdf>

⁹⁶ Републички завод за статистику, <https://sdg.indikatori.rs/>

⁹⁷ Републички завод за статистику (2021): Не изоставити никога из развоја! Напредак у остваривању Циљева одрживог развоја међу младима у Србији, доступно на <https://www.stat.gov.rs/sr-Cyrl/vesti/20210910-neizostavitenikog>

Циљ 1. Свет без сиромаштва (индикатори 1.2.1./1.2.2.)

Млади старости 16-24 године у Србији изложени су већим ризицима од сиромаштва и социјалне искључености него укупно становништво. Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености 2019. године за младе је 36,2%, док је за укупно становништво 31,7%. Родне разлике изложености ризицима од сиромаштва или социјалне искључености код младих нису велике. У 2013. години виша је била стопа код мушкараца (47,3% у односу на 44,1%), а у 2019. години код жена (37,6% у односу на 34,9 %).

Циљ 3. Добро здравље (индикатори 3.7.1./3.7.2./3.8.1б)

У 2019. години је удео жена узраста 15-49 година које своје потребе за планирањем породице задовољавају употребом савремених метода контрацепције (индикатор ЦОР 3.7.1) износио 30%, за узраст 20-24 године 31,8%, а за узраст 25-29 година свега 23,8%. Подаци показују да се још увек велики проценат жена у планирању породице ослања на традиционалне методе контрацепције, које су мање ефикасне.

Стопа рађања код адолесценткиња 15-19 година на 1000 жена из те групе (индикатор ЦОР 3.7.2) је у периоду од 2010. године када је износила 19,9%, опала у 2019 за 6,3 процентна поена и износила је 13,6%.

Процент обухваћености основним здравственим услугама: пренатална заштита (четири и више посета), према старости мајке приликом рођења детета (индикатор ЦОР 3.8.1б) показује да је у 2019. години 97,6% мајки узраста 20-34 године обухваћен овим услугама, што је повећање за 4,1 процентни поен у односу на 2014. годину, када је проценат мајки овог узраста био 93,5%.

Циљ 4. Квалитетно образовање (индикатор 4.1.2.с/4.3.1./4.6.1.)

Подаци Истраживања вишеструких показатеља (MICS) показују да деца из најсиромашнијих домаћинстава имају слабије шансе у односу на децу из најбогатијих домаћинстава да заврше средњу школу, деца из насеља која нису градска у односу на децу из града, као и девојчице у односу на дечаке. Стопа завршавања средњег образовања (индикатор 4.1.2.с) у 2019. години износила је 97,7%. Код деце из најсиромашнијих домаћинстава била је 93%, а код најбогатијих 99,5%.

Према подацима РЗС о праћењу индикатора ЦОР 4.3.1 за 2020. годину, у претходних 12 месеци стопа учешћа младих (15-24 године) у формалном и неформалном образовању и обукама била је 66,9% (60,3% мушкарци, а 73,9% жене). У односу на 2014. годину, када је укупно учешће младих формалном и неформалном образовању и обукама било 66,8% (62,5% мушкарци, а 71,3% жене), готово да и нема напретка. Међутим, разлике су у половима, будући да је приметан пораст за 2,6 процентних поена код жена, а пад код мушкараца за 2,2 процентна поена.

Удео ученика од 15 година који нису достигли најнижи фиксни ниво постигнућа на PISA скали за три основна школска предмета: математика, читање и наука (индикатор

ЦОР 4.6.1) у 2018. години је и даље висок (39,7% математика, 37,7% читање и 38,3% наука). Након тенденције благог побољшања ових параметара у истраживању 2009. и 2012. године у односу на 2006. годину, у 2018. години бележимо раст броја младих који није достигао најнижи фиксни ниво постигнућа у математици, читању и науци. Подаци Организације за економску сарадњу и развој (ОЕЦД) показују да континуирано у Србији више од трећине младих ове животне доби није остварило најнижи ниво писмености у наведене три области.

Између 2010. и 2019. године дошло је до знатног повећања процента становништва са високим образовањем, са 41,2% на 54,7%. Међу младима који студирају, у 2019. години већину су чиниле жене (64,2%). Када су у питању области образовања, приметно је да је између 2010. и 2019. године дошло до повећања интересовања за студије у области информационо-комуникационих технологија (ИКТ), инжењерства, производње и грађевинарства, здравства и социјалне заштите, а до пада интересовања за пословање, администрацију и право, образовање и друштвене науке, новинарство и информисање.

Циљ 5. Родна равноправност (индикатори 5.3.1./5.2.1./5.2.2./5.4.1./5.6.1.)

У 2019. години повећан је удео жена 20-24 године које су први пут ступиле у брак или ванбрачну заједницу пре 15. и пре 18. године (индикатор ЦОР 5.3.1), у односу на 2010. и 2014. годину. Пре 15. године у брак је ступило 1,2% жена, а пре 18. године 5,5%. Ступање у брак или ванбрачну заједницу жена пре пунолетства утиче и на рано напуштање образовања.

Удео жена и девојака старости 18 до 74 године које јесу или које су биле изложене физичком, сексуалном или психолошком насиљу од стране садашњег или бившег интимног партнера током протеклих 12 месеци (индикатор ЦОР 5.2.1.) је 7,4% код жена узраста 18-29 година, док је у укупном посматраном узрасту тај проценат 9,2%. Са друге стране, удео жена и девојака старости од 18 до 74 године које су биле изложене сексуалном насиљу од стране особа које нису биле њихов интимни партнер током протеклих 12 месеци (индикатор ЦОР 5.2.2.) показује да су овој врсти насиља више изложене младе жене од 18 до 29 година (1,4%), у односу на укупно посматрану популацију, где је тај проценат 0,5%.

Мерење индикатора који се односи на удео времена које се проводи у вршењу неплаћених послова у домаћинству и бризи о другима (индикатор ЦОР 5.4.1.) реализовано у 2015. години показује да младе жене (15-24 године) проводе у неплаћеним пословима одржавања домаћинства и бриге о породици мање времена него жене узраста 25-44 године, али готово двоструко више него млади мушкарци истог узраста.

Удео жена од 15 до 49 година које самостално доносе одлуке засноване на информацијама о сексуалним односима, употреби контрацепције и бризи за репродуктивно здравље (индикатор ЦОР 5.6.1.) један је од показатеља остварености људских права. Нажалост, подаци из 2019. године показују да свега 83,2% жена узраста од 20 до 24 године и 84,2% жена узраста од 25 до 29 година самостално доносе ове одлуке.

Циљ 8. Достојанствен рад и економски раст (индикатори 8.6.1./8.3.1./8.5.1.)

Стопе активности и запослености младих (15-24 године), према Анкети о радној снази (АРС), у 2020. години знатно су ниже, а стопе незапослености и неактивности знатно више него за укупно становништво радног узраста (15-64 године). Стопа незапослености становништва узраста 15-64 године била је 9,5%, а младих 26,6%. Стопа неактивности за узраст 15-64 године била је 32,3%, а за младе је била 71,7%.

Удео младих 15-29 година који нису обухваћени образовањем, запосленошћу или обуком (индикатор ЦОР 8.6.1.) у 2014. години је био 25,3% (23,7% мушкарци, а 27% жене), док је у 2020. години опао и износио је 20% (18,4% мушкарци, а 21,6% жене). Удео неформалне запослености (индикатор ЦОР 8.3.1.) већи је међу младима него међу старијим категоријама запослених: у 2020. години међу запосленима који имају 15-24 године било је 21,4% неформално запослених, међу запосленима који имају 25-54 године 11,6%, а међу запосленима који имају 55-64 године 19,8%. Запослени млади зарађују мање од запослених из старијих категорија становништва. Просечна зарада по сату (индикатор ЦОР 8.5.1.) нижа је за младе (15-29) него за старије категорије запослених и у 2018. години износила је 343,08 РСД, што је знатно ниже од просека за укупну радну снагу (15+) од 406,04 РСД. Просечне зараде младих жена су при томе ниже од просечних зарада младих мушкараца (333,97 РСД према 350,18 РСД).

Циљ 16. Мир, правда и снажне институције (индикатори 16.б.1./10.3.1./16.3.1.)

Удео жена репродуктивног узраста (15-49) које су изјавиле да су током претходних 12 месеци имале осећај да су дискриминисане или узнемираване по неком основу дискриминације која је забрањена према међународном праву људских права (индикатори ЦОР 16.б.1. и 10.3.1.) у 2019. години је износио 6,9%. Укупно 4,4% жена узраста 15-24 године се осећало дискриминисано, а нешто је већи проценат жена узраста 25-29 година (7,3%).

Циљ 17. Партнерством до циљева (индикатор 17.8.1.)

Подаци из 2020. године у вези са коришћењем интернета током последња три месеца (индикатор ЦОР 17.8.1.) показују да млади (16-24 године) користе интернет знатно чешће него старије генерације, а посебно оне најстарије и да нема разлика међу половима. Сви млади наведеног узраста користили су интернет у последња три месеца, док је свега 59,2% жена и 64,2% мушкараца узраста 55-74 године користило интернет у последња три месеца. Сви мушкарци узраста 16-24 године користили су мобилни телефон и рачунар током последња три месеца, док је мобилни користило 99,6% жена, а рачунар 96,2% жена.

3.3. Ex-post анализа НСМ

У циљу сагледавања остварености дефинисаних показатеља за циљеве постављене у НСМ који се односе на период њене досадашње примене, спроведена је ex-post анализа НСМ. У анализи је констатовано да је НСМ била потпуно релевантана у тренутку доношења, али да је у првих пет година њене примене донето низ битних нормативних и стратешких докумената, са којима је потребно извршити усаглашавање, као и да сви показатељи указују да су млади и даље једна од најугроженијих циљних група и препознаје се потреба уређивања овог питања кроз стратешки документ.

Учесници фокус група⁹⁸ оценили су да су остварени делимични ефекти дефинисаних стратешких циљева. Препознају се напори које МОС улаже у препознавање омладинског рада и подршку развоју неформалног образовања. У појединим сегментима може се уочити позитиван тренд раста кључних показатеља (смањење стопе незапослености младих и стопе НЕЕТ младих), мада се не може проценити колико је њима допринела имплементација НСМ, пошто на њих утиче велики број фактора. Међутим, и поред благог побољшања појединих показатеља, и даље су млади у неповољном положају. Постоје значајни изазови у процесу транзиције из образовања у свет рада, као и у остваривању права на достојанствени рад и укључивање у процес доношења одлука на свим нивоима власти. Ковид пандемија додатно је отежала процес спровођења Националне стратегије за младе и остваривање жељених ефеката.

Велики број активности дефинисаних у акционим плановима за младе⁹⁹ координисан је од стране других ресорних министарстава, која су за то определила средства, што представља значајан изазов у овој области, који се односи на размену информација и координацију везану за реализацију планираних трошкова. Један од закључака фокус групе је и да је постојећа Национална стратегија за младе заиста свеобухватна, што јесте резултат квалитетног консултативног процеса, али да је са друге стране захтевала превелику количину финансијских ресурса, да би се обезбедила потпуна реализација исте. Максимално искоришћавање распосложивих ресурса отежано је услед недовољно развијене међусекторске сарадње. Налази фокус група, али и других релевантних истраживања, указују да је неопходно унапредити међусекторску сарадњу која ће обезбедити и квалитетну размену информација у овом сегменту.

У оквиру Акционих планова за спровођење НСМ, постављени су показатељи остваривања специфичних циљева, али нису дефинисане циљане вредности показатеља, а за велики број показатеља недостају подаци за њихово праћење. Укупна оствареност девет стратешких циљева НСМ је 67,1%¹⁰⁰.

Табела 2. Преглед остварености стратешких циљева НСМ на основу реализованих активности

СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ	Процент реализације индикатора ¹⁰¹ 2015-2020.
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: Унапређена запошљивост и запосленост младих жена и мушкараца	61,5%
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Унапређен квалитет и могућности за стицање квалификација и развој компетенција и иновативности младих	65,2%
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: Унапређено активно учешће младих жена и мушкараца у друштву	65,5%

⁹⁸ Ех-post анализа НСМ, стр. 52.

⁹⁹ Ех-post анализа НСМ, стр. 54.

¹⁰⁰ Ех-post анализа НСМ, стр. 57.

¹⁰¹ Индикатори се односе на реализоване активности

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 4: Унапређено здравље и благостање младих жена и мушкараца	70%
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 5: Унапређени услови за развијање безбедносне културе младих	76%
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 6: Унапређена подршка друштвеном укључивању младих из категорија у ризику од социјалне искључености	58,2%
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 7: Унапређена мобилност, обим међународне сарадње младих и подршка младим мигрантима	71,6%
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 8: Унапређен систем информисања младих и знање о младима	67,7%
СТРАТЕШКИ ЦИЉ 9: Унапређено коришћење и учешће младих у креирању културних садржаја	68,4%
% остварености стратешког циља	67,1%

Извор: Ех-post анализа, стр. 57.

Што се одрживости¹⁰² постигнутих резултата тиче, наведено је да је током првих пет година имплементације НСМ успешно је формирано неколико значајних системских и институционалних механизма, који би требало да обезбеде дуготрајност и одрживост резултата Стратегије. Кроз консултације спроведене у склопу ове анализе, указано је на примере добре праксе, нпр. функционисање и рад тренутног Савета за младе, усвајање Закона о Националном оквиру квалификација Републике Србије и увођење система јавно признатих организатора активности образовања одраслих, чиме се настоји решити питање квалитета и признавања неформалног образовања, Фонда за младе таленте, који наставља да унапређује свој рад, препознавање фондације Темпус као Националне Еразмус+ агенције, покретања питања за правно регулисање радних пракси, волонтирање и сл. Такође, као позитиван пример истиче се оснивање Регионалне канцеларије за сарадњу младих 2016. године, која није била планирана НСМ, али је МОС надлежан за обезбеђивање финансијских средстава за рад ове канцеларије. У складу с тим, активности ове канцеларије су у потпуности усклађене са циљевима НСМ.

Важно је напоменути да свих шест уговорних страна, потписница Споразума учествују у раду и дају финансијски допринос за рад РКСМ, од којих је највећи допринос Србије. Први Генерални секретар РКСМ био је из Србије. У складу са Статутом РКСМ образован је Управни одбор, као највиши орган одлучивања а који има по два представника из сваке уговорне стране од којих је један владин представник, а други омладински представник. Рад РКСМ је пример добре праксе заједничког управљања одлукама оних који су непосредно одговорни за омладинску политику и младих.

Битно је истаћи и да је МОС Крвнорј организацији младих Србије 2020. године потврдио испуњеност услова за статус крвног савеза према одредбама Закона о младима, што представља важан системски механизам за даљи развој и спровођење омладинске политике. Крвни савез представља и заступа интересе својих чланова,

¹⁰² Ех-post анализа НСМ, стр. 59.

предлаже кандидате за Савет за младе и учествује у процесу израде и спровођења Стратегије и других докумената из области омладинске политике.

У оквиру Ех-post анализе препознати су и неки од кључних изазова, посебно они који се односе на институционалне механизме за спровођење омладинске политике на локалу. Пре свега се истиче изазов недостатка стандардизације и правног регулисања процеса оснивања и рада Савета за младе и канцеларија за младе на локалу. На основу спроведене анализе¹⁰³, може се закључити да је и даље велики изазов капацитет свих субјеката омладинске политике за пуну имплементацију постојећих механизма и механизма за које је планирано да се развију у наредном периоду.

У анализи¹⁰⁴ се закључује да сви показатељи указују да су млади и даље једна од најугроженијих група у друштву у свим сегментима (запошљавање, образовање, здравље, социјална искљученост) и да је неопходно задржати системску подршку младима, координисану на националном нивоу, кроз Стратегију за младе. Овај изазов препознат је и на нивоу Европске уније, као и у већини европских земаља. Ех-post анализа показује да је још увек важећа Национална стратегија за младе, која је донета 2015. године, остварила одређене резултате и унапредила постојећи правни и институционални оквир за спровођење омладинске политике. Међутим, исто тако су препознати и значајни изазови, који се пре свега односе на значајно промењен контекст за реализацију НСМ, квалитет прикупљања података и праћење ефеката резултата стратегије, као и недовољно фокусиране приоритете који се огледају у превеликом броју планираних активности. Изазов је и даљи развој капацитета субјеката омладинске политике и јачање успостављених механизма међусекторске сарадње. У складу са тим, идентификовано је шест кључних препорука:

1. Мора се спровести свеобухватна ревизија важеће Националне стратегије за младе 2015-2025., или покренути процедура за израду нове Стратегије;
2. Треба унапредити систем прикупљања података, те праћење ефеката мера и резултата НСМ;
3. Морају се дефинисати приоритети и обим активности у складу са реалним ресурсима и капацитетима свих субјеката омладинске политике;
4. Треба обезбедити систем подршке који ће јачати капацитете свих субјеката омладинске политике на локалном, регионалном и националном нивоу за креирање, спровођење и праћење мера омладинске политике;
5. Треба унапредити међусекторску сарадњу на свим нивоима;
6. Треба развијати мере и активности подршке за младе, посебно за младе из осетљивих група, имајући у виду утицај и последице пандемије ковида-19.

Искуства која имамо од настанка пандемије COVID-19 показују да су се њени негативни ефекти код младих највише одразили на пољу образовања, запошљавања, здравља, посебно менталног здравља и активизма. Криза је утицала и на омладинске раднике, удружења младих/удружења за младе, савезе и канцеларије за младе, односно на рад сервиса и услуга које се пружају младима. Пандемија је појачала свест о важности дигитализације и подизања компетенција свих субјеката омладинске политике за употребу дигиталних платформи, као и о важности волонтирања у безбедним условима и превентивног рада на очувању менталног здравља младих.

¹⁰³ Ех-post анализа НСМ, стр. 59.

¹⁰⁴ Ех-post анализа НСМ, стр. 61. и 62.

У закључцима истраживања „Основни показатељи положаја младих у Србији - компаративна анализа са другим европским земљама и трендови”¹⁰⁵ наглашено је да је у свим областима омладинске политике потребан холистички и иновативан интерсекторски приступ на свим нивоима на даљем унапређивању положаја младих и да је неопходно да МОС настави проактиван и координирајући приступ на стварању услова за квалитетан живот младих у Србији, у сарадњи са свим субјектима омладинске политике, а посебно са младима, другим министарствима, цивилним сектором, привредом и међународним партнерима. Највећа пажња треба да се усмери на побољшање запошљивости младих, нарочито младих из осетљивих група, са посебним акцентом на омладинско предузетништво и повећање учешћа жена, као и на повећање стопе активности младих, али и на смањењу стопе ризика од сиромаштва или социјалне искључености и активнијем учешћу младих у друштву и већој укључености у креирању, праћењу и вредновању јавних политика. Неопходно је развијати интегрисане услуге за све младе на локалном нивоу, уз обезбеђивање сигурних јавних простора за развијање здравих и безбедних стилова живота, неформално образовање и квалитетно провођење слободног времена младих. Све то, уз остале мере које предузима Влада РС за подизање стандарда живота, треба да допринесе побољшању демографских трендова и већем останку младих у Србији, уз њихов солидаран и одговоран однос према заједници у коју имају пуно поверење. Такође, важно је да млади буду активни учесници у доношењу, праћењу и вредновању јавних политика у свим областима које их се тичу. Тиме се стварају услови да се глас младих чује и уважи и да се повећа њихово учешће у друштвеном животу, али и разумевање значаја рада са младима и за младе од стране свих субјеката омладинске политике.

4. ВИЗИЈА

Млади су активни и равноправни учесници у свим областима друштвеног живота, који уз подршку друштва у потпуности развијају своје потенцијале и доприносе личном и друштвеном развоју и добробити.

Принципи у раду са младима и за младе

Омладинска политика и све активности које се предузимају од стране СОП у оквиру Стратегије треба да се заснивају на међународном и националном систему људских права и основних слобода. Посебну заштиту и подршку имају малолетни млади (испод 18 година). На све политике и активности које се односе на младе треба примењивати следеће принципе:

1. Поштовање људских и мањинских права, равноправност и забрана дискриминације

Сви млади су једнаки и уживају једнак положај и једнаку правну заштиту, без обзира на лична својства. Не сме се правити разлика или неједнако поступање према младима, посредно или непосредно, по било ком основу, а нарочито по основу: година, расе, пола, националне припадности, верског убеђења, језика, друштвеног порекла, имовинског стања, чланства у политичким, синдикалним и другим организацијама, психичког или физичког инвалидитета, здравственог стања, физичког изгледа, сексуалне оријентације, родног идентитета и другог стварног, односно претпостављеног личног својства.

¹⁰⁵ Клашња, С. (2020): Основни показатељи положаја младих у Србији. Министарство омладине и спорта.

2. Подршка личном и друштвеном оснаживању младих

Сви, а посебно СОП, у оквиру својих послова и делокруга подржавају независност и друштвено оснаживање младих на начин утврђен ЗоМ-ом, Стратегијом и другим инструментима омладинске политике.

3. Једнаке шансе за све

Млади имају право на једнаке шансе и учешће у свим областима друштвеног живота, у складу са сопственим избором и способностима. Охрабрује се лични и друштвени развој младих обезбеђивањем поштовања различитости, родне равноправности, права, слободе и достојанства. Млади имају право на објективно, прилагођено и лако доступно информисање, како би се развијали и доносили одлуке на основу пуне обавештености.

4. Међусекторска сарадња и координација на свим нивоима доношења одлука

Сви, а посебно СОП, подстичу и подржавају јачање свести о значају младих и друштвене улоге младих кроз координирани развој, спровођење и праћење реализације омладинске политике, препознају и уважавају потенцијале младих, као важан друштвени ресурс и исказују поверење и подршку могућностима младих.

5. Активно учешће младих и сарадња

Сви, а посебно СОП, обезбеђују подстицајно окружење и дају активну подршку у реализацији омладинских активности младих, предузимању иницијативе и њиховом смисленом укључивању у процесе доношења и спровођења одлука, које доприносе личном и друштвеном развоју, а на основу пуне обавештености младих. Подржава се и подстиче слобода удруживања, сарадња са вршњацима и међугенерациска сарадња, на локалном, националном и међународном нивоу и активно учешће у политичком и друштвеном животу.

6. Друштвена одговорност и солидарност

Подстиче се и развија одговорност лица која раде са младима, као и одговорност младих у односу на њихове обавезе у друштву. Млади треба активно да доприносе изградњи и неговању друштвених вредности и развоју своје заједнице, нарочито путем различитих облика волонтерских активности и да изражавају међугенерациску солидарност и активно раде на стварању услова за једнако и пуно учешће у свим аспектима друштвеног живота младих особа са инвалидитетом, припадника националних мањина и свих других лица и друштвених група које могу бити у ризику од дискриминације, односно дискриминаторног поступања. Развија се међугенерациска солидарност и препознаје улога младих у изградњи демократског грађанског друштва заснованог на култури ненасиља и толеранцији.

5. ОПШТИ ЦИЉ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ

5.1. Општи циљ

Општи циљ	
Унапређен квалитет живота младих	
Показатељ ефеката 1. Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености младих (према полу)	
Почетна вредност (2019): 33,6% (М 31,8%, Ж 35,4%) ¹⁰⁶	
Циљана вредност (2030): 17% (М 16%, Ж 18%)	
Извор верификације: Евростат база	
Показатељ ефеката 2. Стопа неактивности и незапослености младих (према полу)	
Почетна вредност (2020): стопа неактивности 52,2% (М 44,6%, Ж 60,1%) ¹⁰⁷	
Почетна вредност (2020): стопа незапослености 19,3% (М 18,4%, Ж 20,6%) ¹⁰⁸	
Циљана вредност (2030): стопа неактивности 47% (М 40%, Ж 54%)	
Циљана вредност (2030): стопа незапослености 15% (М 14,5%, Ж 15,5%)	
Извор верификације: Републички завод за статистику, Анкета о радној снази	
Показатељ ефеката 3. Стопа НЕЕТ младих (према полу)	
Почетна вредност (2020): 20% (М 18,4%, Ж 21,6%) ¹⁰⁹	
Циљана вредност: 12,8% ¹¹⁰ (М 12,3%, Ж 13,3%)	
Извор верификације: Републички завод за статистику, Анкета о радној снази	
Показатељ ефеката 4. Удео младих који своје здравље оцењују као добро или веома добро	
Почетна вредност (2020): 81% ¹¹¹	
Циљана вредност (2030): 90%	
Извор верификације: Годишње истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, МОС	
Показатељ ефеката 5. Удео младих који своје друштвено ангажовање оцењују као добро или веома добро	
Почетна вредност: нема податка	
Циљана вредност (2030): 67%	
Извор верификације: Годишње истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, МОС	

¹⁰⁶ Евростат база, подаци се односе на младе узраста 16-29 година

¹⁰⁷ Анкета о радној снази, РЗС, подаци се односе на младе узраста 15-30 година

¹⁰⁸ Анкета о радној снази, РЗС, подаци се односе на младе узраста 15-30 година

¹⁰⁹ Евростат база, подаци се односе на младе 15-29 година, <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

¹¹⁰ У АП Стратегије развоја образовања и васпитања у РС до 2030. године, циљана вредност за 2023. је 15%, а у Стратегији запошљавања у РС за период 2021 до 2026. године за 2026. циљана вредност је 12,8%, а нова циљана вредност на нивоу ЕУ је 9%.

¹¹¹ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 158.

Посебан циљ 1
Омладински рад је стандардизован у систему неформалног образовања и континуирано се спроводи
Показатељи исхода (индикатори):
Показатељ 1. Јавно признати организатор активности образовања одраслих у омладинском раду је успостављен
Почетна вредност: Не
Циљана вредност (2030): Да
Извор верификације: Подаци Агенције за квалификације
Показатељ 2. Успостављено струковно удружење омладинских радника/ца
Почетна вредност: Не
Циљана вредност (2030): Да
Извор верификације: Агенција за привредне регистре
Показатељ 3. Број младих који је учествовао у програмима/пројектима/услугама финансираним из јавних средстава које су организоване од стране сертификованих омладинских радника
Почетна вредност: нема података
Циљана вредност (2030): 10.000 младих на годишњем нивоу
Извор верификације: Извештај Националне асоцијације практичара и практичарки омладинског рада/извештаји реализатора програма/пројеката/услуга
Показатељ 4. Број подржаних програма и пројеката које су реализовали сертификовани омладински радници/це на годишњем нивоу
Почетна вредност: нема податка
Циљана вредност (2030): 100
Извор верификације: извештаји реализатора пројеката и НАПОР-а

Посебан циљ 2
Просторни капацитети и услуге за спровођење омладинске политике су унапређени и функционални у свим ЈЛС
Показатељи исхода (индикатори):
Показатељ 1. Број објеката у јавној својини намењених за спровођење омладинских активности
Почетна вредност: нема податка
Циљана вредност (2030): 174 (број ЈЛС)
Извор верификације: годишњи извештаји ЈЛС
Показатељ 2. Успостављени стандарди за омладинске просторе
Почетна вредност: Не
Циљана вредност (2023): Да
Извор верификације: Донети и објављени стандарди
Показатељ 3. Удео укупног броја младих који је користи услуге у омладинским просторима у јавној својини на годишњем нивоу (према полу)
Почетна вредност: нема податка

Циљана вредност (2030): 25% од укупног броја младих (равноправно по половима)
Извор верификације: истраживање положаја и потреба младих Министарства омладине и спорта и извештаји ЈЛС

Посебан циљ 3:
Млади су активни учесници друштва на свим нивоима
Показатељи исхода (индикатори):
Показатељ 1. Број ЈЛС које имају основан савет за младе у којем су чланови и млади и који се редовно састаје и који су у складу са усвојеним стандардима
Почетна вредност: нема податка
Циљана вредност (2030): 75% ¹¹² од укупног броја ЈЛС
Извор верификације: годишњи извештаји ЈЛС, годишњи извештај МОС-а
Показатељ 2. Број предлога и нацрта прописа и докумената јавних политика на које су млади давали мишљење
Почетна вредност: нема податка
Циљана вредност: 67% од свих предлога и нацрта
Извор верификације: Републички секретаријат за јавне политике
Показатељ 3. Успостављени стандарди активног учешћа младих у доношењу одлука на свим нивоима власти
Почетна вредност: нема податка
Циљана вредност (2024): Да
Извор верификације: донети и објављени стандарди
Показатељ 4. Удео буџетских корисника који спроводе омладинско одговорно буџетирање
Почетна вредност: нема податка
Циљана вредност (2030): 50%
Извор верификације: Годишњи извештаји о раду буџетских корисника

Посебан циљ 4
Млади имају равноправне могућности и подстицаје да развијају своје потенцијале и компетенције, који доводе до социјалног и економског осамостаљивања
Показатељи исхода (индикатори):
Показатељ 1. Процент младих који су похађали додатне курсеве и обуке који нису саставни део школских и студијских програма (према полу)
Почетна вредност (2020): 24,6% (М 19,6%, Ж 29,5%) ¹¹³
Циљана вредност (2030): 35% (М 35%, Ж 35%)
Извор верификације: Истраживање положаја и потребе младих, МОС
Показатељ 2. Удео младих жена предузетница у укупном броју младих предузетника
Почетна вредност (2019): 23,1% ¹¹⁴

¹¹² У 2021. години постоји 80 савета за младе на локалном нивоу.

¹¹³ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 59 и 60.

Циљана вредност: 50%
Извор верификације: Подаци се односе на младе 15-29 година и добијени су из базе података Евростата

Посебан циљ 5
Створени услови за добро здравље, безбедно окружење и социјално благостање младих.
Показатељи исхода (индикатори):
Показатељ 1. Удео младих који користе психоактивне супстанце
Почетна вредност (2020): пушење 36,8%, алкохол 73,9%, друге психоактивне супстанце 3% ¹¹⁵
Циљана вредност (2030): пушење 10%, алкохол 30%, друге психоактивне супстанце 0,5%
Извор верификације: Истраживање положаја и потреба младих, МОС и евиденција здравствених установа
Показатељ 2: Створени услови у физичком и виртуелном простору за добијање бесплатне стручне подршке и за учешће младих у програмима превенције менталног здравља
Почетна вредност: нема податка
Циљана вредност (2030): у 66% ЈЛС постоје бесплатна саветовалишта за младе и превентивни програми
Извор верификације: Извештаји реализатора програма ЈЛС, Истраживање положаја и потреба младих, МОС
Показатељ 3. Удео младих који је био изложен физичком или психолошком насиљу или радикализацији у реалном или виртуелном простору, а који је то пријавио (према полу)
Почетна вредност (2020): 31% (М 36%, Ж 26%) ¹¹⁶
Циљана вредност (2030): 67%
Извор верификације: Истраживање положаја и потреба младих МОС, извештаји тужилаштва и надлежних судова
Показатељ 4. Удео младих који је учествовао у доношењу јавних политика на тему одрживог развоја и заштите животне средине на годишњем нивоу
Почетна вредност: нема податка
Циљана вредност (2030): 30%
Извор верификације: Истраживање положаја и потреба младих, МОС
Показатељ 5. Удео младих који су се информисали о подстицајним мерама стамбене политике и предузели кораке ка стамбеном осамостаљивању
Почетна вредност: нема податка
Циљана вредност (2030): 67% се информисало, а 30% предузело кораке

¹¹⁴ Евростат, узраст 15-29 година, Основни показатељи положаја младих у Србији, С. Клашња 2020, страна 30).

¹¹⁵ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 122., 131. и 144.

¹¹⁶ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 164.

6. МЕРЕ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ЦИЉЕВА И АНАЛИЗА ЊИХОВИХ ЕФЕКТА

Посебан циљ 1. Омладински рад је стандардизован у систему неформалног образовања и континуирано се спроводи.

За постизање овог циља планирано је 6 мера:

Мера 1.1 Унапређен систем професионалног развоја омладинских радника и радница

Мера 1.2 Успостављен систем осигурања квалитета програма омладинског рада и неформалног образовања младих

Мера 1.3 Програми омладинског рада спроводе се континуирано у сарадњи са локалним партнерима

Мера 1.4 Омладински рад је препознат и признат у систему неформалног образовања младих

Мера 1.5 Континуирано се спроводе истраживања и управља знањем у области омладинског рада и неформалног образовања младих

Мера 1.6 Хармонизација омладинског рада са међународним стандардима

ОПИС МЕРА

Мера 1.1 Унапређен систем професионалног развоја омладинских радника и радница

Омладински рад је програм образовног карактера, креиран са сврхом пружања подршке младима у процесу осамостаљивања, тако што им омладински радник/ца помаже у личном и социјалном развоју како би постали активни чланови друштва и учесници у процесу доношења одлука. Омладински рад је: а) комплементаран формалном образовању; б) спровођен од стране омладинских радника/ца; в) подразумева спровођење активности које користе методе неформалног образовања и информисања. Примарна функција омладинског рада је да мотивише и подржи младе да пронађу и следе свој животни пут, доприносећи тако свом личном и друштвеном развоју и развоју друштва у целини.

Омладински рад и омладински радници су приоритетне теме у већини међународних стратегија¹¹⁷ и других докумената о младима и за младе. У неким стратегијама дефинисане су као циљ, у другима као приоритет. Тако се у ЕУ стратегији за младе за период 2019-2027. године наводи да омладински сектор треба оснажити и искористити предности омладинског рада, те признавати неформално образовање и информално учење у оквиру рада са младима као начину подршке запошљивости и инклузији

¹¹⁷ Део текста о међународним стратегијама базиран је на анализи С. Митровић (2021). <https://www.mos.gov.rs/storage/2021/11/uporedna-analiza-nsm-republike-srbije-2015-2025-i-medunarodnih-i-nacionalnih-strategija-i-programa-u-oblasti-omladinske-politike-2021-cirilica-converted.pdf>

младих. Омладински рад је такође истакнут у Резолуцији ЕУ Савета усвојеној 2020. године о Оквиру за успостављање Европске агенде за рад са младима¹¹⁸.

У Стратегији омладинског сектора Савета Европе, један од четири приоритета је омладински рад. Овај приоритет подразумева активности Савета Европе на јачању и развоју квалитета и признања омладинског рада у државама чланицама и на европском нивоу кроз партнерство Савета Европе и Европске Комисије у области младих¹¹⁹, посебно у промоцији приступа Савета Европе неформалном образовању, као што су образовање о људским правима, образовање за демократско грађанство, образовање о дигиталном грађанству и интеркултурно образовање.

Млади у Србији активно учествују у развијању и промовисању омладинског рада. Национална асоцијација практичара и практичарки омладинског рада (НАПОР) коју чини 49 организација младих и за младе, делује већ тринаест година са мисијом да допринесе развоју програма неформалног образовања за омладинске раднике и раднице, препознавању вредности омладинског рада на свим нивоима и осигурању квалитета програма и праксе омладинског рада. МОС је заинтересован за јачање стручних капацитета у свом сектору и континуирано подржава омладински рад, па је захваљујући и томе остварен значајан помак у овој области. У наредном деветогодишњем периоду потребно је да се програми омладинског рада стандардизују, да се занимање професионализује и буде препознато од стране младих, институција и организација које раде са младима, доносилаца одлука на свим нивоима и друштва уопште. Кроз активно учешће НАПОР-а у признавању занимања омладински радник у НОКС-у, направљен је искорак ка стандардизацији. Процес стандардизације је у надлежности Агенције за квалификације. РС и МОС ће заједно са младима имати важну улогу у дефинисању стандарда квалификације овог занимања.

Према подацима из Ех-post анализе¹²⁰, у претходном петогодишњем периоду није достигнуто очекивано повећање броја омладинских радника и радница. У периоду остваривања нове Стратегије, неопходно је веће препознавање важности и јачање омладинског рада, а резултати ће бити мерени, између осталог, преко броја сертификованих омладинских радника и радница.

С обзиром на неповољну образовну структуру младих Ромкиња и Рома, посебна пажња ће се усмерити на промоцију њиховог укључивања у омладински рад и неформално образовање. У сарадњи и уз подршку цивилног сектора, Сталне конференције градова и општина, ЈЛС, омладински рад биће промовисан као значајна шанса за њихов лични и друштвени развој, за запошљавање и samozapoшљавање. У фокусу ће бити и други млади из осетљивих група: млади са инвалидитетом, са сметњама у развоју, из руралних средина, сиромашних породица и слично. Родна и полна припадност ће се континуирано пратити, уважавати и достигати.

Врста мере: регулаторна

¹¹⁸ Оригиналан назив на енглеском језику и линк за више детаља: [EU Resolution of the Council and of the Representatives of Governments of the Member States meeting within the Council on the Framework for establishing a European Youth Work Agenda \(2020/C 415/01\)](#)

¹¹⁹ Оригиналан назив на енглеском језику и линк за више детаља: [Council of Europe and the European Commission youth partnership](#)

¹²⁰ Ех-post анализа Националне стратегије за младе 2015-2025., стр. 22.

Мера 1.2 Успостављен систем осигурања квалитета програма омладинског рада и неформалног образовања младих

Креирање програма омладинског рада и неформалног образовања је процес у којем је главни циљ лични и социјални развој младих. Због тога се у креирању програма полази од потреба младих одређене заједнице, доступних ресурса и дефинисања циљева, организовањем консултација са младима. Истовремено, важно је препознати које су вештине потребне у будућности за подстицање запошљавања, самозапошљавања, предузетништва и социјалног предузетништва, односно, подизања квалитета живота младих. Укључивањем младих различитог узраста, пола, економског и социјалног статуса, различитих личних карактеристика, осигурава се релевантност програма и његова ефикасност и ефективност.

Иако су бројне области за које су потребни програми неформалног образовања намењени младима (стицање компетенција за промену занимања, признавање претходног учења, лични и професионални развој, каријерно вођење и саветовање итд.), међу регистрованим јавно признатим организаторима активности (ЈПОА) преко Центра за акредитацију који делује у оквиру Агенције за квалификације, до краја 2021. године, само је једна организација младих која је добила акредитацију за спровођење активности образовања одраслих. Верификација квалитета програма омладинског рада пратиће се и подржавати и преко броја удружења младих и за младе - новоакредитованих ЈПОА.

Осигурање квалитета и стално унапређивање квалитета програма омладинског рада обезбедиће се праћењем спровођења програма, евалуацијом и ревизијом на основу резултата праћења и евалуације. Систематско истраживање мишљења о квалитету програма од стране учесника и непосредна евалуација након реализованог програма, биће значајан извор података за процену квалитета. Додатно, број сертификованих омладинских радника који буде ангажован/запослен на пословима за које је стекао знања и вештине, има кључни значај за сврсисходност програма омладинског рада. Један од показатеља вредности и квалитета програма јесте и број обучених који су запослени као координатори у канцеларијама за младе и/или су чланови савета за младе на свим нивоима.

Млади ће имати прилику и задатак да у сарадњи са НАПОР-ом учествују у припреми релевантних докумената у овој области. НАПОР је раније развио „Смернице¹²¹ за осигурање квалитета програма омладинског рада” и преузеће најважније активности у изради стандарда за праћење квалитета и иницирање унапређивања програма омладинског рада. У овај задатак биће укључени и независни експерти и СОП.

Врста мере: Регулаторна

Мера 1.3 Програми омладинског рада спроводе се континуирано у сарадњи са локалним партнерима

Досадашња пракса имплементације програма омладинског рада показује да не постоје програми омладинског рада који имају дугорочнији и модуларни карактер, са довољно

¹²¹ Линк за Смернице [http://www.napor.net/sajt/images/Dokumenta/NAPOR - smernice_za_osiguranje_kvaliteta_omladinskog_rada.pdf](http://www.napor.net/sajt/images/Dokumenta/NAPOR_-_smernice_za_osiguranje_kvaliteta_omladinskog_rada.pdf)

праксе. То умањује њихову ефикасност и чини их недовољно функционалним. Већина се организује и спроводи кроз полугодишње и годишње пројекте, што не осигурава ширу доступност, системску примену и одрживост, као и даљи развој компетенција. То је разлог да млади иницирају и развијају дугорочније програме по нивоима или по модулима у сарадњи са локалним институцијама образовања, здравља, социјалне заштите, културе, медијима, бизнисом, организацијама младих и за младе и другим организацијама цивилног сектора. Партнерство са локалним актерима треба да обезбеди промоцију омладинског рада и води ка разноврснијим и квалитетнијим програмима, намењеним младима различитог узраста, интересовања и потреба. Осим континуитета, на овај начин ће се обезбедити примена програма у пракси. Дугорочнији програми које креирају млади у партнерству на локалном нивоу, допринеће и већем броју акредитованих ЈПОА – удружења младих и за младе и њихових савеза на локалном нивоу, ефикаснијем планирању професионалног развоја омладинских радника и радница, као и младих - корисника њихових услуга, што заједно обезбеђује примену и одрживост резултата програма. Ова мера ће допринети и јачању КзМ.

Приоритет ће имати програми за оснаживање представничких тела младих за активно учешће у доношењу одлука, програми подршке младима из НЕЕТ категорије, младим женама, младима из руралних подручја, младим Ромкињама и другим младима из осетљивих група.

Један од индикатора да се успоставља континуитет спровођења програма омладинског рада, јесте број подржаних дугорочних годишњих и вишегодишњих програма које су реализовали сертификовани омладински радници у сарадњи са локалним партнерима.

Врста мере: Информативно-едукативна

Мера 1.4 Омладински рад је препознат и признат у систему неформалног образовања младих

Занимање омладински радник, као релативно ново, захтева даљу промоцију међу младима, али и другим заинтересованим странама на свим нивоима. НАПОР континуирано ради на промоцији омладинског рада преко друштвених мрежа, али је важно појачати број и разноврсност медија, укључујући и ангажовање других удружења младих и за младе, преко којих се шаље порука о важности овог занимања за младе, њихово брже запошљавање, лични развој, а истовремено и унапређивање квалитета живота заједница, од локалних до националне. Препознавање важности занимања омладински радник пратиће се годишњим истраживањима положаја и потреба младих и другим истраживањима уз коришћење различитих метода, објава у медијима о омладинском раду и радницима, а признавање занимања пратиће се преко броја ангажованих омладинских радника на одговарајућим местима и у улогама.

Већина младих оцењује веома битним усавршавање кроз обуке ван наставе/студија, а највише их занимају теме везане за лични развој, запошљавање и здравље. С друге стране, само се четвртина младих укључује у програме неформалног образовања и та тенденција је константна у последњих пет година. Како би се укључио што већи број младих, радиће се на повезивању потреба младих и креирању програма неформалног образовања који треба да задовоље потражњу. У свим програмима, пројектима и активностима омладинског рада као неформалног образовања, инклузиван приступ биће у фокусу.

Један од ефикасних механизма препознавања и признавања омладинског рада као вредног за лични и друштвени развој је унапређивање функционисања мреже омладинских радника, са изграђеном организационом структуром, изабраним регионалним координаторима и програмима подржаним са локалног нивоа. Хоризонтално учење кроз размену добрих пракси ојачаће омладинске раднике и учинити занимање познатим и боље вреднованим.

Врста мере: Информативно-едукативна

Мера 1.5 Континуирано се спроводе истраживања и управља знањем у области омладинског рада и неформалног образовања младих

Знања о младима су често недовољна и погрешна, а ставови пуни предрасуда и стереотипа. Таква слика штети младима вишеструко и захтева ангажовање младих, али и свих других актера, а посебно медија, да се млади виде објективно. Један од ефикаснијих модела промене перцепције и ставова о некој групи јесу добро припремљена и организована истраживања, са богатом методологијом и приказом резултата који буде пажњу јавности.

Постојећа домаћа и страна истраживања о младима јесу у порасту, али није познато колико утичу на промене мишљења јавности о младима. Додатно, није јасно колики је утицај резултата истраживања на понашање доносилаца одлука према младима у кључним областима за квалитет њиховог ангажовања и благостања: област рада и запошљавања, социјалне политике, образовања, здравља, медија и слично.

Овом мером планира се успостављање мреже истраживача у области омладинске политике, младих стручњака различитих профила и/или релевантних удружења. Мисија мреже ће бити континуирано испитивање положаја и потреба младих у различитим областима и добијање слике о актуелним аспектима живота и рада младих. Умрежавање ће донети заједничко развијање идеја, методологије, инструмената, уважавање различитих регионалних потреба, међусобно подизање капацитета кроз хоризонтално учење, ефикасније прикупљање података и теренско испитивање, подизање свести у јавности о могућностима, компетенцијама, постигнућима, али и потребама младих. Очекивано је да квалитетна и медијски добро осмишљена промоција резултата истраживања води ка новим иницијативама, пројектима, подршци младих.

У оквиру ове мере пратиће се број, обим и носиоци истраживања о младима.

Врста мере: Информативно-едукативна

Мера 1.6 Хармонизација омладинског рада са међународним стандардима

Међународна димензија омладинске политике у фокусу је МОС-а од његовог оснивања. Млади су укључени у регионалне, европске и УН догађаје, радне групе, државне делегације, тела на којима се развијају идеје, предлажу документа омладинске политике, размењује постојећа добра пракса и дефинишу приоритети за будућност младих. МОС је потписник преко тридесет међународних меморандума о сарадњи, што представља добар ресурс за даљу међународну размену у којој учествују млади.

Омладински рад се континуирано хармонизује са међународним стандардима, документима и процесима, што ће бити настављено и у периоду примене најновије Стратегије. Хармонизација ће се радити и у свим другим областима омладинске политике. Осим МОС-а, у спровођење хармонизације биће укључен Савет за младе на националном нивоу.

Ова мера ће се пратити преко два кључна показатеља везана за удео реализованих мера у донетим међународним прописима који обухватају процесе хармонизације омладинског рада и броја међународних и регионалних догађаја о младима у којима учествују и млади као део званичне делегације РС.

Врста мере: Регулаторна

Посебан циљ 1. Омладински рад је стандардизован у систему неформалног образовања и континуирано се спроводи

МЕРА 1.1	МЕРА 1.2	МЕРА 1.3
<p>Унапређен систем професионалног развоја омладинских радника и радница</p> <p><u>Показатељи резултата</u></p> <p>Показатељ 1. Усвојен стандард квалификације омладинских радника/ца</p> <p>Почетна вредност: Не Циљана вредност (2023): Да Извор верификације: Агенција за квалификације</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за образовање, агенција за квалификације, министарство надлежно за младе</p> <p>Показатељ 2. Број сертификованих омладинских радника/ца Почетна вредност (2021): 165¹²²</p>	<p>Успостављен систем осигурања квалитета програма омладинског рада и неформалног образовања младих</p> <p><u>Показатељи резултата</u></p> <p>Показатељ 1. Стандарди за осигурање квалитета програма омладинског рада су донети и примењују се</p> <p>Почетна вредност: Не (постоје само Смернице) Циљана вредност (2024): Да Извор верификације: Извештаји НАПОР-а</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за образовање</p> <p>Показатељ 2. Процент сертификованих омладинских радника/ца међу координаторима/кама КзМ и представницима/цама</p>	<p>Програми омладинског рада спроводе се континуирано у сарадњи са локалним партнерима</p> <p><u>Показатељи резултата</u></p> <p>Показатељ 1. Удео јединица локалних самоуправа у којима омладински радници пружају интегрисане¹²⁷ услуге за младе</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 67% Извор верификације: Извештаји јединица локалних самоуправа, годишњи извештаји НАПОР-а</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: ЈЛС, министарство надлежно за младе, министарство надлежно за државну управу и локалну самоуправу, министарство</p>

¹²² База НАПОР-а (Напомена: Дефинитиван извор верификације зависиће од успостављеног система сертификације омладинских радника).

<p>Циљана вредност (2030): 500 сертификованих омладинских радника/ца</p> <p>Извор верификације: База Националне асоцијације практичара и практичарки омладинског рада</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за образовање, агенција за квалификације</p>	<p>удружења¹²³</p> <p>Почетна вредност (2021): 6¹²⁴ координатора КзМ (5,3%) и 126 представника/ца удружења (7,5%)</p> <p>Циљана вредност (2030): 20% за КзМ и 20% за удружења</p> <p>Извор верификације: База Националне асоцијације практичара и практичарки омладинског рада¹²⁵</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за државну управу и локалну самоуправу, министарство надлежно за младе</p> <p>Показатељ 3. Број удружења младих и за младе која су акредитована као ЛПОА</p> <p>Почетна вредност (2021): 1¹²⁶</p> <p>Циљана вредност (2030): 50</p> <p>Извор верификације: Извештај Агенције за квалификације</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за образовање, агенција за квалификације, министарство надлежно за младе, министарство надлежно за сарадњу са удружењима</p>	<p>надлежно за образовање</p> <p>Показатељ 2. Број интегрисаних услуга у ЈЛС на годишњем нивоу које су доступне младима</p> <p>Почетна вредност: нема податка</p> <p>Циљана вредност (2030): 300</p> <p>Извор верификације: Извештаји ЈЛС</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: ЈЛС</p>
МЕРА 1.4	МЕРА 1.5	МЕРА 1.6
Омладински рад је препознат и признат у	Континуирано се спроводе истраживања и управља	Хармонизација омладинског рада са међународним

¹²⁷ Интегрисана услуга подразумева услугу која се спроводи у сарадњи између минимално две институције/организације из различитих сектора.

¹²³ Пореди се у односу на број координатора КзМ и у односу на број удружења младих/јединствени регистар удружења.

¹²⁴ Серификовани координатори који су тренутно ангажовани на позицији координатора/ке КзМ.

¹²⁵ Дефинитиван извор верификације зависиће од успостављеног система сертификације омладинских радника

¹²⁶ http://azk.gov.rs/?page_id=75150 Агенција за квалификације - ЛПОА центар

<p>систему неформалног образовања младих</p> <p><u>Показатељи резултата</u></p> <p>Показатељ 1. Процент младих који сматра да су програми неформалног образовања које реализују омладински радници/це значајни за њихов лични и професионални развој</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 30% Извор верификације: Истраживање положаја и потреба младих, МОС</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: ЈЛС, покрајински органи надлежни за младе, министарство надлежно за младе</p> <p>Показатељ 2. Годишњи број прилога у штампаним медијима о омладинском раду</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 12 Извор верификације: објаве у штампаним медијима</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе</p>	<p>знањем у области омладинског рада и неформалног образовања младих</p> <p><u>Показатељи резултата</u></p> <p>Показатељ 1. Број истраживања о младима у РС на годишњем нивоу</p> <p>Почетна вредност: 6¹²⁸ Циљана вредност: 9 Извор верификације: веб страна МОС-а, КОМС-а и других организатора истраживања</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарства надлежна за различите области омладинске политике</p> <p>Показатељ 2. Успостављена мрежа истраживача у области омладинске политике</p> <p>Почетна вредност: Не Циљана вредност (2023): Да Извор верификације: Извештаји МОС-а</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе</p>	<p>стандардима</p> <p><u>Показатељи резултата</u></p> <p>Показатељ 1. Удео реализованих мера у односу на укупан број мера датих у оквиру међународних процеса хармонизације омладинског рада</p> <p>Почетна вредност (2021): 2¹²⁹ Циљана вредност (2030): 4 Извор верификације: Записници са седница Стручног тима за спровођење Бонског процеса и Савета за младе Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе</p> <p>Показатељ 2. Број међународних и регионалних догађаја о младима на којима учествује званична делегација Србије на годишњем нивоу</p> <p>Почетна вредност (2021): 6¹³⁰ Циљана вредност (2030): 10 Извор верификације: Годишњи извештај МОС</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за спољне послове, министарство надлежно за европске интеграције</p>
--	--	--

¹²⁸ Истраживања МОС-а и удружења младих и за младе и њихових савеза

¹²⁹ ЕУ Стратегија за младе и Бонски процес

¹³⁰ Подаци МОС-а

Посебан циљ 2. Просторни капацитети и услуге за спровођење омладинске политике су унапређени и функционални у свим ЈЛС

Овај циљ ће се спроводити кроз 4 мере:

Мера 2.1 Омладински простори су успостављени и функционишу у складу са дефинисаним стандардима

Мера 2.2 Унапређен квалитет рада канцеларија за младе

Мера 2.3 Унапређен систем прикупљања и обраде података о младима на свим нивоима, са посебним фокусом на процес извештавања

Мера 2.4 Унапређени механизми деловања и капацитета субјеката омладинске политике у области креирања, спровођења и праћења развоја омладинске политике

ОПИС МЕРА

Мера 2.1 Омладински простори су успостављени и функционишу у складу са дефинисаним стандардима

Постојећи институционални механизми за спровођење омладинске политике и активно учешће младих у друштву треба да се унапреде. У циљу осигурања квалитета у раду са младима, неопходно је успоставити нове омладинске просторе и адаптирати постојеће у складу са дефинисаним стандардима и подићи компетенције оних који раде са младима у неформалном образовању. Ова мера је зато усмерена ка изради стандарда за омладинске просторе, како у погледу инфраструктуре и опреме, тако и у погледу програма неформалног образовања и информалног учења који се реализују у овим просторима и у погледу компетенција реализатора ових програма. Кроз широк консултативни процес са младима, представницима цивилног и јавног сектора, развиће се стандарди за омладинске просторе у којима млади могу квалитетно да проводе слободно време, похађају бесплатне програме неформалног образовања и реализују информално учење у безбедном окружењу. Истраживања су показала да постојећи број омладинских простора није довољан да задовољи потребе младих у локалној заједници а већина њих није доступна свим младима. Зато је важно и постојеће омладинске просторе реновирати и адаптирати у складу са стандардима који ће бити развијени. На основу анализе оптималног обима и модела организовања мреже омладинских центара у Србији, а у циљу пружања интегрисаних услуга за младе на локалном нивоу које су доступне свим младима, доћи ће се до најбољег решења за оснивање и рад омладинских центара у складу са стандардима који треба да буду задовољени. Млади ће у центрима моћи да добију различите бесплатне услуге свеобухватног информисања младих, неформалног образовања као и простор за изражавање креативних потенцијала и развој предузетничких идеја.

Посебна пажња биће посвећена повећању броја ЈЛС које имају обезбеђен омладински простор који испуњава усвојене стандарде, кроз подизање свести доносилаца одлука на локалном нивоу о њиховом значају, информативне кампање, промоцију примера добре праксе функционисања таквих простора и подстицање активнијег учешћа младих у локалним саветима за младе и процесима доношења одлука од значаја за младе на локалном нивоу.

Реализација ове мере подразумева међусекторску координацију и сарадњу, те ће у њено спровођење бити укључена надлежна министарства и тела, јединице локалне самоуправе, Стална конференција градова и општина, удружења младих и за младе и њихови савези и сами млади.

Врста мере: регулаторна и институционално-управљачко-организациона

Мера 2.2 Унапређен квалитет рада канцеларија за младе

Битни механизми за развој и спровођење омладинске политике и омладинских активности на покрајинском и локалном нивоу су канцеларије за младе и савети за младе. Закон о младима¹³¹ наводи да се канцеларије за младе оснивају ради обезбеђивања услова за активно укључивање младих у живот и рад друштвене заједнице, оснаживања младих, пружања подршке организовању различитих друштвених активности младих, учењу и креативном испољавању потреба младих. Тренутно на локалном нивоу постоји 140 канцеларија за младе и 80 локалних савета за младе, те, уз постојеће омладинске просторе, може се рећи да су основни механизми за развој потенцијала младих и њихово активно учешће у друштвеном животу на покрајинском и локалном нивоу успостављени.

У циљу стварања безбедног окружења за младе и осигурања квалитета програма неформалног образовања и информалног учења, посебна пажња ће се посветити и подизању компетенција оних који раде са младима и мултисекторском приступу у реализацији пројеката и програма.

Велики корак ка унапређивању квалитета рада КзМ у протеклом периоду су биле смернице „Примена Националне стратегије за младе на локалном нивоу/стандарди рада канцеларија за младе и компетенције координатора”. Међутим, подаци добијени вредновањем учинка спровођења НСМ за период 2015-2020. године, Ex-post и Ex-ante анализе, различитих истраживања о положају и потребама младих, показују на низ изазова у вези са спровођењем омладинске политике на локалном нивоу. Основни се односе на непостојање КзМ у свим ЈЛС, неуједначен квалитет рада КзМ, непостојање савета за младе у свим ЈЛС, недовољну инклузивност и функционалност формираних савета за младе на локалном нивоу, недовољан број систематизованих радних места за особе које раде у КзМ, непостојање буџета за финансирање локалне омладинске политике код свих ЈЛС и нередовност у доношењу локалних акционих планова итд.

Реализацијом ове мере настоји се да све ЈЛС имају израђена и ажурирана стратешка документа за младе која су усаглашена са Стратегијом, али и са специфичностима ЈЛС. У циљу унапређења квалитета рада КзМ, радиће се и на ажурирању постојећих стандарда рада КзМ и компетенција координатора КзМ и разради механизма њихове примене кроз вредновање и самовредновање. Посебна пажња ће бити посвећена бољем информисању младих о активностима КзМ и њиховом укључивању у исте, уз вођење рачуна о доступности услуга, посебно младима из осетљивих група.

Врста мере: регулаторна и институционално-управљачко-организациона

Мера 2.3 Унапређен систем прикупљања и обраде података о младима на свим нивоима, са посебним фокусом на процес извештавања

¹³¹ Закон о младима, чланови 17. и 18.

Резултати евалуације примене НСМ у периоду од 2015-2020. године, Ех-post и Ех-ante анализе и спроведених консултација са младима и другим субјектима омладинске политике (округли столови, фокус групе итд.) током израде Стратегије, указали су да је неопходно да се унапреди систем прикупљања података о младима на свим нивоима власти као и да се побољша процес извештавања о реализацији активности планираних Стратегијом и акционим плановима за њену примену.

У Ех-post анализи¹³² три препоруке се директно односе на активности које треба да буду спроведене и кроз ову меру:

1. Треба унапредити систем прикупљања података и праћење ефеката мера и резултата Националне стратегије за младе, како би се обезбедио квалитет у процесима креирања али и спровођења мера НСМ. Ова препорука, пре свега, подразумева идентификовање утемељених и реалних показатеља за праћење активности, резултата и стратешких циљева, али и дефинисање почетних вредности и циљаних вредности које се желе постићи у дефинисаном року имплементације Стратегије. Индикатори морају бити усклађени са постојећим системима прикупљања података на европском, националном и локалном нивоу. На основу тога треба унапредити и систем прикупљања и обраде података, нарочито систем извештавања о реализованим активностима, како би се омогућило редовно спровођење мониторинга и евалуације и унапређивање дефинисаних индикатора.

2. Треба обезбедити систем подршке који ће јачати капацитете свих субјеката омладинске политике на локалном, регионалном и националном нивоу за креирање, спровођење и праћење мера омладинске политике. Анализа је показала да постоје значајни помаци у погледу дефинисања и формирања тела и механизма за спровођење омладинске политике на свим нивоима. Међутим, капацитети свих релевантних актера, а пре свега локалних Савета за младе и канцеларија за младе, морају се додатно ојачати кроз стандардизацију и евалуацију рада, као и препоруке везане за реализацију финансијске подршке удружењима и њиховим савезима.

3. Треба унапредити међусекторску сарадњу на свим нивоима. Сви налази указују да је један од највећих изазова, посебно у домену спровођења активности и праћења постигнутих резултата, представља недовољно развијена међусекторска сарадња. Препознаје се потреба да ојачају постојећи механизми који дају добре резултате, као што је савет за младе на националном нивоу) али и да се успоставе и неке друге платформе које би обезбедиле бржу и квалитетнију размену података. У наредним корацима треба размотрити неке платформе и механизме који су предложени у оквиру међународних стратегија, као што су структурирани дијалог, коменаџмент и сл., који би требало да буду размотрени у наредним корацима. Једна од полазних тачака јесте усклађивање система прикупљања и обраде података како би се олакшао процес извештавања и праћење остварених резултата.

У складу са налазом датим у Ех-ante анализи да је већина планираних активности НСМ у потпуности или делимично реализована у планираним роковима, али и да око 30% активности или нису реализоване (делимично реализоване) или нема података о њиховој реализацији, и да је потребна већа подршка развоју капацитета субјеката омладинске политике за имплементацију, кроз ову меру управо ће се радити на подизању капацитета свих који су укључени у процес извештавања о спроведеним

¹³² Ех-post анализа, стр. 61 и 62.

мерама и активностима предвиђеним у Стратегији и акционим плановима за њену примену.

Такође, приликом дефинисања показатеља којима се прати квалитет реализације Стратегије дате су почетне вредности где год је то било могуће, као и циљане вредности за изабране индикаторе и средства верификације, што значајно олакшава процес праћења и евалуације остварених резултата.

МОС ће директно пратити активности из акционих планова Стратегије за чију реализацију је непосредно одговоран, док ће активности које непосредно реализују друга министарства, институције, цивилно друштво, пословни сектор итд. МОС пратити посредно, преко њихових извештаја. На годишњем нивоу МОС ће извештавати Владу о реализацији Стратегије.

У циљу реализације ове мере припремиће се, кроз међусекторску сарадњу и консултације са Републичким заводом за статистику и Републичким секретаријатом за јавне политике, одговарајући обрасци за извештавање о реализованим активностима акционих планова за спровођење Стратегије и њиховим ефектима на младе. Ови обрасци ће бити део система извештавања заснованог на дефинисаним показатељима на локалном, покрајинском и националном нивоу.

Значајну улогу у реализацији ове мере имаће Радна група за праћење и спровођење Стратегије и Савет за младе Владе РС, те је неопходно радити на јачању капацитета њихових чланова за извештавање по утврђеним обрасцима.

Такође ће се радити на препознавању младих као посебне категорије у извештавању о реализацији других докумената јавних политика чије мере и активности су усмерене на младе.

Врста мере: регулаторна и информативно-едукативна

Мера 2.4 Унапређени механизми деловања и капацитета субјеката омладинске политике на локалном нивоу у области креирања, спровођења и праћења развоја омладинске политике

У складу са Законом о планском систему¹³³ све јединице локалне самоуправе су обавезне да израде План развоја ЈЛС. Са овим планом, као и са документима јавне политике из области омладинске политике донетим на националном нивоу и законима, треба да буду усаглашени и локални документи за младе. Зато се посебна пажња у оквиру овог посебног циља и мере 2.4 посвећује подизању капацитета службеника за младе у ЈЛС али и неформалних група младих, ученичких и студентских парламената, удружења за младе и удружења младих и њихових савеза за учешће у развоју, спровођењу и вредновању ових докумената јавних политика заснованих на налазима анализа и истраживања.

Ова мера ће се реализовати и преко различитих активности (обуке, вебинари, студијске размене итд.) усмерених на јачање капацитета запослених у институцијама које су носиоци креирања, спровођења и праћења омладинске политике у календарској години, али и капацитета свих осталих субјеката омладинске политике, водећи рачуна о родној заступљености. Посебна пажња ће се посветити сарадњи између омладинске, академске

¹³³ Закон о планском систему, Службени гласник РС, бр. 30/18.

и истраживачке заједнице у циљу унапређења процеса одговорног креирања, спровођења и вредновања јавних политика.

Врста мере: подстицајна и информативно-едукативна

Посебан циљ 2. Просторни капацитети и услуге за спровођење омладинске политике су унапређени и функционални у свим ЈЛС

МЕРА 2.1	МЕРА 2.2	МЕРА 2.3	МЕРА 2.4
<p>Омладински простори су успостављени и функционишу у складу са дефинисаним стандардима</p> <p><u>Показатељи резултата</u></p> <p>Показатељ 1. Број младих и представника цивилног и јавног сектора који су укључени у консултативни процес израде стандарда за омладинске просторе</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 500 младих и 200 представника цивилног и јавног сектора Извор верификације: Годишњи извештај МОС-а</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за локалну</p>	<p>Унапређен квалитет рада канцеларија за младе</p> <p><u>Показатељи резултата</u></p> <p>Показатељ 1. Удео ЈЛС које имају основану Канцеларију за младе</p> <p>Почетна вредност (2021): 70%¹³⁴ Циљана вредност (2030): 100% Извор верификације: Годишњи извештај јединица локалне самоуправе, годишњи извештај МОС-а</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: ЈЛС, министарство надлежно за локалну самоуправу, министарство надлежно за младе</p> <p>Показатељ 2. Удео ЈЛС које имају систематизовано радно место за особу/е које раде у канцеларији за младе</p> <p>Почетна вредност</p>	<p>Унапређен систем прикупљања и обраде података о младима на свим нивоима, са посебним фокусом на процес извештавања</p> <p><u>Показатељи резултата</u></p> <p>Показатељ 1. Развијен систем извештавања заснован на дефинисаним показатељима на локалном, покрајинском и националном нивоу</p> <p>Почетна вредност: Не Циљана вредност (2023): Да Извор верификације: Евалуација спровођења Стратегије, покрајинских и локалних докумената за младе</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: ЈЛС, министарство надлежно за младе, покрајински органи надлежни за младе</p> <p>Показатељ 2. Удео</p>	<p>Унапређени механизми деловања и капацитета субјеката омладинске политике у области креирања, спровођења и праћења развоја омладинске политике</p> <p><u>Показатељи резултата</u></p> <p>Показатељ 1. Издвајање из буџета МОС-а за спровођење мера омладинске политике</p> <p>Почетна вредност (2021): 1.353.689.000 динара¹³⁷ Циљана вредност (2030): 1.835.117.000 динара Извор верификације: Закон о буџету Републике Србије за сваку посматрану годину</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе</p> <p>Показатељ 2. Удео реализованих у</p>

¹³⁴ База података МОС-а и Закон о територијалној организацији Републике Србије („Службени гласник РС” број 129/07, 18/16, 47/18 и 4/20); у РС постоји 199 градова, општина и градских општина/укључујући и АП Косово и Метохију а 2021. године постоји 140 КЗМ.

<p>самоуправу, ЈЛС</p> <p>Показатељ 2. Удео ЈЛС које имају формиран омладински простор који испуњава усвојене стандарде</p> <p>Почетна вредност: нема</p> <p>Циљана вредност (2030): 15%</p> <p>Извор верификације: годишњи извештаји ЈЛС</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за државну управу и локалну самоуправу, министарство надлежно за млад, ЈЛС</p>	<p>(2021): 49,3%¹³⁵</p> <p>Циљана вредност (2030): 67%</p> <p>Извор верификације: Годишњи извештај ЈЛС</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: ЈЛС, министарство надлежно за државну управу и локалну самоуправу, министарство надлежно за финансије</p> <p>Показатељ 3. Удео ЈЛС које имају усвојен важећи стратешки документ за младе у односу на укупан број ЈЛС</p> <p>Почетна вредност (2021): 27%¹³⁶</p> <p>Циљана вредност (2030): 70%</p> <p>Извор верификације: извештај ЈЛС, извештај МОС-а</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: ЈЛС, министарство надлежно за државну управу и локалну самоуправу, министарство надлежно за младе</p>	<p>показатеља Стратегије за које су доступни подаци у односу на укупан број показатеља</p> <p>Почетна вредност: нема податка</p> <p>Циљана вредност (2030): 100%</p> <p>Извор верификације: Годишња евалуација Стратегије</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе</p> <p>Показатељ 3. Подаци о положају младих на свим нивоима власти и могућностима које им се пружају су доступни на посебној веб-страници МОС-а</p> <p>Почетна вредност: Не</p> <p>Циљана вредност (2023): Да</p> <p>Извор верификације: Веб страница МОС-а</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, покрајински органи надлежни за младе, ЈЛС</p>	<p>односу на планирана годишња средства за спровођење омладинске политике на покрајинском, националном и локалном нивоу (МОС и друге релевантне институције)</p> <p>Почетна вредност: нема податка</p> <p>Циљана вредност (2030): 99%</p> <p>Извор верификације: Годишњи извештаји о спровођењу омладинске политике на националном, покрајинском и локалном нивоу</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: ЈЛС, министарство надлежно за младе, друга министарства која имају планирана средства за младе, покрајински органи надлежни за младе</p> <p>Показатељ 3. Удео ЈЛС које издвајају преко 5% буџетског програма са буџетске линије 1301 за спровођење омладинске политике</p> <p>Почетна вредност (2017): 25%¹³⁸</p>
---	--	--	---

¹³⁷ Закон о буџету Републике Србије за 2021. годину („Службени гласник РС”, број 149/20).

¹³⁵ База података МОС-а (од 140 ЈЛС које имају основану канцеларију за младе, 69 имају систематизовано радно место координатора, тј. 49,3%).

¹³⁶ База података МОС-а и ЈЛС

			<p>Циљана вредност (2030): 50%</p> <p>Извор верификације: Извештај ЈЛС, извештај МДУЛС-а</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: ЈЛС, министарство надлежно за државну управу и локалну самоуправу</p> <p>Показатељ 4. Број активности (обуке, вебинари, студијске размене..) усмерених на јачање капацитета запослених у институцијама и органима које су носиоци креирања, спровођења и праћења омладинске политике у календарској години</p> <p>Почетна вредност: нема податка</p> <p>Циљана вредност (2030): национални ниво - 2 активности, покрајински ниво - 2 активности и локални - 2 активности</p> <p>Извор верификације: Извештај МОС/МДУЛС/Покрајински секретаријат за спорт и омладину и ЈЛС/Извештај Националне академије за јавну управу</p>
--	--	--	---

¹³⁸ „Колико локалне самоуправе улажу у спровођење омладинске политике?“, истраживање Фондације Ана и Владе Дивац, стр. 11.

https://www.divac.com/upload/document/ybh4wbt_koliko_ls_ulazu_u_sprovodjenje_omladinsk_20190701_102037.pdf

			Институције одговорне за реализацију мере: ЈЛС, министарство надлежно за државну управу и локалну самоуправу, министарство надлежно за младе, покрајински органи надлежни за младе, ЈЛС
--	--	--	---

Посебан циљ 3. Млади су активни учесници друштва на свим нивоима

Овај циљ ће се реализовати кроз 5 мера:

Мера 3.1 Креирање услова за укључивање младих у процесе доношења одлука и политика од значаја за младе, као и њиховог развоја, примене, праћења спровођења и вредновања

Мера 3.2 Подстицање волонтирања и активизма код младих

Мера 3.3 Унапређење међународне сарадње, размене искуства и пракси младих и осталих субјеката омладинске политике и учешће у развоју, праћењу и евалуацији међународних докумената омладинске политике

Мера 3.4 Развијени механизми омладинског одговорног буџетирања на свим нивоима

Мера 3.5 Оснаживање и системска подршка удружењима и канцеларијама за младе у креирању, имплементацији и праћењу јавних политика кроз међусекторску сарадњу и дијалог свих релевантних актера

ОПИС МЕРА

Мера 3.1 Креирање услова за укључивање младих у процесе доношења одлука и политика од значаја за младе, као и њиховог развоја, примене, праћења спровођења и вредновања

Системски рад на стварању подстицајних услова за активно укључивање младих у одлучивање о питањима од стратешког значаја за развој друштва један је од приоритета Стратегије. У складу са принципима децентрализације, битно је постојање структура на покрајинском и на локалном нивоу кроз које глас младих може да се чује и уважи.

Закон о младима наводи да се покрајински, градски и општински савети за младе оснивају ради усклађивања активности у вези са остваривањем омладинске политике на територији аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе. У Речнику

омладинске политике¹³⁹ Савети за младе оснивају се као саветодавна тела скупштина општина/градова/покрајине/републике, где се доносе најважније одлуке, али и при градским/општинским већима, односно владама. На овај начин млади су укључени у доношење важних одлука попут иницирања пројеката и програма од значаја за младе, усвајања буџета, стратегија и планова, а на локалном нивоу и програма рада и извештаја КЗМ и/или установа за младе, културе, домова омладине и слично. Савет за младе даје мишљење о свим питањима од значаја за младе.

У складу са Измењеном и допуњеном Европском повељом о партиципацији младих у локалном и регионалном животу¹⁴⁰, активно учешће младих у одлукама и деловању на локалном и регионалном нивоу од суштинског је значаја за здраво и демократско друштво. Суштина учешћа је у праву, средствима, простору и прилици и, када је потребно, подршци за учествовање и утицај на одлуке и ангажовање у акцијама и активностима како би се допринело изградњи бољег друштва. Зато ће се посебна пажња у оквиру ове мере у Стратегији посветити развијању стандарда инклузивности и функционалности локалних савета за младе и смисленом укључивању младих у развој, спровођење и вредновање реализације локалних акционих планова за младе, али и осталих докумената јавне политике од значаја за младе које доноси ЈЛС.

Приступ интегрисаним услугама на локалном нивоу је од суштинског значаја за младе, те је зато битно омогућити учешће представницима младих и у другим саветодавним и сталним радним телима на локалном и покрајинском нивоу, као што су савети за локални економски развој, социјално-економски савети, привредно-економски савети, савети за запошљавање, локални савети за миграције итд.

Будући да је за Србију изузетно важно активно учешће младих у телима, структурама и конференцијама које се одвијају на међународном нивоу, посебна пажња у оквиру ове мере биће усмерена ка даљем развијању механизма за учешће младих и представника МОС-а у раду коменадмент тела Савета Европе и Регионалне канцеларије за сарадњу младих као и у међународним конференцијама и форумима (ЕКОСОК, УНЕСКО итд.). Такође, у складу са стратешким опредељењем Србије за чланство у Европској Унији и досадашњем активном учешћу представника младих и доносилаца одлука из Србије на ЕУ конференцијама о младима, посебна пажња ће се посветити ЕУ дијалогу са младима. У складу са Одлуком Савета за младе маја 2021. године образован је Стални стручни тим за ЕУ дијалог младих. Координацију рада, стручне и административне послове за Стални стручни тим за ЕУ дијалог младих обавља КОМС.

Врста мере: регулаторна и информативно-едукативна

Мера 3.2 Подстицање волонтирања и активизма код младих

У складу са принципом друштвене одговорности и солидарности, млади треба активно да доприносе изградњи и неговању друштвених вредности и развоју своје заједнице, нарочито путем различитих облика волонтерских активности и да изражавају међугенерациску солидарност и активно раде на стварању услова за једнако и пуно учешће у свим аспектима друштвеног живота сваке младе особе. Подстиче се и развија

¹³⁹ Речник омладинске политике је израђен у оквиру пројекта „Искорак” КОМС-а, финансираном од стране МОС-а; развијен је у сарадњи са НАКЗМ и НАПОР-ом, доступан на <https://koms.rs/2016/08/16/preuzmi-besplatno-recnik-omladinske-politike/>

¹⁴⁰ Измењена и допуњена Европска повеља о партиципацији младих у локалном и регионалном животу, Савет Европе, доступно на <https://rm.coe.int/168071b549>

одговорност лица која раде са младима, као и одговорност младих у односу на њихове обавезе у друштву.

Волонтеризам позитивно утиче на развој личности и стицање важних компетенција за даљи професионални и лични развој младих, а уједно и доноси добробит целокупном друштву. Закон о волонтирању¹⁴¹ на националном нивоу уређује основну материју везану за волонтирање, али не уређује посебно област волонтирања младих. Будући да је у току рад на изменама и допунама овог Закона, важно је да се омогући подстицајно волонтерско окружење као и да се регулише волонтирање у ванредним ситуацијама. Међународни нормативни оквир који се односи на волонтирање обухвата различите стратешке документе, законе и програме, пре свега, Европске уније, Савета Европе и Уједињених нација. Међународни документи су важан оквир и за израду и измене и допуне домаћег нормативног оквира. За младе је посебно важна Европска иницијатива за солидарност 2021-2027¹⁴², програм Европске комисије који је намењен младима и пружа им прилику за стицања искуства живота и рада у некој странијој земљи кроз програме волонтирања и рада. Програм подржава и развој дигиталних вештина, промовише инклузију и еколошки одрживо и одговорно понашање међу учесницима и учешће младих у демократским процесима и грађански ангажман. У складу са флексибилношћу програма, у 2021. години додата је као важна тематска област - здравље, те ће програм мобилисати младе људе у пројекте који се баве здравственим изазовима. Да би млади у Србији могли да користе овај програм у потпуности, кроз меру 3.2 радиће се и на укључивању Србије у овај програм као пуноправне учеснице, а не само као партнерске земље.

Наставиће се даљи развој и подршка националном програму волонтирања „Млади су закон” који МОС реализује у сарадњи са цивилним друштвом у континуитету од 2010. године. Кроз овај програм организоваће се међународни омладински кампови, спроводити омладински волонтерски пројекти, развијати пројектне идеје неформалних група младих за унапређење локалне средине уз менторску подршку и радне акције у циљу уређења простора за младе у локалним заједницама, заштите животне средине, подстицања хуманости и солидарности, разумевања и толеранције, безбедности и међугенерациске сарадње. Посебна пажња посветиће се већој информисаности младих о могућностима укључивања у програм „Млади су закон” и даљем развоју платформе <https://mladisuzakon.rs/> као и промоцији волонтеризма.

Иако подаци истраживања положаја и потреба младих¹⁴³ указују да годинама расте број младих који је учествовао у волонтерским активностима (31% 2020. године а 22% 2015. године) и да млади имају огромну подршку породице за волонтирање (2020. године 93%), у међународним истраживањима Србија заузима веома ниско место по питању волонтирања уопште. Према Глобалном индексу развоја младих (YDI)¹⁴⁴ 2016. године на индикатору грађанског учешћа (који узима у обзир и време које млади проводе у волонтерским активностима), Србија се налази на Индексу развоја младих YDI на 155. од 183 места (скор 0,248), док је по укупном скору на YDI (0,693) Србија на 48. месту. Овај индекс развоја младих (узраст 15-29 година) има пет домена који се односе на:

¹⁴¹ Закон о волонтирању („Службени гласник РС”, број 36/10)

¹⁴² Regulation of the European Parliament and of the Council laying down the legal framework of the European Solidarity Corps and amending Regulations (EU) No 1288/2013, (EU) No 1293/2013, (EU) No 1303/2013, (EU) No 1305/2013, (EU) No 1306/2013 and Decision No 1313/2013/EU

¹⁴³ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 290.

¹⁴⁴ Global Youth Development Index, 2016 <https://thecommonwealth.org/youthdevelopmentindex>

образовање, здравље и благостање, запошљавање, политичко учешће и грађанско учешће младих. Августа 2021. године објављен је нови Глобални индекс развоја младих¹⁴⁵. За разлику од претходних индекса, уведена су два нова домена: мир и безбедност и једнакост и инклузивност, док су политичко и грађанско/друштвено учешће интегрисани у један. Србија има укупан скор 0,802 и налази се на 32. месту од 181 земље (висок ниво развоја младих). У домену грађанског и политичког учешћа Србија је на 113. месту са скором 0,258, те од свих домена овде има најслабији резултат.

Зато је неопходно даље радити на промовисању грађанске партиципације младих и волонтирања, информисању о могућностима укључивања, промоцији солидарности и поштовању начела Програма Волонтери Уједињених нација¹⁴⁶ да је волонтирање лични избор, легитиман начин учешћа грађана у активностима заједнице, да омогућава појединцима и групама да се баве хуманим, еколошким и социјалним питањима, затим да је волонтирање неплаћен посао који не замењује плаћени посао и не замењује плаћене раднике и не представља опасност за безбедност посла плаћеним радницима. Радиће се на увођењу система званичног признавања знања и вештина који се неформално стичу кроз волонтирање, одрживости волонтерских активности и активног учешћа младих у друштву. Радиће се и на препознавању иновативних начина волонтирања младих, као што је онлајн волонтирање, и на унапређивању волонтерских сервиса.

У оквиру ове мере посебна пажња ће се посветити укључивању неформалних група младих, ученичких и студентских парламената у волонтерске активности и обуци младих и организатора волонтерских услуга за волонтирање у регуларним ситуацијама и у ванредним ситуацијама.

У закључцима и препорукама компаративне анализе положаја младих у Србији са другим европским земљама¹⁴⁷ наводи се да подаци истраживања положаја и потреба младих указују на мали степен учешћа младих у друштвено-политичким дешавањима, у раду удружења, културно-уметничких друштава, политичких партија, као и на мало учешће у културно-уметничким догађајима и културно-уметничкомстваралаштву. Највише активизма млади показују када је у питању рекреативно бављење спортом.

Такође се наводи да према подацима Евростата за изражавање мишљења о грађанским и политичким питањима преко вебсајтова (блогова, друштвених мрежа итд.) у 2019. години користило је 15% младих узраста 16-29 година у ЕУ27 (16% мушкарци и 13% жене), а у Србији 10% (11% мушкарци и 9% жене).

У складу са изнетим препорукама, радиће се више на укључивању младих у друштво и кроз коришћење дигиталних алатки и наставиће се са коришћењем U-Reporta УНИЦЕФ-а као корисне алатке за активније учешће младих у друштву, долажењем до њихових ставова и предлога о питањима за које су заинтересовани, правременог и

¹⁴⁵ Global Youth Development Index, 2021. <https://thecommonwealth.org/media/news/new-global-youth-development-index-shows-improvement-state-young-people>

¹⁴⁶ United Nations Volunteers acclamation of 'Declaration on Volunteering for a sustainable future' (17 September 2011).

¹⁴⁷ Клашња, С. (2020): Основни показатељи положаја младих у Србији. Министарство омладине и спорта, стр. 59.

објективног информисања младих о свим темама укључујући и COVID-19, онлајн обука и волонтирања.

Врста мере: регулаторна и информативно-едукативна

Мера 3.3. Унапређење међународне сарадње, размене искуства и пракси младих и осталих субјеката омладинске политике и учешће у развоју, праћењу и евалуацији међународних докумената омладинске политике

У оквиру ове мере реализоваће се конкретне активности усмерене ка већем учешћу младих у међународним конференцијама, форумима, разменама, учешћу у програмима и фондовима ЕУ као што су Еразмус+, Европска иницијатива за солидарност, Хоризонт Европа, Европски социјални фонд плус, као и у регионалним иницијативама, ангажовању, повезивању и оснаживању младих и омладинских удружења и савеза у циљу размене искустава, примера добре праксе и реализације заједничких пројеката у складу са основним начелима домаћих и међународних докумената у области омладинске политике и подршке младима у пандемијском и постпандемијском периоду.

Стратегија омладинског сектора Савета Европе до 2030. године као и Стратегија ЕУ за младе за период 2019–2027. године су јасно истакле значај процеса заједничког доношења одлука од стране младих и представника државних органа задужених за младе. Будући да Србија има представнике доносилаца одлука и младих у коменаџмент структурама Савета Европе (Надзорни одбор за младе и Саветодавно тело младих) као и у Партнерству Европске комисије и Савета Европе, предвиђено је даље активно учешће младих са доносиоцима одлука у овим структурама.

Од почетка оснивања Регионалне канцеларије за сарадњу младих, Србија има омладинског представника у Управном одбору овог тела који заступа интересе младих и равноправно одлучује са осталим владиним и омладинским представницима о свим питањима из надлежности УО.

У оквиру пројекта „Омладинска лабораторија Западног Балкана”, који спроводи Савет за регионалну сарадњу уз финансијску подршку ЕУ, у 6 економија Западног Балкана у току 2021. године млади и доносиоци одлука су кроз систем коменаџмента радили на питању повећања запошљивости младих, а у току 2021. године започет је рад на другом приоритету који су млади дефинисали, а то је ментално здравље младих. Планирано је даље учешће младих у овом и сличним регионалним пројектима који повезују младе и представнике власти у њиховим настојањима да допринесу решавању кључних изазова са којима се млади суочавају у региону и свету.

Да би се осигурало учешће младих из Србије и да би се чуло њихово мишљење у битним процесима на нивоу Европске уније и Савета Европе при Савету за младе образован је 2021. године и Стални стручни тим за ЕУ дијалог младих, што представља јединствен пример формирања оваквог радног тела у држави која није ЕУ чланица. ЕУ дијалог са младима је континуирани процес консултација између младих и доносилаца одлука у ЕУ, са циљем заједничког дефинисања и спровођења политика значајних за младе на свим нивоима а који су у складу са једанаест европских циљева за унапређење положаја младих, који одражавају ставове и приоритете европске омладине. При Савету за младе формиран је и Стални стручни тим за имплементацију Бонског процеса, којим се стичу предуслови за имплементацију заједничког стратешког

документа Савета Европе и Европске комисије, Декларације о омладинском раду, донете децембра 2020. године на Трећој Конвенцији о омладинском раду.

Наставиће се и са укључивањем младих у активности глобалног образовања, кроз сарадњу са Центром Север-југ Савета Европе, чији је Србија члан. Радиће се на већем информисању младих о принципима глобалног образовања, развијању и примени различитих кампања и акција, посебно током обележавања Недеље глобалног образовања.

Наставиће се подршка раду омладинских делегата при Уједињеним нацијама, будући да је то један од добрих механизма да се глас младих из Србије чује у различитим телима при УН, као и да се млади широм света повежу у заједничким настојањима да унапреде положај и квалитет живота младих широм планете кроз активно учешће у реализацији и праћењу спровођења циљева одрживог развоја, али и других битних докумената на међународном нивоу.

У оквиру ове мере подржаће се и активности које допроне укључивању младих из Србије у различите међународне омладинске активности, скупове и манифестације као и у реализацију међународних споразума и меморандума о сарадњи. Такође, уложиће се додатна средства у финансирање младих талената који стичу знања на престижним међународним високошколским установама као и активности на омогућавању њиховог адекватног запошљавања и samozapoшљавања у Србији и повезивању са иновативним пројектима који се одвијају на факултетима на којима су се школовали.

Будући да је 2022. година проглашена Европском годином младих као и да је Нови Сад понео престижну титулу Европске престонице културе 2022. године, планиран је наставак низа активности на међународној размени младих, развијању њихових креативних потенцијала и умрежавања, а којима ће се осигурати и одрживост изузетних резултата постигнутих у Србији, у склопу активности реализованих кроз програме ОПЕНС-а, односно Европске престонице младих 2019. године.

Врста мере: подстицајна и информативно-едукативна

Мера 3.4 Развијени механизми омладинског одговорног буџетирања на свим нивоима

У циљу праћења укупног издвајања за младе на свим нивоима, посебна пажња ће се посветити развијању механизма за омладинско одговорно буџетирање, будући да се на свим нивоима власти планирају и реализују средства за активности које су усмерене и ка младима, али да тренутно не постоји механизам преко кога би сви органи на националном, покрајинском и локалном нивоу власти исказали износ средстава који је директно намењен младима. Такође у индикаторима различитих докумената јавних политика, сем у Стратегији за младе, углавном се не могу наћи омладинско сензитивни индикатори као што постоје када је у питању родно одговорно буџетирање.

Зато је потребно израдити Смернице за омладински одговорно буџетирање за све нивое власти и пратити њихову примену. Да би се сагледала укупна издвајања за омладинску политику из државних извора, потребно је посебно издвојити укупне буџете који су намењени за реализацију омладинске политике код свих нивоа власти. Такође је важно у планирању и реализацији буџета имати и податке о томе колики део буџета је намењен за спровођење омладинске политике који се издваја за подршку удружењима младих и за младе и њиховим савезима и канцеларијама за младе кроз конкурсе на

националном, покрајинском и локалном нивоу у односу на целокупан буџет намењен за омладинску политику.

Постојање ових података је важно јер омогућава да се реално сагледају буџетска издвајања за младе као и степен реализације опредељених буџетских средстава.

Такође, потребно је да се успостави механизам на основу кога ће се пратити издвајање за младе које даје међународна заједница кроз различите програме и пројекте. Поред сагледавања укупног издвајања за младе, битно је сагледати и за које тематске области се улажу средства, што ће помоћи и код бољег планирања и спровођења нових пројеката.

Врста мере: регулаторна и подстицајна

Мера 3.5 Оснаживање и системска подршка удружењима и канцеларијама за младе у креирању, имплементацији и праћењу јавних политика кроз међусекторску сарадњу и дијалог свих релевантних актера

У Стратегији се велика пажња поклања подршци смисленом учешћу младих у демократском животу и унапређивању приступа младих остваривању својих права. У том циљу, посебно ће се радити на повећању капацитета омладинског цивилног сектора и канцеларија за младе за учешће у партиципаторној демократији и демократском грађанству. За младе и оне који раде са младима из невладиног сектора битно је оснажити младе да искористе различите механизме за учешће у креирању, спровођењу и праћењу ефеката јавних политика на младе. Истраживања положаја и потреба младих указују да је нешто мање од трећине младих спремно да се ангажује у раду различитих тела и органа која могу да иницирају или доносе одлуке од значаја за младе (ученички/студентски парламент, локални савет за младе, удружење, политичке странке итд.). Такође, свега 4,2% младих желе да се укључе у јавне расправе поводом усвајања прописа од интереса за младе.

Потребно је континуирано радити на подизању капацитета удружења и канцеларија за младе за учешће у изради докумената јавних политика и консултовати их током рада Сталног стручног тима за ЕУ дијалог младих и Сталног стручног тима за имплементацију Бонског процеса, који своје извештаје подносе Савету за младе. Према подацима Евростата за комуникацију са јавним властима, у последњих 12 месеци у 2019. години интернет је користило 57% младих у ЕУ27, а у Србији 33%. Свега 12% младих (13% мушкараца и 12% жена) у ЕУ27 је 2019. године користило интернет за учешће у гласању, јавним расправама и консултацијама, док је у Србији тај проценат још мањи и износи 4% (нема разлике у половима), иако интернет у РС свакодневно користи 96% младих, а у ЕУ27 94%. Велику улогу у подизању капацитета удружења и канцеларија за младе и младих за активно учешће у друштвеном животу имају омладински радници. Омладински рад јача партиципацију младих у друштву и помаже им да се изразе и да реализују своје потенцијале. Зато ће се кроз меру 3.5 радити на додатном информисању младих о различитим могућностима учешћа у изради и праћењу реализације јавних политика и подржати удружења и канцеларије за младе за активно учешће у овим процесима, кроз међусекторску сарадњу и дијалог свих субјеката омладинске политике.

Врста мере: регулаторна и информативно-едукативна

Посебан циљ 3. Млади су активни учесници друштва на свим нивоима

МЕРА 3.1	МЕРА 3.2	МЕРА 3.3
<p>Креирање услова за укључивање младих у процесе доношења одлука и политика од значаја за младе, као и њиховог развоја, примене, праћења спровођења и вредновања</p> <p><u>Показатељи резултата</u></p> <p>Показатељ 1. Број састанака националног, покрајинског и локалног савета за младе у једној календарској години</p> <p>Почетна вредност (2021): 5 састанака на националном нивоу; покрајински и локални ниво: нема података Циљана вредност (2030): минимално 4 састанка годишње за сваки ниво Извор верификације: Записници са седница савета за младе, извештаји МОС/Покрајински секретаријат за спорт и омладину и ЈЛС</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, покрајински органи надлежни за младе, ЈЛС</p> <p>Показатељ 2. Број младих који су укључени у механизам ЕУ дијалога¹⁴⁸</p>	<p>Подстицање волонтирања и активизма код младих</p> <p><u>Показатељи резултата</u></p> <p>Показатељ 1. Удео младих који су волонтирали у последњих годину дана</p> <p>Почетна вредност (2020): 11%¹⁴⁹ Циљана вредност (2030): 25% Извор верификације: Годишње Истраживање положаја и потреба младих, МОС</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за рад и запошљавање, покрајински органи надлежни за младе, ЈЛС</p> <p>Показатељ 2. Број неформалних група које су подржане у току једне календарске године на локалном, покрајинском и националном нивоу</p> <p>Почетна вредност (2021): 2300¹⁵⁰ Циљана вредност (2030): 3000 Извори верификације: Годишњи извештаји МОС, Покрајински секретаријат за</p>	<p>Унапређење међународне сарадње, размене искуства и пракси младих и осталих СОП и учешће у развоју, праћењу и евалуацији међународних докумената омладинске политике</p> <p><u>Показатељи резултата</u></p> <p>Показатељ 1. Износ буџета различитих министарстава намењен за подршку учешћа младих и СОП у међународним телима/процесима/форумима и организацијама</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 12.000.000,00 динара Извор верификације: Годишњи буџети министарстава, покрајинских органа надлежних за младе и ЈЛС</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за европске интеграције, министарство надлежно за образовање, покрајински органи надлежни за младе, ЈЛС</p> <p>Показатељ 2. Број међународних процеса/механизма у којима млади утичу на доношење одлука на годишњем нивоу</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 5 годишње</p>

¹⁴⁸ Континуирани процес консултација између младих и доносиоца одлука у циљу заједничког дефинисања и спровођења политика значајних за младе на свим нивоима. ЕУ дијалог са младима осигурава активно учешће младих у процесима доношења одлука тако што им даје простор да слободно износе своја мишљења и препоруке, доприносећи тако унапређењу положаја младих (нпр. кроз учешће у радним групама, консултацијама, јавним расправама итд.). Наведено према: <https://dijalog.rs/eu-dijalog-sa-mladima/> приступљено 12.11. 2021.

<p>у једној календарској години</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 3000 Извори верификације: Годишњи извештај МОС-а, МЕИ и КОМС-а</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за европске интеграције, покрајински органи надлежни за младе, ЈЛС</p>	<p>спорт и омладину, ЈЛС, удружења</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за омладину, покрајински органи надлежни за младе, ЈЛС</p> <p>Показатељ 3. Број обучених организатора волонтерских услуга (за волонтирање у регуларним ситуацијама и за волонтирање у ванредним ситуацијама)</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 180 организатора волонтерских услуга Извор верификације: Годишњи извештај МОС и Јединствена евиденција волонтерских активности</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за рад и запошљавање, покрајински органи надлежни за младе, ЈЛС</p>	<p>Извор верификације: Годишњи извештаји МОС-а, МЕИ, МСП</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за европске интеграције, министарство надлежно за спољну политику, покрајински органи надлежни за младе, ЈЛС</p> <p>Показатељ 3. Удео младих који су упознати са циљевима одрживог развоја УН Почетна вредност (2020): 43%¹⁵¹ Циљана вредност (2030): 67% Извор верификације: Годишње истраживање положаја и потреба младих, МОС</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за демографију и популациону политику, РЗС</p> <p>Показатељ 4. Број удружења, КЗМ и савеза који су подржани да спроводе пројекте/активности, у складу са принципима глобалног образовања на локалном, покрајинском и националном нивоу</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 10 Извори верификације: Годишњи извештај МОС-а, МЕИ, Покрајински секретаријат за спорт и омладину/извештај ЈЛС</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство</p>
---	---	---

¹⁴⁹ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 289.

¹⁵⁰ База података МОС-а

¹⁵¹ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 207.

		<p>надлежно за младе, министарство надлежно за европске интеграције, покрајински органи надлежни за младе, ЈЛС</p> <p>Показатељ 5. Број међународних докумената омладинске политике у чијем развоју, праћењу и евалуацији учествују млади.</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 5 Извори верификације: Годишњи извештај МОС/Покрајински секретаријат за спорт и омладину/ извештај ЈЛС</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за европске интеграције, покрајински органи надлежни за младе, ЈЛС</p>
МЕРА 3.4	МЕРА 3.5	
<p>Развијени механизми омладинског одговорног буџетирања на свим нивоима</p> <p><u>Показатељи резултата</u></p> <p>Показатељ 1. Национални, покрајински и локални буџети се развијају у складу са смерницама за омладинско одговорно буџетирање Почетна вредност: Не Циљана вредност (2024): Да Извори верификације: Извештаји МОС/министарстава надлежних за различите области омладинске политике/Покрајински секретаријат за спорт и омладину, ЈЛС</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за финансије, министарства надлежна за различите области омладинске политике, покрајински органи надлежни за младе, ЈЛС</p>	<p>Оснаживање и системска подршка удружењима и канцеларијама за младе у креирању, имплементацији и праћењу јавних политика кроз међусекторску сарадњу и дијалог свих релевантних актера</p> <p><u>Показатељи резултата:</u></p> <p>Показатељ 1. Број активности подршке на годишњем нивоу</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 10 Извори верификације: Извештаји МОС/Покрајински секретаријат за спорт и омладину, ЈЛС, удружења</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарства надлежна за различите области омладинске политике, покрајински органи надлежни за младе, ЈЛС</p> <p>Показатељ 2. Удео младих који је спреман да се ангажује у раду тела које иницира или доноси</p>	

<p>Показатељ 2. Удео буџета намењен за спровођење омладинске политике који се издваја за подршку удружењима младих и за младе и њиховим савезима и КзМ на националном и покрајинском и локалном нивоу у односу на целокупан буџет намењен за младе на годишњем нивоу</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 67% Извори верификације: Закон о буџету РС, покрајински и локални буџети</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за друштвени дијалог, министарства надлежна за различите области омладинске политике, покрајински органи надлежни за младе, ЈЛС</p> <p>Показатељ 3. Удео ЈЛС које издвајају средства из буџета за подршку удружењима младих и за младе кроз јавне конкурсе у укупном броју ЈЛС у току календарске године: Почетна вредност: нема податка¹⁵² Циљана вредност (2030): 42% Извор верификације: Годишњи извештај ЈЛС</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: ЈЛС</p>	<p>одлуке од значаја за младе (ученички/студентски парламент, локални савет за младе, удружење, политичке странке итд.)</p> <p>Почетна вредност (2020): 32%¹⁵³ Циљана вредност (2030): 67% Извори верификације: Годишње истраживање положаја и потреба младих, МОС</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за људска и мањинска права и друштвени дијалог, министарства надлежна за различите области омладинске политике, покрајински органи надлежни за младе, ЈЛС</p> <p>Показатељ 3. Удео младих који желе да се укључе у јавне расправе поводом усвајања прописа од интереса за младе Почетна вредност (2018): 4,2%¹⁵⁴ Циљана вредност (2030): 30% Извори верификације: Годишње истраживање положаја и потреба младих, МОС</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за људска и мањинска права и друштвени дијалог, министарство надлежно за државну управу и локалну самоуправу, покрајински органи надлежни за младе, ЈЛС</p>
---	--

Посебан циљ 4. Млади имају равноправне могућности и подстицаје да развијају своје потенцијале и компетенције, које доводе до социјалног и економског осамостаљивања.

За постизање овог циља планирано је 6 мера:

Мера 4.1 Подршка развоју младих талената

Мера 4.2 Подршка развоју естетичких компетенција и стваралаштва младих

Мера 4.3 Подршка предузетништву и запошљивости младих

¹⁵² Постоје подаци из истраживања КОМС-а из 2021. године (21%) али они не обухватају територију АП Косово и Метохија, па се не могу узети као почетна вредност за целу територију РС.

¹⁵³ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 257.

¹⁵⁴ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 259.

Мера 4.4 Подршка постојећим и иновативним програмима за развој вештина управљања каријером младих

Мера 4.5 Подршка програмима за развој дигиталних компетенција и дигиталног грађанства

Мера 4.6 Подршка програмима мобилности младих

ОПИС МЕРА

Мера 4.1 Подршка развоју младих талената

Подршка развоју младих талената једна је од кључних активности МОС-а. Кроз рад Фонда за младе таленте који је основала Влада Републике Србије у циљу подстицања и вредновања изузетних постигнућа младих у различитим областима, као и њиховог даљег усавршавања и професионалног развоја, вреднују се успешни и вредни млади. Сваке године финансијску подршку добија преко 3.500 најбољих средњошколаца и студената, а пријави се близу 5.000. Фонд је од 2008. године до данас доделио 34.613 награда и стипендија у укупној вредности од скоро 78 милина евра. У буџету за 2022. годину опредељена су средства за повећање броја стипендираних студената и износа њихових стипендија. План је да се Фонд сваке године увећава.

И поред значајних резултата Фонда, потребна је његова промоција као механизма за подизање мотивације младих за достизање најбољих резултата у области наука и уметности. Према истраживању о Положају и потребама младих у 2020. години¹⁵⁵, само четвртина младих зна шта је Фонд, а сличан је податак за последњих пет година. Потребна је и промоција добитника средстава из Фонда за младе таленте. План је да се развију додатни модели и механизми који ће осигурати да Фондови стипендисти буду активни у својим заједницама, да доприносе напретку средине у којој живе, промовишу позитивне вредности, солидарност и емпатију и да стварају заједницу у којој ће се поштовати сваки појединац без обзира на године, пол, националну припадност, верско убеђење, друштвено порекло и друге личне карактеристике и улоге. Циљ је да млади таленти остану у земљи, буду промотери и ментори другим младима и допринесу друштвеном развоју своје земље.

Ова мера ће се пратити преко броја младих који су добили финансијску подршку на годишњем нивоу из Фонда за младе таленте, да ли су се запослили у одређеном року у својој земљи, колико су лично допринели развоју своје заједнице и колико је њихов успех промовисан као вредност и пример другим младима.

Врста мере: Подстицајна

Мера 4.2 Подршка развоју естетичких компетенција¹⁵⁶ и стваралаштва младих

¹⁵⁵ Истраживање о положају и потребама младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 247.

¹⁵⁶ Међупредметна компетенција за крај средњег образовања: https://ceo.edu.rs/wp-content/uploads/obrazovni_standardi/Opsti_standardi_postignuca/MEDJUPREDMETNE%20KOMPETENCIJE.pdf

Компетенције младих потребне за будућност у времену изузетно брзих промена захтевају флексибилност и стално прилагођавање образовања кроз стицање нових знања и развој вештина, што се најбрже остварује креирањем и применом различитих програма неформалног образовања и информалног учења. Исходи и утицаји формалног и неформалног образовања, али и информалног учења мере се преко нивоа развоја компетенција и њиховог коришћења за различите ситуације у којима ће се млади наћи. Број и врста потребних компетенција свакој особи, а посебно младима, у сталном је порасту, што је одраз убрзаног напредовања технологије, дигитализације, рапидног повећавања односа и релација у друштву, мобилности младих, глобализације и промене приоритета на глобалном нивоу.

Естетичка компетенција, као једна од међупредметних компетенција, важна је за обогаћивање младих у погледу широког разумевања културног наслеђа људске заједнице, вредновања уметничких дела и културе уопште и развијање свести о значају културе за развој људског друштва.

Неформално образовање и информално учење младих о култури, естетским вредностима, о критичком вредновању уметничких дела, наћи ће место у програмима младих и за младе. Истовремено, ствараће се услови за подршку младима за креирање културних садржаја и уметничких дела. Подстицаће се аматерско културно и уметничко стваралаштво, примена нових технологија у култури, дигитализација и развој дигиталне истраживачке инфраструктуре, културно и уметничко стваралаштво друштвено осетљивих група.

За реализацију ове мере биће неопходна сарадња МОС-а и Министарства културе и информисања, а од кључног значаја је и сарадња удружења младих и за младе са локалним институцијама културе, образовања, цивилним сектором, медијима, бизнисом.

Показатељи успеха у остваривању ове мере пратиће се преко броја програма неформалног образовања који као исход имају развој естетичке компетенције, броја удружења младих који нуде овакве програме и акредитовани су ЈПОА, развоја аматерских активности на локалном нивоу (према полу).

У фокусу ће бити млади из категорија у ризику од социјалне искључености, будући да је култура област која нуди различите могућности за стварање, развијање самопоуздања, напредовање и укљученост у заједницу.

Врста мере: Информативно-едукативна

Мера 4.3 Подршка предузетништву и запошљивости младих

Незапосленост младих у Републици Србији према подацима Евростата за 2019. годину који су дати за 35 земаља за младе од 15 до 29 година, износи 21,5% (за мушкарце 20,8% и за жене 22,5%), док је просек у ЕУ27 11,9% (за мушкарце 12% а за жене 11,8%)¹⁵⁷, те је потребно још доста напора уложити у побољшање положаја младих на тржишту рада. Посебна пажња треба да се посвети омладинском предузетништву и повећању удела жена у овој области (само 23% samozапослених у Србији су жене).

¹⁵⁷ С. Клашња: Основни показатељи положаја младих у Србији. Министарство омладине и спорта, 2020 [https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/Analiza%20osnovnih%20pokazatelja%20polozaja%20mladih,%20MOS%20S.%20Klasnja%20novembar%202020.%20godine%20\(2\).pdf](https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/Analiza%20osnovnih%20pokazatelja%20polozaja%20mladih,%20MOS%20S.%20Klasnja%20novembar%202020.%20godine%20(2).pdf)

Влада РС спроводи системске мере у циљу унапређивања запошљавања младих у сарадњи са привредним и невладиним сектором. Наставља се подршка Владе РС и МОС-а предузетништву младих. Последњих неколико година млади су кроз пројекте развијали и реализовали програме едукације младих за покретање сопственог бизниса и управљање својом каријером, а резултати пројеката су из године у годину све видљивији.

Ех-ante анализи¹⁵⁸ показује да се млади предузетници суочавају са низом тешкоћа, међу којима су најважније препреке: приступ финансијама, оптерећујући фискални терет и парафискални и административни намети као и недостатак информација, практичних вештина и менторства. Више студија указује на неодговарајуће предузетничко учење у оквиру формалног образовања као и недостатак релевантних неформалних образовних програма. Поједине групе младих се суочавају са додатним баријерама за започињање свог посла. Млади са физичким инвалидитетом се сусрећу са неодговарајућом инфраструктуром јавних установа и недостатком потребних квалификација запослених у јавној управи, младе жене са недостатком информација о предузетништву жена и усклађивањем пословног и приватног живота, социјално угрожени млади мушкарци и младе жене са проблемима са поновним стицањем права на социјалну помоћ уколико им посао претрпи неуспех, млади Роми са дискриминацијом и недостатком услова за обезбеђивање финансија.

Напредовање у подршци младима у предузетништву и запошљавању пратиће се преко нивоа њиховог информисања о условима и могућности за покретање сопственог посла, преко показатеља њиховог оснаживања/развијања капацитета за самозапошљавање и броја оних који су организовали сопствени посао. Пратиће се и број младих који су користили подстицајне мере, односно, бесповратна средства за жене предузетнице и младе према Уредби Владе од 24. децембра 2021. године.

Ова мера довешће до вишег нивоа предузетничких компетенција младих, бољег информисања младих о могућностима и подстицајима који им се нуде за самозапошљавање, повећаној одрживости основаних предузетничких компанија од стране младих.

Осим квантитативних података, истраживаће се и најчешће препреке, тешкоће и изазови у предузетништву по мишљењу и искуству младих, како би се радило на њиховом ефикаснијем превазилажењу.

Врста мере: подстицајна и информативно-едукативна

Мера 4.4 Подршка постојећим и иновативним програмима за развој вештина управљања каријером младих

Каријерно вођење и саветовање, питање професионалног идентитета, избора правог професионалног пута у условима динамичних промена друштва, кључна је област личног, образовног и професионалног развоја младих.

Мултисекторски карактер ове мере допринео је да се ова област дефинише у документима јавне политике и законима више министарстава. Прва стратегија каријерног вођења и саветовања у Републици Србији усвојена је 2010. године на предлог и уз координацију МОС-а. У њеној изради учествовали су министарства

¹⁵⁸ Ех-ante анализа НСМ 2015-2025. стр. 13.

надлежна за просвету и запошљавање, НЗС, Привредна комора, универзитети, ЈЛС, организације цивилног друштва. МОС је у последњој деценији континуирано пружао подршку удружењима младих, организацијама цивилног друштва усмереним на младе и њиховим савезима који спроводе пројекте каријерног вођења и саветовања за повећање запошљивости, запошљавања и предузетништва. Школе, КЗМ и невладине организације интензивно сарађују на локалном нивоу у овој области. Развијен је системски приступ кроз обуке младих у средњој школи, отварање центара за развој каријере при универзитетима и факултетима, обавезу образовних установа да имају тимове за каријерно вођење. Значајан допринос пружају и страни партнери тако да су, уз стручну подршку донатора, развијени програми, водичи, приручници, вебинари како би се на најефикаснији начин одговорило на изазове са којима се млади суочавају у овој области. Као препоручени оквир у осигурању квалитета, развијени су стандарди каријерног вођења и саветовања који пружају основу за планирање, развој и евалуацију услуга у секторима образовања, запошљавања, социјалне заштите и младих.

Потребе за јачањем вештина младих у управљању својом каријером и даље постоје и биће све веће, имајући у виду нестанак неких занимања и јављање бројних нових. Према резултатима истраживања о положају и потребама младих, око 55% младих није учествовало у активностима каријерног вођења и саветовања. Праћење нових потреба за одређеним пословима, захтевима које ти послови постављају, убрзаће иновирање постојећих програма и развијање нових компетенција. Фокус је на младима са инвалидитетом.

Млади ће радити на промоцији програма каријерног вођења и саветовања. Већ су укључени у радне групе за припрему закона о радним праксама и изменама и допунама Закона о волонтирању. Модел каријерног центра у канцеларијама за младе развијен је и пилотиран у неколико градова. Њихови запослени су додатним обукама сензибилисани за професионалну оријентацију или каријерно вођење и успешно сарађују са осталим актерима на локалном нивоу, нарочито у погледу пружања услуга каријерног информисања младих. Многе невладине организације на локалном нивоу показале су се ефикасним у пружању каријерног вођења особама из НЕЕТ категорије, онима који су напустили образовање, Ромима или мигрантској популацији.¹⁵⁹

Резултати примене ове мере пратиће се преко показатеља о активном укључивању младих у програме каријерног вођења и саветовања, као и спровођење адекватних програма активности управљања каријером од стране њихових удружења и савеза. Квалитет програма ће се пратити и вредновати преко оних носилаца програма (провајдера) који пружају услуге каријерног вођења и саветовања у складу са усвојеним стандардима.

Врста мере: информативно-едукативна

Мера 4.5 Подршка програмима за развој дигиталних компетенција и дигиталног грађанства

Дигиталне вештине у савременим условима омогућавају запослење, продуктивност, креативност и успех нарочито младих који редовно развијају основне вештине, а затим

¹⁵⁹ Извор: Каријерно вођење у Србији као подршка ширим циљевима запошљавања, запошљивости и образовања, ЕТФ
[file:///C:/Users/User/Desktop/%D0%9D%D0%A1%D0%9C%20%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B5%20%D0%BA%D0%B0%20%D1%84%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%83/_03%20Serbian%20Career%20guidance Factsheet_Serbia%20-%20Translated_clean_0.pdf](file:///C:/Users/User/Desktop/%D0%9D%D0%A1%D0%9C%20%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B5%20%D0%BA%D0%B0%20%D1%84%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%83/_03%20Serbian%20Career%20guidance%20Factsheet_Serbia%20-%20Translated_clean_0.pdf)

имају могућност да напредују и стекну више нивое дигиталне стручности, што им омогућава учествовање у индустријским секторима у настајању и оснивање сопствених предузећа, односно конкурентност на тржишту рада. Већ сада основне дигиталне вештине захтева већина послова. Употреба ИКТ је значајно порасла у последњих пет година на више од 90% радних места, а у будућности ће готово сва радна места захтевати дигиталне вештине¹⁶⁰. Познавање дигиталних вештина може бити различитог степена, од основне дигиталне писмености потребне свим грађанима, до поседовања компетенција потребних за обављање конкретних послова на средњем нивоу и коначно до поседовања напредних специјализованих рачунарских вештина, као и научних истраживања у области информационих технологија и развоја.¹⁶¹

У основи ове компетенције је познавање општих принципа, механизма и логике на којима се заснивају дигиталне технологије и употреба различитих уређаја, софтвера и мрежа. Осим знања, дигитална компетенција подразумева вештине коришћења, приступања, селекције, вредновања, стварања, програмирања и дељења дигиталног садржаја. Млади користе дигиталне технологије кроз формално и неформално образовање и информално учење, за професионално ангажовање и усавршавање и активно учешће у друштвеном животу. Посебна вредност дигиталне писмености и дигиталне компетентности испољена је у време пандемије COVID-19 у свим областима живота, посебно у образовању и електронском пословању.

Неопходан је континуирани рад младих и са младима на изграђивању критичког става о предностима и изазовима са којима се суочавају приликом коришћења информационо-комуникационе технологије, пре свега, безбедности, угрожавања приватности и технолошке зависности, а истовремено је важно развијати и подржавати отвореност младих ка даљем усавршавању и развоју нових технологија, будући да је дигитализација кључна за бржи раст и развој друштва и добробити за младе у будућности.

МОС и Влада РС ће наставити подршку развоју дигитализације, дигиталне писмености, али и дигиталног грађанства које подразумева сигурно, одговорно и ефикасно коришћење технологија, познавање са правима и одговорностима дигиталних грађана, разумевање дигиталног света и управљање својим дигиталним животом.

Остваривање ове мере захтева истраживања и анализе степена развоја дигиталних компетенција младих, разлика међу њима према образовању, полу, типу насеља, региону, личним потребама, затим, мапирање најугроженијих група, доступности дигиталних уређаја и слично, како би планирање подршке развоју и имплементацији програма за јачање дигиталне компетенције било ефикасно и ефективно. Тако, на пример, у руралним подручјима су смањене могућности запошљавања, а рад који би се одвијао дигиталним путем представља шансу за младе из сеоских средина.

Развој и употреба дигиталних компетенција од стране младих пратиће се преко подржаних пројеката за младе на свим нивоима и укључених младих у обуке из области дигиталних вештина. Праћење броја младих, посебно жена, који се образују и обучавају за ИКТ занимања прате Министарство трговине, туризма и телекомуникација и Министарство просвете, науке и технолошког развоја.

¹⁶⁰ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/digital-skills-gap-europe>

¹⁶¹ Стратегија развоја дигиталних вештина у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године, „Службени гласник РС”, број 21 од 6. марта 2020.

Врста мере: информативно-едукативна

Мера 4.6 Подршка програмима мобилности младих

Мобилност младих на националном, регионалном, европском и ширем интернационалном нивоу јача њихов лични и професионални развој, подстиче оснаживање за активно учешће у демократском друштву, јачање организација младих, подизање квалитета омладинског рада, волонтеризма, промоцију инклузије, солидарности и интеркултуралног дијалога и сарадње. Размене младих и програми активности стручног усавршавања омладинских радника подржани кроз Еразмус+ програм доступни су младима, али недовољно се користе. Као основни разлог таквом стању види се недовољна информисаност о могућностима укључивања у овај програм, али и друге програме и пројекте мобилности младих.

Платформа „Тачка повратка” бави се пружањем релевантних информација за наше повратнике из иностранства који у РС желе да отпочну бизнис или да наставе професионалну каријеру, студирају, уложе у развој и слично, доприноси да се број младих са међународним искуством враћа у своју земљу. Посебну улогу у повратку младих образованих у нашу земљу има подршка коју држава пружа стварајући стабилне услове за радно ангажовање и друге услове за бољи квалитет живота младих. У 2021. години у нашу земљу вратило се преко 90.000 наших грађана из иностранства. Они су препознали нове могућности за запошљавање које су, пре свега, у вези са радом на даљину, али и другим приликама за младе. Очекивано је да ће се овај тренд наставити.

Већина младих је највише спремна да због посла промени место пребивалишта, али у великом броју наводе и школовање и брак. Због посла 9% младих свакодневно путује у друго место, већином узраста 25-30 година. Мало више од половине младих не планира да напусти земљу на дуже време у наредне две године, док 23,4% планира да напусти на одређено време или за стално. Уочава се раст броја младих који не планирају да напусте земљу у наредне две године. Млади који планирају да напусте земљу као најчешћи разлог наводе посао (84,8%) и то већином мушкарци.¹⁶²

Будући да миграције у себи носе и развојне потенцијале и да постоји спремност младих за промену места пребивалишта због посла и школовања, оне могу да буду у функцији веће запошљивости младих и развоја руралних средина уз примену одговарајућих подстицајних мера (стамбена подршка, образовно-културна понуда, доступност здравствено-социјалних услуга итд.).

Резултати примене ове мере пратиће се преко информисаности младих о програмима мобилности, броја младих који су у њима учествовали и степеном задовољства квалитетом програма.

Врста мере: информативно-едукативна

Посебан циљ 4. Млади имају равноправне могућности и подстицаје да развијају своје потенцијале и компетенције, које доводе до социјалног и економског осамостаљивања.

МЕРА 4.1	МЕРА 4.2	МЕРА 4.3
-----------------	-----------------	-----------------

¹⁶² Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 210.
<https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/Istrazivanje%20polozaja%20i%20potreba%20mladih%20u%20Srbiji%202020.pdf>

<p>Подршка развоју младих талената</p> <p><u>Показатељи резултата</u></p> <p>Показатељ 1. Број младих који су добили финансијску подршку Фонда за младе таленте Републике Србије у календарској години</p> <p>Почетна вредност (2020): 4200 (2100 жена)¹⁶³ Циљана вредност: 5000 (2500 жена) Извор верификације: Извештај Фонда за младе таленте Републике Србије</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе</p> <p>Показатељ 2. Број медијских објава којима се промовишу млади таленти Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 200 Извор верификације: медијске објаве</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарства надлежна за младе, министарство надлежно за образовање, покрајински органи, ЈЛС</p> <p>Показатељ 3. Удео стипендиста Фонда за младе таленте РС који су се</p>	<p>Подршка развоју естетичких компетенција¹⁶⁵ и стваралаштва младих</p> <p><u>Показатељи резултата</u></p> <p>Показатељ 1. Број програма/пројеката неформалног образовања који садрже активности за развој естетичких компетенција и стваралаштва младих</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 30 Извори верификације: Годишњи извештај МОС/Покрајински секретаријат за спорт и омладину/ЈЛС/Министарство културе и информисања / Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе с верским заједницама</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за културу и информисање, покрајински органи, ЈЛС</p> <p>Показатељ 2. Број младих који су укључени у програме/пројекте/акције за развој естетичких компетенција и стваралаштва младих на годишњем нивоу (према полу)</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 10000 (равномерна полна заступљеност) Извори верификације: Годишњи извештај МОС/ МКИ /ЈЛС/ Покрајински секретаријат за спорт и омладину/ Покрајински</p>	<p>Подршка предузетништву и запошљивости младих</p> <p><u>Показатељи резултата</u></p> <p>Показатељ 1. Број младих који су укључени у пројекте/акције за развој предузетничких компетенција и за побољшање запошљивости младих на годишњем нивоу (према полу)</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 8000 Извор верификације: Годишњи извештај МОС/Министарство привреде/Покрајински секретаријат за спорт и омладину/ЈЛС/Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања/Покрајински секретаријат за привреду и туризам</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарства надлежна за привреду, за рад, запошљавање и социјална питања, за младе, за културу и информисање, покрајински органи, ЈЛС</p> <p>Показатељ 2. Удео младих који су информисани о постојећим мерама подршке за samozapošljavanje на годишњем нивоу</p>
---	--	--

¹⁶³ Према Годишњој евалуацији спровођења акционог плана за спровођење Националне стратегије за младе за 2020. годину.

¹⁶⁵ Ученик је упознат са културним наслеђем људске заједнице, има свест о вредности културних и уметничких дела и њиховог значаја за развој друштва.

<p>запослили у Србији у року од шест месеци до годину дана након завршетка студија од укупног броја који су доставили потврду да су се запослили у Србији</p> <p>Почетна вредност (2021): 72%¹⁶⁴ Циљана вредност: 85 % Извор верификације: Извештај Фонда за младе таленте Републике Србије</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе</p>	<p>секретаријат за културу, јавно информисање и односе с верским заједницама</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за културу и информисање, покрајински органи, ЈЛС</p>	<p>Почетна вредност: нема податка Циљане вредности: 67% Извор верификације: Истраживање положаја и потреба младих, МОС</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарства надлежна за привреду, за рад, запошљавање и социјална питања, за омладину, за културу и информисање, покрајински органи, ЈЛС</p>
<p>МЕРА 4.4</p>	<p>МЕРА 4.5</p>	<p>МЕРА 4.6</p>
<p>Подршка постојећим и иновативним програмима за развој вештина управљања каријером младих</p> <p><u>Показатељи резултата</u></p> <p>Показатељ 1. Удео младих који су учествовали у активностима каријерног вођења и саветовања (према полу)</p> <p>Почетна вредност: 45,2%¹⁶⁶ Циљана вредност (2030): 60% (равномерно према полу) Извор верификације: Истраживање о положају и потребама младих</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за</p>	<p>Подршка програмима за развој дигиталних компетенција и дигиталног грађанства</p> <p><u>Показатељи резултата</u></p> <p>Показатељ 1. Број младих који је укључен у обуке из области дигиталних вештина на годишњем нивоу (према полу)</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 6000 (равномерно заступљено по полу) Извор верификације: Годишњи извештаји МОС/Покрајински секретаријат за спорт и омладину/ЈЛС/Министарство просвете, науке и технолошког развоја/Министарство трговине, туризма и телекомуникација/НСЗ/Покрајински секретаријат за образовање</p>	<p>Подршка програмима мобилности младих</p> <p><u>Показатељи резултата</u></p> <p>Показатељ 1. Удео младих који су информисани о програмима мобилности који се нуде младима</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 50% Извор верификације: Истраживање положаја и потреба младих МОС, Фондација Темпус</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, Фондација Темпус</p>

¹⁶⁴ Од укупног броја закључених уговора по Конкурсу за стипендирање студената у Републици Србији за школску 2018/19. годину (1357), потврду о статусу је доставило 1234 стипендиста, односно 91%. Од те групе стипендиста (1234), 485 стипендиста је доставило доказ да ради у Републици Србији, односно 39% стипендиста. Из те групе стипендиста (485), у року од шест месеци до годину дана након завршетка студија запослило се 353 стипендиста, односно 72%, док се 132 стипендиста запослило касније.

¹⁶⁶ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 115.

<p>младе, министарство надлежно за образовање</p> <p>Показатељ 2. Удео КзМ које спроводе програме и активности управљања каријером</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 75% Извор верификације: НАКЗМ, МОС</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарства надлежна за просвету и за младе, ЈЛС</p> <p>Показатељ 3. Број пружалаца услуга каријерног вођења и саветовања у складу са усвојеним стандардима</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 50 Извор верификације: Агенција за квалификације</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за просвету, за младе, Агенција за квалификације, ЈЛС</p>	<p>Институције одговорне за реализацију мере: министарства надлежна за младе, за образовање, за телекомуникације, покрајински органи, ЈЛС</p> <p>Показатељ 2. Број пројеката у области развоја дигиталних компетенција подржаних на локалном, покрајинском и националном нивоу у календарској години</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 30 Извори верификације: годишњи извештаји МОС/Покрајински секретаријат/ЈЛС/Министарство просвете, науке и технолошког развоја/Министарство трговине, туризма и телекомуникација/НСЗ/Покрајински секретаријат за образовање</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: НЗС, министарства надлежна за младе, за просвету, за телекомуникације, покрајински органи, ЈЛС</p>	<p>Показатељ 2. Број младих који учествују у програмима мобилности у календарској години (према полу)</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 3000 (равномерно заступљено по полу) Извор верификације: Истраживање положаја и потреба младих МОС, Извештај МОС-а, МПНТР, Извештаји Фондације Темпус</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, Фондација Темпус</p> <p>Показатељ 3. Процент младих који је задовољан учешћем у програмима мобилности младих на годишњем нивоу</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 67% Извор верификације: Истраживање положаја и потреба младих, МОС</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе</p>
---	---	--

Посебан циљ 5. Створени услови за добро здравље, безбедно окружење и социјално благостање младих.

За постизање овог циља планирано је 5 мера:

Мера 5.1 Подршка програмима који доприносе развоју здравих стилова живота и менталном здрављу младих

Мера 5.2 Подршка постојећим и новим програмима унапређења безбедности младих

Мера 5.3 Подршка развоју програма младих и за младе у области заштите животне средине

Мера 5.4 Подршка стамбеном осамостаљивању младих

Мера 5.5 Подршка програмима који доприносе унапређењу социјалне укључености младих

ОПИС МЕРА

Мера 5.1 Подршка програмима који доприносе развоју здравих стилова живота и менталном здрављу младих

Развој здравих стилова живота је један од основних начина превентивног деловања на плану психофизичког здравља у раду са младима. Зато ће се кроз ову меру предузимати активности које доприносе стварању услова за развој здравих стилова, информисању о важности избегавања ризика по здравље и спроводити превентивни програми за очување менталног здравља младих. Пружаће се подршка развоју и спровођењу иновативних и младима прилагођених и доступних програма превенције ризичног понашања, уз пуно поштовање приватности као и програма усмерених ка развијању свести о штетности конзумирања психоактивних супстанци, важности бављења спортом и рекреацијом за здравље и програма дестигматизације менталних болести и превенције менталног здравља.

Подаци Европског школског истраживања о употреби алкохола и других психоактивних супстанци међу младима из 2019. године (*The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs – ESPAD*)¹⁶⁷ показују да је у Србији, било када у животу, цигарете користило 38% младих узраста 15/16 година, што је мање од просека учесника истраживања који износи 41%. Међутим, алкохол је користило или користи 87%, што је далеко више од просека који је 79%. Употреба осталих психоактивних супстанци (канабис, екстази, амфетамин итд.) у Србији је 8,6%, док је укупан просек 17%. Субјективна процена учесника о доступности појединих психоактивних супстанци показује да су алкохол и екстази доступнији, док су цигарете, марихуана и кокаин мање доступни у односу на просек ЕСПАД учесника истраживања. Подаци показују да је са младима у Србији неопходно радити, пре свега, на смањењу употребе алкохола.

У закључцима и препорукама истраживања о основним показатељима положаја младих у Србији¹⁶⁸, истиче се да Светска здравствена организација препоручује физичке активности умереног интензитета сваког дана у трајању од 30 минута, будући да спорт промовише здраве стилове живота и да је умерена физичка активност важна за здравље и контролу телесне масе. Бављење спортом, нарочито у рекреативне сврхе, важно је да буде доступно свим младима без обзира на имовинско стање и место живљења.

¹⁶⁷ ЕСПАД истраживање (анониман упитник) се спроводи сваке четврте године, а последње је спроведено 2019. године у 34 европске земље и на Косову*. У истраживању је учествовало 99.647 ученика узраста 15/16 година, односно они млади који до краја календарске године у којој се врши истраживање пуне 16 година, доступно на: http://www.espad.org/sites/espad.org/files/2020.3878_EN_04.pdf

¹⁶⁸ Клашња, С. (2020): Основни показатељи положаја младих у Србији, МОС, стр. 61.

Посебна пажња посветиће се инклузивности и укључивању младих из осетљивих група у ове програме, пројекте и активности.

Питање менталног здравља младих поново се актуелизовало и због утицаја болести COVID-19 на ментално здравље младих. У једном од првих међународних истраживања о утицају COVID-19 на младе у домену образовања, запошљавања, менталног здравља и активизма¹⁶⁹ спроведеном од априла и маја 2020. године у 112 земаља, анализирани су подаци за 11.130 младих узраста 18-29 година. Основни резултати истраживања говоре о високом утицају ове болести на живот младих. Анксиозношћу или депресијом погођено је 17% младих, а ментално здравље је угрожено код жена и младих у доби 15-24 године. Међу младима који лоше процењују своје здравствено стање дупло је више оних чији су рад или студирање ометени пандемијом. У истраживању КОМС-а о здрављу младих¹⁷⁰ које је рађено августа/септембра 2021. године истакнуто је да према самопроценама младих који су учествовали у истраживању (70% испитаница је женског пола) говоре да је учесталост симптома страха, анксиозности и депресије висока. Мало више од трећине испитаника (34,2%) је навело да су им у последњих 6 месеци биле потребне услуге психолога/психотерапеута, али да их није потражило. Нешто мање од половине младих (47%) се информише о здрављу и сличним темама преко сајтова јавних институција. Наглашена је важност дигиталне здравствене писмености младих.

Ова мера треба да допринесе развоју компетенција младих за упражњавање здравих стилова живота. Зато ће се посебно подржавати програми и пројекти усмерени ка смањењу предрасуда и стигматизације везане за ментално здравље и повећању доступних, бесплатних услуга за младе кроз различита саветовалишта и у омладинским просторима у којима би стручњаци радили са младима, што је у складу и са општим циљем Програма о заштити менталног здравља у Републици Србији за период 2019-2026. године: Унапређен систем заштите менталног здравља за спровођење превенције, лечења и пружања свеобухватних, интегрисаних услуга, у складу са најбољом међународном праксом.

Очекујемо да ће примена ове мере утицати на повећање броја простора на отвореном за развијање здравих стилова живота, повећању физичке активности и рекреативног вежбања младих, смањењу гојазности, већој заштити репродуктивног и менталног здравља, уважавању значаја заштитних мера од инфекције COVID-19 и других заразних инфекција и смањењу коришћења психоактивних супстанци. Такође ће утицати и на развој компетенција младих за критичку процену квалитета и извора информација са интернета и за подизање самопоуздања и развоју стратегија одупирања негативним утицајима из виртуелног простора кроз различите онлајн поруке, видео игрице итд., које угрожавају здравље али и безбедност младих. Тиме ће се смањити ризик по здравље проузрокован усвајањем и ширењем различитих непроверених и штетних информација путем друштвених мрежа. Будући да Стратегија предвиђа рад на

¹⁶⁹ International labour organization (2020). Youth and covid-19 impacts on jobs, education, rights and mental well-being, Survey Report 2020 ILO, доступно на: https://www.decentjobsforyouth.org/wordpress/wp-content/uploads/2020/08/Youth-and-COVID-19-Survey-Report_English.pdf

¹⁷⁰ Здравље младих: Положај и потребе младих у Републици Србији, истраживање је спроведено у оквиру програма Здраво двадесете уз подршку Галенике а.д. Београд и у сарадњи са истраживачким тимом Института за социјалну медицину Медицинског факултета Универзитета у Београду, онлајн упитник је попунило 1056 младих узраста 15-29 година, доступно на <https://koms.rs/wp-content/uploads/2021/12/Istrazivanje-Zdravlje-mladih-.pdf>

подизању компетенција младих за медијску писменост, ова мера допринеће и позитивним ефектима повећане медијске писмености младих.

Врста мере: регулаторна и информативно-едукативна

Мера 5.2. Подршка постојећим и новим програмима унапређења безбедности младих

Ова мера је усмерена ка повећању безбедносне културе младих, односно унапређивању њихових знања, вештина и способности и усвојених ставова поштовања правила из безбедности, који се испољавају кроз одговарајуће моделе понашања. Развијањем безбедносне културе, млади умеју да на адекватан начин одговоре на безбедносне ризике и претње којима су изложени у свакодневном животу.

Будући да је број младих који су изложени повредама или страдању у саобраћајним несрећама висок, а и да више пута недељно алкохол конзумира 7,1% мушкараца и 1,3% жена¹⁷¹, у сарадњи са надлежним органима радиће се на развијању саобраћајне културе и спроводити различити програми превенције саобраћајних несрећа, са посебним акцентом на поштовање забране коришћења психоактивних супстанци. У том циљу ће се радити програми и кампање о штетности конзумирања психоактивних супстанци и последицама њихове употребе на здравље.

Такође, у сарадњи са удружењима и канцеларијама за младе спроводиће се програми превенције свих облика насиља, како у физичком, тако и у виртуелном простору. Посебан фокус биће на развијању мреже вршњачке подршке младима који су жртве насиља или су изложени ризицима да то постану као и на развијању онлајн алата за рано сигнализирање ситуације ризика у циљу благовремене подршке. Наставиће се са унапређивањем националне платформе против насиља „Чувам те“ која на једном месту интегрише све потребне аспекте темељне превенције и алата за сузбијање насиља у школама. Такође ће се радити на програмима превенције свих облика дискриминације, јачања толеранције и интеркултуралног разумевања. У циљу пружања једнаке шансе свим младима развиће се и примењивати програми ресоцијализације.

Примена ове мере утицаће на заштиту живота и здравља младих, очување интегритета и развијање компетенција за заштиту од различитих ризика и претњи у свакодневном животу и на већу подршку вршњака у ситуацијама опасним по безбедност. Развијање медијске писмености младих такође ће утицати на смањење последица насиља у виртуелном простору.

Све ово допринеће стварању друштва у коме ће млади моћи да остваре своје планове и жеље и праве здраве изборе у безбедном окружењу који ће, верујемо, довести и до побољшања на плану остваривања права младих и смањења свих облика дискриминације и насиља.

Врста мере: информативно-едукативна

Мера 5.3 Подршка развоју програма младих и за младе у области заштите животне средине

¹⁷¹ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 131.

Кроз ову меру радиће се на развоју и примени програма младих и за младе који су усмерени ка повећању нивоа еколошке свести, схватању значаја смањењења загађење ваздуха, земљишта и воде, примени зелене економије, борби против негативних ефеката климатских промена, правилног односа према природи, акцијама пошумљавања итд. Битно је да се појачају компетенције младих за активно и смислено учешће у развоју и спровођење јавних политика на плану заштите животне средине и одрживог развоја на свим нивоима, укључујући и међународни.

Велику улогу у неформалном образовању младих о заштити животне средине и доступности проверених информација имају омладински радници и канцеларије за младе, уз подршку органа и тела надлежних за екологију и младе. Радиће се и са представницима медија који имају велики утицај на развој еколошке свести као и са родитељима и просветним радницима.

У складу са приоритетним циљевима Акционог плана за спровођење програма Владе за период од 2020. до 2022. године који се односи на заштиту животне средине и зелену трансформацију и на енергетску трансформацију и одрживост, важно је унапредити усаглашено планирање јавних политика и регулативе у областима заштите ваздуха, борбе против климатских промена, енергетике и заштите здравља у циљу започињања трансформације ка „зеленој агенди”. У овом процесу млади су незаменљиви партнери и зато се кроз ову меру јачају њихове компетенције за учешће и у овим процесима.

Очекивани ефекти примене ове мере на младе су њихово активније учешће у активностима којима се доприноси одрживом развоју, заштити животне средине и борби против климатских промена као и веће разумевање ризика по здравље узрокованих загађеном животном средином.

Врста мере: информативно-едукативна

Мера 5.4. Подршка стамбеном осамостаљивању младих

Један од основних изазова са којима се млади у Србији суочавају јесте непостојање одговарајућих услова за осамостаљивање младих услед неповољног економског положаја младих и недовољно развијене стамбене политике за младе. У циљу решавања овог изазова, који је препознат и у НСМ, покренута је иницијатива за разраду мера за стамбено осамостаљивање младих у којој су активно учешће узела удружења младих и за младе и њихови савези (КОМС, ОПЕНС, НАПОР и НАКЗМ), кабинет председника Владе, МОС и друга релевантна министарства. У Акционом плану за спровођење програма Владе за период од 2020. до 2022. године у склопу приоритетног циља 4.2. Заштита основних људских права и унапређење популационе политике, као један од очекиваних резултата наведено је да су унапређене мере подршке за осамостаљивање младих. У том циљу определиће се средства за подршку младима за осамостаљивање.

Унапређене мере за решавање стамбеног питања младих решаваће се кроз различите механизме: субвенционисане мере за становање младих и младих парова, младих научника, изградња непрофитних станова за младе, подстицање повратка младих у село и куповине куће са окућницом итд. У сарадњи са надлежним министрствима радиће се и на унапређивању услова за привремено становање младих (субвенционисани закуп станова, ученички и студентски домови, субвенционисано становање за студенте који живе ван студентских домована итд.).

У складу са Законом о становању и одржавању зграда, у припреми је Уредба о утврђивању Програма стамбене подршке за младе са циљем подршке осамостаљивању младих, кроз субвенционисани закуп или куповину одговарајућег стана, ради отклањања негативних демографских трендова и стварању услова за допринос младих развоју јединице локалне самоуправе. Важно је као кориснике стамбене подршке препознати и младе са занимањем које је недостајуће занимање и од интереса је за јединицу локалне самоуправе, односно орган државне управе. Тиме се омогућавају позитивне унутрашње миграције и доприноси развоју политике запошљавања и посредно популационе политике.

Ефекти реализације ове мере допринеће побољшању квалитета живота младих у Србији, повећаним могућностима за заснивање породице, смањењу емиграције, економском напретку земље и побољшању демографских показатеља.

Врста мере: подстицајна

Мера 5.5 Подршка програмима који доприносе унапређењу социјалне укључености младих

Будући да је у циљу смањења дискриминације, повећања социјалне кохезије и пружања једнаких шанси свим младима неопходно континуирано радити на социјалној инклузији младих из осетљивих група, смањивању и превазилажењу предрасуда, реализација свих циљева Стратегије доприноси у одређеној мери социјалној укључености младих, али се иста посебно разрађује и кроз меру 5.5.

У ЕУ27 у 2018. години стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености била је 26,2% за младе узраста од 16 до 29 година (27,3% жене а 25,2% мушкарци), док је у Србији износила 35,7% (34,7% жене и 36,5% мушкарци). Стопа ризика сиромаштва код младих у ЕУ27 је била 20,5% (жене 21,6%, а мушкарци 19,4%) а за Србију је 26% (жене 25,2%, а мушкарци 26,7%). Према резултатима *Анкете о приходима и условима живота* (SILC 2019) стопа ризика од сиромаштва у Србији износила је 23,2% а стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености 31,7%, што представља побољшање у односу на 2016. годину. Међутим, деца и млади до 24 године и даље су највише изложени ризику од сиромаштва. Праћење реализације индикатора првог циља УН Агенде одрживог развоја за период од 2015. до 2030. године а који се односи на смањење сиромаштва такође показују да су млади у Србији изложени већим ризицима од сиромаштва и социјалне искључености него укупно становништво.

Подаци указују на потребу улагања додатних напора свих субјеката омладинске политике на овом плану. Да би се смањио ризик од сиромаштва или социјалне искључености, неопходно је дати посебну подршку младима нарочито у руралним срединама и онима који имају нижи степен образовања.

Стратегија препознаје осетљиве групе младих, маргинализоване, у ризику од социјалне искључености и сиромаштва као вишеструко дискриминисане и искључене групе младих. Зато се кроз све циљеве предвиђа подршка и овим групама младих. Поред тога, мера 5.5 је усмерена ка програмима, пројектима и активностима које директно доприносе унапређивању социјалне укључености младих. Реализацијом ове мере очекује се већа инклузија осетљивих група младих у друштво и њихово равноправно учешће у различитим аспектима друштвеног живота. Посебна пажња у омладинском раду и у коришћењу локалних сервиса за младе посветиће се младима у ризику од социјалне искључености.

Годишња истраживања положаја и потреба младих¹⁷² показују да се смањује број младих који се осећају дискриминисано. Млади сматрају да су дискриминацији највише изложени млади угрожени сиромаштвом, млади са инвалидитетом, млади Роми и припадници ЛГБТ+ популације. Будући да расте проценат младих који сматрају да су дискриминацији изложени млади који живе у избеглиштву и расељењу и млади припадници ЛГБТ+ популације, посебна пажња у раду биће посвећена и овим младима.

Изазов у раду је непостојање тачне евиденције младих из социјално осетљивих категорија, посебно у домену званичних, а тиме и признатих података, као и недостатак анализе њихових стварних потреба (осим парцијалних секторских анализа), условљава да програми, активности и услуге које се планирају за унапређење њиховог положаја не одсликавају увек реалне потребе ове циљне групе. Зато ће се кроз омладински рад у заједници посебна пажња посветити утврђивању потреба младих у ризику од социјалне искључености.

Врста мере: регулаторна и информативно-едукативна

Посебан циљ 5. Створени услови за добро здравље, безбедно окружење и социјално благостање младих.

МЕРА 5.1	МЕРА 5.2	МЕРА 5.3
<p>Подршка програмима који доприносе развоју здравих стилова живота и менталном здрављу младих</p> <p><u>Показатељи резултата</u></p> <p>Показатељ 1. Број младих који учествују у превентивним програмима и активностима промоције здравих стилова живота и превенције ризичног понашања на годишњем нивоу (према полу)</p> <p>Почетна вредност (2020): 50.000¹⁷³ (према полу нема података) Циљана вредност (2030): 70.000 (равномерна заступљеност по половима) Извор верификације:</p>	<p>Подршка постојећим и новим програмима унапређења безбедности младих</p> <p><u>Показатељи резултата</u></p> <p>Показатељ 1. Број младих који су настрадали и повређени у саобраћају</p> <p>Почетна вредност (2018): 109 младих погинуло у саобраћају и 6342 повређених¹⁷⁵ Циљана вредност (2030): 55 погинулих и 4500 повређених Извор верификације: Агенција за безбедност у саобраћају</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за безбедност, Агенција за безбедност у саобраћају, министарство надлежно за младе, министарство надлежно за здравље, покрајински органи</p>	<p>Подршка развоју програма младих и за младе у области заштите животне средине</p> <p><u>Показатељи резултата</u></p> <p>Показатељ 1. Број подржаних пројеката у области заштите животне средине који укључују младе на локалном, покрајинском и националном нивоу у календарској години</p> <p>Почетне вредности: нема податка Циљана вредност (2030): 70 Извори верификације: Годишњи извештај МОС-а, годишњи извештај МЗЖС, покрајинских органа надлежних за заштиту животне средине, здравље и младе, ЈЛС</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за</p>

¹⁷² Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 172.

¹⁷³ База података МОС-а

¹⁷⁵ Агенција за безбедност саобраћаја, Прегледни извештај, Безбедност младих учесника (15-30 година) у саобраћају, 2019.

<p>Годишњи извештаји МОС-а, МЗ, покрајинских органа задужених за младе и за здравље, ЈЛС, извештаји реализатора програма</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за здравље, покрајински органи задужени за младе и за здравље, ЈЛС</p> <p>Показатељ 2. Удео младих који је упознат са услугама саветовања у области здравља на нивоу локалне заједнице</p> <p>Почетна вредност: није доступно Циљана вредност (2030): 35% Извор верификације: Истраживања положаја и потребе младих, МОС</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за здравље, покрајински органи задужени за младе и за здравље, ЈЛС</p> <p>Показатељ 3. Удео младих који су потражили помоћ због забринутости за своје ментално здравље Почетна вредност (2020): 52%¹⁷⁴</p>	<p>задужени за безбедност, младе и здравље, ЈЛС</p> <p>Показатељ 2. Број подржаних пројеката превенције и подршке унапређењу безбедности младих на локалном, покрајинском и националном нивоу у календарској години</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност 30 Извори верификације: Годишњи извештаји: МОС-а, МПНТР, МУП-а, покрајинских органа задужених за младе, образовање и безбедност ЈЛС</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за образовање, министарство надлежно за безбедност, покрајински органи задужени за безбедност, младе и образовање, ЈЛС</p> <p>Показатељ 3. Број младих који учествује у програмима превенције и подршке за унапређење безбедности у току календарске године (према полу)</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 10.000 (равномерна заступљеност по полу) Извори верификације: годишњи извештаји МОС/Покрајински секретаријат/ЈЛС</p>	<p>младе, министарство надлежно за заштиту животне средине, покрајински органи надлежни за заштиту животне средине, здравље и младе, министарство надлежно за ЈЛС</p> <p>Показатељ 2. Удео младих који учествује у акцијама из области заштите животне средине на локалном, покрајинском и националном нивоу у календарској години (према полу)</p> <p>Почетне вредности (2020): 10,1% (равномерна заступљеност по полу)¹⁷⁶ Циљана вредност (2030): 40% (равномерна заступљеност по полу) Извори верификације: Годишњи извештај МОСа, Годишње истраживање положаја и потреба младих МОС</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за заштиту животне средине, министарство надлежно за здравље, министарство надлежно за образовање, покрајински органи задужени за животну средину, младе, здравље и образовање, ЈЛС</p>
---	---	---

¹⁷⁴ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 137.

¹⁷⁶ Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2020), стр. 205.

<p>Циљана вредност (2030): 67%</p> <p>Извор верификације: Истраживање положаја и потреба младих, МОС</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за здравље, покрајински органи задужени за младе и за здравље, ЈЛС</p> <p>Показатељ 4. Број подржаних пројеката усмерених на младе у здравственом ризику на локалном, покрајинском и националном нивоу у календарској години</p> <p>Почетна вредност: нема података</p> <p>Циљана вредност (2030): 30</p> <p>Извори верификације: Годишњи извештаји: МОС-а, МЗ, покрајинских органа задужених за младе и за здравље, ЈЛС, извештаји реализатора програма.</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за здравље, покрајински органи задужени за младе и за здравље, ЈЛС</p>	<p>Показатељ 4. Број програма превенције вршњачког насиља на локалном, покрајинском и националном нивоу у календарској години</p> <p>Почетна вредност: нема податка</p> <p>Циљана вредност: 50</p> <p>Извори верификације: извештаји КзМ, Годишњи извештаји МОС/Покрајински секретаријат/ЈЛС</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за образовање, министарство надлежно за безбедност, покрајински органи задужени за безбедност, младе и образовање, ЈЛС</p>	
<p>МЕРА 5.4</p>	<p>МЕРА 5.5</p>	
<p>Подршка стамбеном осамостаљивању младих</p> <p><u>Показатељи резултата</u></p>	<p>Подршка програмима који доприносе унапређењу социјалне укључености младих</p> <p><u>Показатељи резултата</u></p>	

<p>Показатељ 1. Развијене мере јавне политике за подршку стамбеном осамостаљивању младих</p> <p>Почетна вредност: Не Циљана вредност (2023): Да Извор верификације: Годишњи извештај МГИС-а и МОС-а</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за стамбена питања, министарство надлежно за младе</p> <p>Показатељ 2. Број младих који су добили подршку у оквиру мера за стамбено осамостаљивање у току календарске године</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 500 младих годишње Извор верификације: Годишњи извештај МГИС-а и МОС-а</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за стамбена питања, министарство надлежно за младе</p>	<p>Показатељ 1. Број програма и пројеката подршке друштвеном укључивању младих из категорија у ризику од социјалне искључености на локалном, покрајинском и националном нивоу у календарској години</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 30 Извори верификације: годишњи извештаји МОС-а, Покрајинског секретаријата, ЈЛС</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за социјална питања, министарство надлежно за младе, Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва, покрајински органи надлежни за социјалну политику и за младе, ЈЛС</p> <p>Показатељ 2. Број младих у ризику од социјалне искључености који су корисници локалних сервиса и програма подршке на годишњем нивоу (према полу)</p> <p>Почетна вредност: нема податка Циљана вредност (2030): 1000 (равномерна заступљеност полова) Извори верификације: Годишњи извештаји МОС-а, Покрајинског секретаријата, ЈЛС, Тима за социјално укључивање и смањење сиромаштва</p> <p>Институције одговорне за реализацију мере: ЈЛС, министарство надлежно за социјална питања, министарство надлежно за младе, Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва, покрајински органи надлежни за социјалну политику и за младе</p>
--	---

7. МЕХАНИЗМИ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ И НАЧИН ИЗВЕШТАВАЊА О РЕЗУЛТАТИМА СПРОВОЂЕЊА

Министарство омладине и спорта је надлежни државни орган за координацију, развој и унапређење омладинске политике, реализацију Стратегије као документа јавне политике, као и за друге националне планове и програме који се тичу младих. Влада образује Радну групу за праћење и спровођење Стратегије, чији су задаци предлагање мера ради усклађивања активности на спровођењу Стратегије, праћење реализације и

учешће у евалуацији и припреми извештаја за Владу. У раду ове Радне групе учествују и представници младих по принципу коменаџмента.

Министарство омладине и спорта ће директно пратити активности из акционих планова Стратегије које се реализују на националном, покрајинском и локалном нивоу, а за чију реализацију је непосредно одговоран. Активности које непосредно реализују друга министарства, институције, цивилно друштво, пословни сектор итд., Министарство омладине и спорта прати посредно, преко њихових извештаја.

Важан механизам за координацију спровођења Стратегије на националном нивоу је Савет за младе Републике Србије, као саветодавно тело Владе, основано Одлуком Владе 24. јануара 2014. године. Саветом председава министар за омладину и спорт. Надлежност Савета је да подстиче и усклађује активности у вези са развојем, остваривањем и спровођењем омладинске политике и предлаже мере за њено унапређивање. Савет за младе тренутно има 40 чланова, од којих је 19 представника државних органа у чијем су делокругу области од интереса за младе, један представник покрајинског органа надлежног за младе, 15 представника удружења младих, удружења за младе и њихових савеза, два представника канцеларија за младе, један заједнички представник националних савета националних мањина и два угледна стручњака. Савет је један од механизма који обезбеђује да се глас младих чује и уважи и да учествују у изради, спровођењу и праћењу спровођења јавних политика.

Деловање Савета одвија се кроз седнице које су отворене и за друге представнике заинтересованих страна, међу којима су и међународне организације, донатори и слично, што се у пракси и користи. На Савету се могу покренути иницијативе од интереса за младе и формирати тела задужена за праћење појединих области омладинске политике. Представници савеза и удружења младих, чланови Савета, остварују комуникацију и прикупљају мишљења и иницијативе својих чланова, које презентују и заговарају током рада Савета. Чланови Савета за младе из редова институција информишу Савет о резултатима рада са младима из оквира своје надлежности. Додатна подршка деловању Савета је Радна група за праћење спровођења Стратегије, која прикупља податке и извештаје и доставља их Савету за младе на даље разматрање.

На нивоу АПВ Покрајински секретаријат за спорт и омладину прати и подржава рад удружења младих и за младе, савеза, као и локалних канцеларија за младе непосредно и кроз координацију рада Покрајинског савета за младе, а на локалном нивоу кључна тела, органи и организације задужени за младе су градски или општински савети за младе, које формира ЈЛС, затим КзМ, градски већник задужен за младе, као и удружења која спроводе омладинске активности.

Одговорност за успостављање свеобухватног система праћења је на Министарству омладине и спорта. Значајну улогу у процесу праћења и прикупљања података имају КзМ, као и друге институције и удружења која спроводе омладинске активности. Ресорна министарства, као и државне организације и институције, одговорни су за постизање резултата и праћење активности за чије носиоце су утврђени Стратегијом и припадајућим акционим планом. Аутономна покрајина и ЈЛС достављају Министарству омладине и спорта најмање једном годишње извештај о спровођењу акционог плана за спровођење Стратегије на својој територији.

Основ за праћење спровођења Стратегије јесте скуп индикатора који су утврђени на нивоу мера, посебних циљева и општег циља, као и реализованих активности из

акционог плана. Квантитативни индикатори пратиће се кроз податке РЗС и ЕВРОСТАТ-а, а квалитативни посебним истраживањима у организацији Министарства омладине и спорта, његових партнера и других организација и институција, укључујући и међународне организације. Поред података објављених од органа надлежних за послове статистике, податке прикупљају, кроз систем праћења и извештавања, и организације, институције и ресорна министарства, која реализују Стратегију и акциони план. Такође, Министарство омладине и спорта подржава развој алтернативних мрежа за прикупљање података, као и израду евиденција и умрежавање извора података доступних на локалном нивоу.

За извештавање о напретку у спровођењу Стратегије институционално је надлежно Министарство омладине и спорта и Савет за младе. Радна група за спровођење Стратегије припрема и доставља извештај заснован на праћењу индикатора Савету за младе на усвајање. Ресорна министарства учествују у припреми извештаја за Владу.

Министарство омладине и спорта извештава Владу преко органа државне управе надлежног за координацију јавних политика о резултатима спровођења акционог плана Стратегије најкасније у року од 120 дана по истеку сваке календарске године од дана његовог усвајања. Такође, Министарство омладине и спорта извештава о резултатима спровођења Стратегије у року од 120 дана по истеку сваке треће календарске године од дана њеног усвајања и доставиће финални извештај најкасније шест месеци након истека периода примене Стратегије.

Извештаји се објављују на интернет страници Министарства омладине и спорта и порталу е-Управе у отвореном дигиталном формату, погодном за преузимање и даље коришћење.

8. ПРОЦЕНА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПОТРЕБНИХ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ И АНАЛИЗА ФИНАНСИЈСКИХ ЕФЕКТА

За реализацију општег циља, посебних циљева и мера предвиђених Стратегијом, средства се обезбеђују у буџету Републике Србије, као и у буџету Аутономне покрајине Војводина и буџетима ЈЛС, а и из других извора, у складу са позитивним законским прописима, уз планиран допринос ИПА¹⁷⁷ фондова ЕУ, учешће приватног сектора, удружења која спроводе омладинске активности и других националних и међународних програма и донатора. У складу са Законом о младима, аутономна покрајина и ЈЛС утврђују акционе планове за спровођење Стратегије на својој територији и у буџету обезбеђују средства за реализацију тих планова. Акциони план за спровођење Стратегије за период од 2022. године до 2024. године ће садржати буџет за 2022. годину, са пројекцијама трошкова за 2023. и 2024. годину, који ће бити усклађен са средњорочним оквиром расхода из буџетске процедуре за 2022. годину, као и у складу са лимитима које Министарство финансија одреди за наредне године за одговарајуће разделе.

Динамика остваривања мера ће се дефинисати кроз трогодишње акционе планове. Први Акциони план ће се донети за период од 2022. до 2024. године, други за период од 2025. до 2027. године, трећи за период од 2028. до 2030. године.

¹⁷⁷ IPA - Instrument for Pre-Accession Assistance (инструмент за претприступну помоћ).

Законом о буџету Републике Србије за 2022. годину, на Разделу 31 – Министарство за омладину и спорт, обезбеђена су средства за Програм 1302 – Омладинска политика у износу од 1.400.232.000 динара¹⁷⁸.

Средства за реализацију Стратегије, поред средстава из ИПА фондова, обезбеђена су и кроз пројекат „Перспективе за младе у руралним пределима у Србији” („Prospects for young people in rural areas in Serbia” PN 2021.2223.2), који траје од новембра 2021. године до октобра 2024. године, а који подржава Министарство за привредну сарадњу и развој Савезне Републике Немачке (BMZ), спроводи Немачка организација за међународну сарадњу (ГИЗ), са Министарством омладине и спорта као кључним партнером. Такође, користиће се и средства из четворогодишњег пројекта „Миграције у функцији одрживог развоја/III трећа фаза (“Making Migration Work for Sustainable Development /Phase III”) који реализују Међународна организација за миграције (ИОМ) и Програм за развој Уједињених нација (УНДП), са релевантним министарствима и партнерима, уз подршку Швајцарске Владе кроз Швајцарску агенцију за развој и сарадњу (СДЦ). У току су преговори за обезбеђивање средстава за реализацију планираних мера из других међународних извора финансирања (донације, нови ИПА пројекти итд.).

9. КОНСУЛТАЦИЈЕ СА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ СТРАНАМА

На основу члана 41. став 4. Закона о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС”, број 30/18), члана 77. став 2. Закона о државној управи („Службени гласник РС”, број 79/05, 101/07, 95/10, 99/14, 30/18 – др. закон и 47/18) и члана 3. ст. 2. и 3. Правилника о смерницама добре праксе за остваривање учешћа јавности у припреми нацрта закона и других прописа и аката („Службени гласник РС”, број 51/19), Министарство омладине и спорта је 22. јуна 2021. године објавило почетак рада на изради Ревизије НСМ и позвало заинтересовану јавност, младе, установе, удружења која спровode омладинске активности и друга заинтересована лица да доставе своје писане предлоге и примедбе и тиме започело процес рада на ажурирању постојеће, односно изради нове стратегије за младе. Резултати ових консултација објављени су 2. јула 2021. године на интернет страници Министарства омладине и спорта.

Решењем Министра омладине и спорта од 27. јула 2021. године образована је Посебна радна група за израду Предлога Стратегије (у даљем тексту: ПРГ), коју чини 27 чланова, представника свих релевантних државних органа и институција и представника удружења младих, за младе и њихових савеза: Министарство омладине и спорта, Министарство државне управе и локалне самоуправе, Министарство културе и информисања, Министарство просвете, науке и технолошког развоја, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог, Републички секретаријат за јавне политике, Покрајински секретаријат за спорт и омладину, Министарство здравља, Министарство унутрашњих послова, Министарство за бригу о селу, Министарство за бригу о породици и демографију, Кровна организација младих Србије, Национална асоцијација практичара/ки омладинског рада, Национална асоцијација Канцеларија за младе,

¹⁷⁸ Ова средства су предвиђена Законом о буџету Републике Србије за 2022. годину („Службени гласник РС”, број 110/21).

Омладинска престоница Европе Нови Сад, Центар за омладински рад и Стална конференција општина и градова.

У циљу реализације широког консултативног процеса, а пре израде Нацрта Стратегије, током августа и у првој половини септембра, реализовано је шест округлих столова широм Србије, са циљем да на транспарентан, свеобухватан и системски начин, уз непосредни дијалог са релевантним представницима омладинског сектора и самим младима, обезбеди сагледавање њихових предлога циљева и мера које Стратегија треба да садржи. Предлози и закључци са ових округлих столова објављени су 27. септембра на интернет страници Министарства омладине и спорта. Округлим столовима присуствовало је 114 представника младих, удружења младих и удружења за младе, представника јединица локалне самоуправе (канцеларије за младе, чланови већа општина и градова)¹⁷⁹, укључујући и представнике Крвне организације младих Србије (КОМС), Националне асоцијације практичара/ки омладинског рада (НАПОР), Националне асоцијације канцеларија за младе (НАКЗМ) и Омладинског савеза удружења „Нови Сад омладинска престоница Европе” (ОПЕНС).

Успостављене су четири тематске групе (омладински рад, простори за младе, активно учешће младих у друштву и лични развој) за припрему Стратегије, у којима су

¹⁷⁹ Нишки културни центар Фестивал, Невладина организација Егзит тим, Проактив, Канцеларија за младе градске општине Пантелеј, Фондација 1%, Студентски парламент Универзитета у Нишу, Дом здравља, Црвени крст, Удружење грађана Ветрењача, Невладина организација Смарт група, Синиша Димитријевић-фотограф, Удружење Конектор, неформална група ПРЛМНТ, Цедајски покрет, Савет за младе ВРС, Канцеларија за омладину, спорт и физичку културу, Канцеларија за младе Куршумлија, Клуб младих Европљана / градска управа Пирот, Комитет за међународну сарадњу студената медицине Србије, Гимназија „Бора Станковић“, Хуманитарна организација Find Raoul, Клуб за оснаживање младих 018, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Техничка школа Зајечар, Спортски савез града Зајечара, друштво Рома Зајечар, Установа за дневни боравак деце и омладине са сметњама у развоју, Канцеларија за младе Зајечар, Тимочки омладински центар, Неформална група Аутхајд фестивал, Матична библиотека „Светозар Марковић“, Гимназија Зајечар, Градска управа града Зајечара, Канцеларија за младе Крагујевац, Омладина ЈАЗАС-а Крагујевац ОЈКГ / Business Innovation Programs: BIPS, Студентски парламент Факултета инжењерских наука, МУП, Полицијска управа Крагујевац, Спортско друштво Раднички, Помоћник градоначелника за омладину и сарадњу са Универзитетом у Крагујевцу, Канцеларија за младе Смедеревска Паланка, Друга крагујевачка гимназија, Спортско друштво Раднички, Факултет медицинских наука у Крагујевцу, Студентски парламент Универзитета у Крагујевцу, Економски факултет Универзитета у Крагујевцу, Студентски парламент Факултета техничких наука у Чачку, Канцеларија за младе Нова Варош, Канцеларија за младе Ивањица, Полицијска управа Ужице, Канцеларија за младе Нови Пазар, Клуб за младе Ивањица, Канцеларија за младе Шабац, Саветовалиште Изађи, Хуманитарно еколошка организација "Чепом до осмеха", Креативни омладински центар Панчева, Новосадски омладински форум, Покрајински секретаријат, Удружење пензионера града Новог Сада, Омладински делегат Србије у Уједињеним нацијама, Центар за индивидуални развој и унапређење друштва – ПСИХОЗОН, Покрет Горана Војводине, Еколошки Центар Радуловачки, Удружење Инжењери заштите животне средине, Центар за омладински рад, Форум младих, Европски студентски форум ФПН, Комитет за међународну сарадњу студената медицине, Унија средњошколаца Србије, Канцеларија за младе Обреновац, Млади истраживачи Србије, градска општина Обреновац, Удружење младих привредника Србије, УКП Одељење за сузбијање малолетничке деликвенције, Полицијска управа за град Београд, Савез извиђача Србије, Канцеларија за младе Стари Град, Стална конференција градова и општина, Удружење студената са хендикепом, Београдски центар за људска права, Институт за развој и иновације, Универзитет УНИОН Никола Тесла, Асоцијација за афирмацију културе, доступно на <https://www.mos.gov.rs/vest/izvestaj-o-sprovedenom-postupku-konsultacija-u-postupku-izrade-nacrta-zakona-o-mladima-i-revizije-nacionalne-strategije-za-mlade>

учествовали чланови ПРГ, као и друге заинтересоване стране. Договорено је да Стратегија треба да одговори на кључна питања која су:

Ко? - Омладински радници/це, млади и сви други субјекти омладинске политике.

Шта? - Планирају, креирају, спроводе, вреднују ефекте и извештавају о остварености омладинске политике, тј. свих мера и активности државних органа, установа, удружења и других субјеката, које су усмерене на побољшање и унапређивање положаја младих.

Како? - Кроз међусекторску сарадњу, усаглашавање и координацију активности.

Где? - У просторима за младе (места дешавања омладинских активности) и кроз институционалне механизме за активно учешће у друштву.

Зашто? - Ради подршке младима у организовању, друштвеном деловању, развоју и остваривању потенцијала на личну и друштвену добробит (кроз лични развој и активно учешће у друштву).

У периоду од 21. до 24. октобра 2021. године представници омладинског сектора и Министарства омладине и спорта учествовали су на четвородневној радионици, на којој су разрађивали предлог општег и посебних циљева и мера у оквиру тематских области. Посебни циљеви су дефинисани на основу пет области омладинске политике које су препознате као кључне за унапређивање у периоду важења Стратегије¹⁸⁰.

Констатовано је да тематска област која је у претходним, почетним консултацијама дефинисана као лични развој, обухвата различите аспекте, па је адекватније решење да се разматра и разрађује кроз два посебна циља. Један се односи на лични развој у ужем смислу, те му је фокус на образовању и (само)запошљавању, а други се односи на здравље и благостање, укључујући и екологију и безбедност. Међу приоритетне теме улазе и социјална инклузија и родна равноправност, крос-секторске теме које прожимају и утичу на све друге области. Оне ће бити у фокусу свих мера и активности планираних Стратегијом, а додатно ће бити као посебна мера дефинисана социјална инклузија.

Радни нацрт Стратегије прослеђен је крајем новембра ПРГ на даље разматрање и рад. На молбу представника КОМС-а у ПРГ продужени су рокови за давање коментара са 5. на 22. децембар. Након добијених коментара настављен је рад на изради Нацрта Стратегије и ПРГ је утврдила текст Нацрта Стратегије. Текст Нацрта постављен је на интернет страницу Министарства омладине и спорта и на портал е-Управе ради добијања коментара и даљег наставка рада на изради Предлога Стратегиј

10. АКЦИОНИ ПЛАН

Први акциони план за спровођење Стратегије за период од 2022. до 2024. године донеће се у року од 90 дана од дана усвајања ове стратегије.

¹⁸⁰ На радионици је констатовано да је потребно тематску област Лични развој због њене ширине поделити на две области тако да се у даљем раду на Стратегији разматрало пет области и у складу са тим дефинисано је пет посебних циљева.

ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Даном објављивања ове стратегије престаје да се примењује Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025. године („Службени гласник РС”, број 22/15).

Ову стратегију објавити на интернет страници Владе, интернет страници Министарства омладине и спорта и порталу е-Управа, у року од седам радних дана од дана усвајања.

Ову стратегију објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Прилог 1 – Значење скраћеница

ГИЗ - Немачка међународна организација за сарадњу

ЕУ - Европска унија

ЕК - Европска комисија

ЕВРОСТАТ - Канцеларија ЕУ за статистику

ЕСЦ - Европска иницијатива за солидарност

ЗОМ - Закон о младима

ИОМ - Међународна организација за миграције

ЈЛС - Јединица локалне самоуправе

КЗМ - Канцеларија за младе

МОС - Министарство омладине и спорта

МЗЖС - Министарство заштите животне средине

МГСИ - Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре

МПНТР - Министарство просвете, науке и технолошког развоја

ММЉПДСД - Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог

МРЗБСП - Министарство за рад запошљавање, борачка и социјална питања

МЗ - Министарство здравља

МУП - Министарство унутрашњих послова

МП - Министарство правде

МЕИ - Министарство за европске интеграције

НСМ - Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025. године

ОЕЦД - Организација за економску сарадњу и развој

ПРГ - Посебна радна група за припрему Предлога Стратегије

РКСМ - Регионална канцеларија за сарадњу младих

РЗС - Републички завод за статистику

РС - Република Србија

СДЦ - Швајцарска агенција за развој и сарадњу

СЕ - Савет Европе

СИПРУ - Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва Владе Републике Србије

СОП - Субјекти омладинске политике

Стратегија - Национална стратегија за младе за период од 2022. до 2030. године

УНИЦЕФ - Фонд Уједињених нација за децу

ЦОР - Циљеви одрживог развоја